

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

Kırk birinci birleşim

11 . IV . 1945 Çarşamba

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	36	Komisyonu raporu (2/63)	37:63
2. — Havalâ edilen kâğıtlar	36	2. — İdareci Üyeler Kurulunun, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı kanuna bağlı cetvelin Cumhurbaşkanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 4006 sayılı kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Komisyonu raporu (2/60)	63
3. — Sorular	36	3. — Gümüşane Milletvekili Recai Güreli'nin, Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/18)	63:64
1. — Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras'ın, çocuk ölümlerinin yüzde yetmişinden fazlasına sebep olan toksik çocuk hastalığına karşı alınacak tedbir hakkında Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığundan sözlü soru önergesi	36:37		
4. — Görüşülen işler	37		
1. — Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Dahili Nizamnamenin türkçeleştirilmesine dair Tüzük teklifi ve Anayasa			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Sayın Milletvekillerinden bazılarına izin verilmesine dair olan Büyük Millet Meclisi Başkanlığı tezkeresi okunarak kabul olundu.

Yozgad Milletvekili Sırrı İçöz'ün, tiftiğin memleket içinde sarf ve istihlâkının temini ve tiftik dokuma sanayiinin kurulması yolunda ne gibi tedbirler alındığı hakkındaki sözlü sorusuna, Ticaret ve Ekonomi Bakanları tarafından cevap verildi.

Kâşif Mangaloğlu hakkındaki Dilekçe Komisyonu raporu görüşüldükten sonra Millî Savunma Komisyonuna verildi.

Askerî Memurlar Kanununun 4 nci maddesinin değiştirilmesi hakkındaki 3933 sayılı kanunun 1 nci maddesinin değiştirilmesine,

4644 sayılı kanuna bağlı (1) ve (3) sayılı cetvellerin Tarım Bakanlığı bölümlerinde deği-

şiklik yapılmasına,

Vakıf memba gularıyla orman ve zeytinliklerin işletilmesi hakkındaki kanuna maddeler eklenmesine,

4599 sayılı kanunun 16 nci maddesinin değiştirilmesine,

Bütçelerden aylık ve ödenek alanlara bir aylık tutarında yardım yapılmasına,

1944 yılı Genel Bütçe Kanununa bağlı (A) işaretli cetvelde değişiklik yapılmasına dair olan kanunlar kabul olundu.

Çarşamba günü toplanılmak üzere birleşime sonverildi.

Başkanvekili

Kâtip

Kâtip

Aydın

Malatya

Erzincan

Dr. M. Germen

N. Baydar

B. K. Çağlar

2. — HAVALE EDİLEN KAĞITLAR

Tasarılar

1. — Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Umum Müdürlüğü 1944 yılı bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/417) (Bütçe Komisyonuna);

2. — Devlet Denizyolları ve Limanları İşlet-

me Umum Müdürlüğü 1944 yılı bütçesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/418) (Bütçe Komisyonuna);

3. — Vakıflar Umum Müdürlüğü 1944 yılı Bütçesinde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/419) (Bütçe Komisyonuna).

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15

BAŞKAN — Ş. Günaltay

KATIPLER : B. K. Çağlar (Erzincan), K. Turan (Isparta)

BAŞKAN — Oturum açılmıştır.

3. — SORULAR

1. — *Mardin Milletvekili Dr. Aziz Uras'ın çocuk ölümlerinin yüzde yetmişinden daha fazlasına sebep olan toksik çocuk hastalığına karşı alınacak tedbir hakkında Sağlık ve sosyal yardım Bakanlığından sözlü soru önergesi.*

BAŞKAN — Okutuyorum.

T. B. M. Meclisi Yüksek Başkanlığına

Çocuk ölümlerinin varlığımızda açtığı derin gedikleri bilmiyenimiz yoktur. Sıtma ile olağanüstü savaş kanununun gereklerine göre yurdumuzun kent, kasaba, ve köylerinin doktorlarımız tarafından bu savaş dolayısıyla geniş bir çapta gezileceğini düşünerek; en az, sıtma kadar millî

bünyemizi kemiren bir hastalığın yani çocuk ölümlerinin yüzde yetmişinden daha fazlasına sebep teşkil eden toksik çocuk ishallerinin muzam bir vazife olarak bu doktorlarımız tarafından mecburi ihbar usulüne tâbi tutularak tedavilerinin mümkün olacağını bu suretle büyük külfetlere mecbur olmaksızın olağanüstü sıtma savaşı süresinde yüz binlerce yavrumuzun muhakkak bir ölümden kurtarılmasının mümkün olacağı kanaatiyle Sayın Sağlık Bakanlığımızdan aşağıda arzettiğim suallere sözlü cevap vermelerini ve süptropik olan yurdumuzda bu hastalığın hemen hemen hazıranda başladığına ve alacak tedbirlere sıtma savaşına muvazi olarak hemen

başlanması icabettiğine göre;

A) Hazım borusunda geç imtisas olunması dolayısıyla toksik çocuk anteritlerini husule getiren bakteriler üzerinde tahripkâr bir tesir yapan Guanidin cezirli sülfamitlerin bu hastalığa karşı aşıkâr bir başarı ile savaşılacağını ve bunun örnekleri de güven verici sonuçlar sağladığını ve bu ilâçtan kâfi miktarın elde edilebileceğini umduğuma ve bu tedbirin istatistik bilgilerin vereceği neticeye göre gelecek yıllarda daha temelli bir çapta tutulması suretiyle önümüzdeki ayla da başlayacak olan sıtma savaşını yapacak olan hekimlerin bu ilâçla cihazlandırılmasını muvafık bulup bulmadıklarını,

B) Sıtma ile olağanüstü sıtma savaşı yapacak olan hekimlerimiz tarafından kasabada, köyde ve kentte sıtmalıyı ararlarken bunun yanı

başında birkaç gün içinde bu korkunç hastalıktan eriyip ölecek olan yavrulara bu ilâcın verilmesini çocuğun diyetinin tâyin ve bunun tatbik ettirilmesini, bu diyeti yaptramiyacak fakir ailelere Devletin İctimai Muavenet kuruluşunun, Çocuk Esirgeme gibi hayır teşekküllerinin ve nihayet bunların yetişemediği yerlerde bizzat hekimin o mahallede önayak olması suretiyle yardımcı tedbirlerin de tamamlanmasının Bakan arkadaşımız tarafından mümkün görülüp görülmediğinin en kısa bir zamanda cevap verilmesini arz ve rica eylerim.

Mardin Milletvekili
Dr. Aziz Uras

BAŞKAN — Gündem Bakanlığa gönderilmiştir. Sıhhat Bakanı burada yoktur. Binaenaleyh başka güne bırakıyorum.

4. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Dahilî Nizamnamenin Türkçeleştirilmesine dair Tüzük teklifi ve Teşkilâtî Esasiye Encümeni mazbatası (2/63) [1]*

BAŞKAN — Tasarının tamamı hakkında söz isteyen var mı? (Hayır sesleri). Maddelere geçilmesini oyunza sunuyorum. Kabul buyuranlar... Kabul edilmiştir.

T. B. M. M.

İÇTÜZÜĞÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

Meclisin Kuruluşu

Birinci madde — Dönemin ilk toplantısının birinci birleşiminin ilk oturumunda, daimî Başkan seçilinceye kadar, en yaşlı üye, geçici olarak, Kamutaya başkanlık eder, yahut Kamutay kendine bir geçici başkan seçer.

En genç dört üye geçici olarak kâtiplik ederler.

Milletvekilllerinden hangisinin en yaşlı ve hangilerinin en genç olduklarını önceden inceleyip bulmak işi, görevleri yeni Başkanlık Divanının seçimine kadar devam eden eski idareci üyelerindedir.

Dönem, yenilenme kararı verilmezse, dört yıllık seçim süresidir.

Toplantı, her Kasım ayı başından gelecek Ekim ayı sonuna kadar süren Meclis yılıdır.

[1] 68 sayılı basmazyazı tutanağın sonundadır.

Birleşim, Kamutayın bir gün içindeki toplantı malarıdır.

Oturum, her birleşimin dinlenme ile aralanan kesimlerinden her biridir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci madde — Geçici başkanlık divanı kurulduktan sonra, milletvekilleri, Anayasanın 16 ncı maddesi gereğince ve seçim çevrelerinin alfabesırası ile andiçerler.

Andiçme, Anayasa'daki and metnini kürsüden yüksek sesle okumaktır.

Meclise sonradan katılan milletvekilleri de, ilk buldukları oturumda andiçerler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Üçüncü madde — Andiçme töreni ardınca daimî başkanlık divanı seçilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Dördüncü madde — Başkanlık Divanının görevi bir toplantı içindir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Beşinci madde — Başkanlık Divanı:

I - Başkan;

II - Üç başkan vekili;

III - Enaz ikisi nöbetleşe Kamutayda bulunmak üzere altı kâtip;

IV - Üç idareci üyeden kurulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...

Kabul edilmiştir.

Altıncı madde — Başkanlık Divanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir. Saltçokluk bulunmazsa, aynı usul ile, ikinci defa seçim yapılır.

Bunda da saltçokluk bulunmazsa, en fazla oy kazanmış olanlar arasından, istenilen sayının iki misli ayrılarak, bunlar için üçüncü defa oylama yapılır.

Bunda görelî çokluk yeter.

Oylarda eşitlik olursa, adçekme yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yedinci madde — Başkan, başkanvekilleri, kâtipler ve idareci üyeler için ayrı ayrı oylama yapılır.

Oy puslalarına başkan için bir, başkanvekilleri için üç, kâtipler için altı, idareci üyeler için üç ad yazılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Sekizinci madde — Başkanlık Divanının seçimi ardınca Cumhurbaşkanının seçimine başlanır.

Cumhurbaşkanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir.

Bu seçimde oyları ayırmak için adçekme ile dokuz milletvekili ayrılır. Bunlar ayırmayı Kamutay salonunda açık olarak yaparlar.

Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutaya bildirir ve Cumhurbaşkanı seçilen kimseyi, orada ise başkanlık kürsüsüne çağırır.

Cumhurbaşkanı Başkanlık kürsüsüne çıkıp Anayasa'nın 38 nci maddesi gereğince ve yüksek sesle andiçer.

Ondan sonra kürsüyü Meclis Başkanına bırakır.

O da hemen birleşime son verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Dokuzuncu madde — Cumhurbaşkanı, seçimi sırasında hazır değilse, Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutay'a ve seçilen kimseye bildirir.

Cumhurbaşkanı geldikte yukarıda gösterildiği üzere andiçer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Onuncu madde — Her toplantı başında başkan seçilinceye kadar, önceki toplantıdaki eski başkanvekillerinden en yaşlısı geçici olarak Kamutay'a başkanlık eder.

Eski kâtipler de geçici olarak, kâtiplik ederler. Geçici başkan, yoklama yapar.

Yetersayı varsa ve Cumhurbaşkanı o gün söylevini verecekse, kürsüye çıkar ve oturumu açarak yılbaşı söylevini verir.

Ondan sonra başkanlık kürsüsünü geçici başkana bırakır.

Bunun ardınca Başkanlık Divanının seçilmesine başlanır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

On birinci madde — Cumhurbaşkanının söylevini, Anayasa'nın 36 nci maddesine göre Başkan okuyacaksa, söz kürsüsünden okur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

On ikinci madde — Törenli oturum, her toplantının başında ve Anayasa'nın 25 nci maddesi gereğince seçim yenilenmesi üzerine, Kasım ayının birinci gününden önceki olağanüstü toplantının başında yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim tutanakları

On üçüncü madde — Başkanlık Divanı (ve gerekiyorsa Cumhurbaşkanı) seçildikten sonra, Başkan, seçimleri şikâyet ve itiraza uğramayanların bu Tüzüğe ekli örneğine uygun seçim tutanaklarını Kamutayın onamasına sunar. Onama, adları birer birer okunarak gösterme oyu ile yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On dördüncü madde — Meclis Başkanı, seçimleri şikâyet ve itiraza uğrayanların tutanaklarını ve örneğine uygun olmayan tutanakları, Kamutayın adçekme ile ayıracağı 30 kişilik (tutanakları inceleme komisyonu) na havale eder.

Bu komisyon o dönem içinde bu türlü iş-

ler çıkınca, onlara da bakar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On beşinci madde — Komisyon adçekme ile beşer kişilik hazırlama komisyonlarına ayırır.

Her hazırlama komisyonu gizli oyla bir başkan ve Sözcülük de yapacak bir kâtip seçer.

İnceleme komisyonu başkanı, her hazırlama komisyonunun inceliyeceği kadar seçim tutanaklarını adçekme ile ayırır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On altıncı madde — Hazırlama komisyonu, İnceleme komisyonu Başkanlığı eliyle her türlü incelemelerde bulunmaya yetkilidir.

Komisyon bütün belgeleri ve haberleşmeleri inceleyebilir ve Hükümetin olanca gerçekleştirme araçlarına başvurabilir.

İncelemelerden sonra, iş oya konur ve raporu hazırlanarak inceleme komisyonuna verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On yedinci madde — İnceleme komisyonu kendiliğinden, yahut hazırlama komisyonlarının raporlarında gördüğü kusurlama sebeplerini inceleyerek tamüye sayısının saltçokluğu ile bir karar verir ve raporunu Kamutay'a gönderir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On sekizinci madde — Milletvekilliği kusura kimsenin hazırlama ve inceleme komisyonlarında ve Kamutayda kendini savunmak veya başka bir milletvekiline savundurmak, haklıdır.

Bu hak hiçbir türlü kayıtlanamaz.

Görüşmeden sonra Kamutay kararını verir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

On dokuzuncu madde — Seçim tutanakları incelenen milletvekilleri, kendi haklarındaki oylamaya katılamazlar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yirminci madde — Seçimi incelenen milletvekili milletvekilliğinden çekilebilir.

Şukadar ki, bu çekilme, seçim tutanağının incelenmesine engel olmaz.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yirmi birinci madde — Seçim tutanağı Kamutayca retlenen milletvekilinin yerine bir yenisinin seçilmesini, başkanlık yetkili makama yazar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komisyonlar

Yirmi ikinci madde — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, on dokuz komisyon kurulur.

Meclis görevleri ile karşılıklı komisyonlar:

1. Anayasa Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe komisyonu (25 üye, iki aylıklı kâtip);

3. Meclis Hesaplarını İnceleme komisyonu (10 üye, bir aylıklı kâtip);

4. Meclis Kitaplığı komisyonu (5 üye, bunlardan birini Başkanlık divanı idareci üyeler arasından ayırır. Bu komisyona Kitaplık Müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe komisyonu (35 üye, bir kalem müdürü ile yardımcısı, bir Başkâtip, yardımcısı ve bir memur) bu komisyon kendine bir de Başkanvekili seçer.

Genel bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfabe sırasıyla):

7. Adalet Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

9. Dışişleri Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

10. Ekonomi Komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip);

11. Gümrük ve Tekel Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

12. İçişleri komisyonu (30 üye, bir aylıklı Kâtip); bu komisyon gerektiğinde bir başkanvekili de seçer;

13. Maliye komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

14. Millî Eğitim Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

15. Millî Savunma Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

16. Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

17. Tarım Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

18. Ticaret Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

19. Ulaştırma Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Gerekli görülürse Komisyonların üyeleri Kamutay'ca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki komisyonlarla karşılaşmıyan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye Komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri Komisyonunda görüşülür.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi üçüncü madde — Komisyon seçimlerine yardımcı olmak üzere, Milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılın, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Milletvekilleri komisyonlara adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetvel de Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutay'da komisyon seçimleri bu cetvelin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi dördüncü madde — Bir komisyonunda kapalı oturum yapılmasını ilgili Bakan, yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanmasına söz verilmek demektir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi beşinci madde — Kamutay gerekli görürse komisyon üyelerinin sayısını geçici olarak artırabilir. Karma, yahut geçici komisyonlar da kurar.

Bu çeşit komisyonların görevi, kendilerine verilen işin sonuçlanmasına kadar sürer.

Karma komisyonlara, tüzükteki numara sırasına göre önde gelen komisyon başkanı başkanlık ve sözcüsü de sözcülük eder.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi altıncı madde — Her komisyon, kendisine gizli oyla bir başkan, bir sözcü, bir de kâtip seçer.

Bir komisyonunda, belli bir iş için, gerekirse özel bir sözcü seçilir.

Aylıklı kâtipler, Meclis Başkanının kariyle, birden fazla komisyona kâtiplik edebilirler.

Komisyon reisi özürlü olur veya bulunmazsa, sözcü kendisine vekillik eder, veya ayrıca bir başkan vekili seçilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi yedinci madde — Bir komisyon, kendisine havale edilmiş tasarı veya teklife bakmak başka bir komisyonun işi olduğu fikrinde bulunursa, gerekçelerini bildirerek, tasarı veya teklifin o komisyonuna havale edilmesini isteyebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yirmi sekizinci madde — Bir komisyon kendisine havale edilmiş tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için, raporu sonra yine kendisine yazılmak üzere, daha önce bir başka komisyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyonuna havale edilmesini isteyebilir.

Bunun gibi, bir komisyon başka bir komisyonuna havale edilmiş bir tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için düşüncesini bildirmek üzere, o tasarı veya teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir.

Böyle hallerde ilgili her iki komisyon oydaş

iseler, Meclis Başkanı gereğini yerine getirerek, bunu ertesi oturumda Kamutaya bildirir.

İki komisyon arasında uyuşmazlık çıkarsa, başkanlıkça Kamutaya bildirilerek, mesele görüşme yolu ile çözülmür.

Düşüncesi sorulan komisyonun raporu, ötekiler gibi basılır ve üyelere dağıtılır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yirmi dokuzuncu madde — Komisyonlar kendilerine havale edilmiş işleri incelemekten başka bir işle uğraşamazlar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Otuzuncu madde — Komisyonlar Meclis yapılarında ve kendilerine ayrılan odalarda toplanırlar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Otuz birinci madde — Komisyon gündemleri komisyonlarca hazırlanır ve bir gün önce bütün Bakanlara ve Milletvekillerine ilân olunur.

Bununla beraber ivedi bir iş çıkarsa, Meclis Başkanı veya komisyon başkanı özel yollarla da komisyonu tophyabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Otuz ikinci madde — Üyelerin en az üçte biri hazır bulunmadıkça, komisyonlar toplanamaz ve oylama yapamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Otuz üçüncü madde — İvediliği Kamutayda kararlaştırılmış olanlardan başka işlerin görüşülmesine, ancak kırk sekiz saat sonra başlanır.

Kamutayda görüşülen bir kanunun komisyonuna geri verilmiş bir yahut daha çok maddesinin görüşülmesi bu hükmün dışındadır.

Verilen kâğıtlar, komisyon üyelerinden beşi isterse, yahut başkan uygun bulursa, komisyonca bastırılır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Otuz dördüncü madde — Her komisyonun görüşmeleri özetlenerek tutulur.

Şu kadar ki komisyon karar verirse, harfi harfine tutanak da yapılır.

Üyelerin adları tutanak dergisine konur. Bu tutanağı üyeler imzalarlar.

Komisyon raporlarını, başkan, sözcü ve kâtip görüşmede hazır bulunan üyeler de imzalar.

Komisyonlar raporlarını Meclis Başkanlığına verirler.

Başkanlık bu raporları hemen bastırıp üyelere dağıtır.

Böylece basılıp dağıtılmıyan raporlar Kamutay'da görüşülemez.

Kamutay, raporların Resmî Gazete ile yayılmasına da karar verebilir.

Komisyon raporları Başkanlığa verildikçe, doğrudan doğruya tutanak dergisine ve gündeme geçer ve ilân tahtasına asılır.

Bu iş için üyeler itirazda bulunursa, bunun görüşülecek başka maddelere yeğlenerek Kamutay tarafından çözümlenmesi gerekir.

Kendisinin ayrıışık kaldığı raporda yazılmış olmadıkça, imzalamış olduğu bir rapora karşı komisyon üyelerinden biri söz söyleyemez ve sözcüden bir şey soramaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Otuz beşinci madde — Bir tasarı veya teklifi, Kamutay'da başlıca ilgili komisyon savunur.

Başka veya birden fazla komisyonda aynı tasarı veya teklif görüşülmüş, raporu da yazılmış ise, o komisyonlar yalnız kendileri ile ilişkili madde veya kısımları savunurlar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Otuz altıncı madde — Komisyonlara havale olunan bir tasarı veya teklifin, verildiği gündün en geç bir buçuk ay içinde Kamutay'a gönderilmesi gerektir.

Komisyon bu süre içinde görüşmeyi sonuçlayamazsa, gerekçesini Kamutay'a bildirir.

Böyle yapılmazsa, tasarı veya teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını istemek, Hükümetin veya sahiplerinin hakkıdır.

Bir komisyon tarafından başka bir komisyona havale olunan mesele on gün içinde başlanmalıdır. Buna imkân olmazsa, gerekçesi bildirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Otuz yedinci madde — Komisyonlar kendilerine havale edilmiş tasarı veya tekliflerin, ilk önce, Anayasa'nın metnine ve ruhuna aykırı olup olmadığını incelemek ödevindedirler.

Bir tasarı veya teklifin Anayasa'ya aykırı olduğunu görürlerse, gerekçesini açıkça bildirerek maddelerinin görüşülmesine geçmeden onu reddederler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Otuz sekizinci madde — Komisyonlar bütün bakanlıklarla doğrudan doğruya yazışabilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Otuz dokuzuncu madde — Bir milletvekili ikiden fazla daimî komisyona üye olamaz.

Bütçe Komisyonu üyeleri bir başka komisyona seçilemezler.

Başkanlık Divanı üyeleri komisyona seçilemezler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırkıncı madde — Komisyonlar, bakanları ve uzmanları çağırma yetkilidirler.

Çağrılan bakan bulunamayacaksa, adına söz söyleyecek yüksek memurlardan birini bulundurur.

Bir kanun teklifinde bulunanlar, tekliflerini inceleyecek komisyonda hazır iseler ve fikirlerini bildirmek isterlerse, komisyon kendilerini dinlemek zorundadır.

Teklif sahibi yoksa, çağrılır.

Gelmezse, komisyon işi sonuçlayarak, bunu raporuna yazar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk birinci madde — Her milletvekili, üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir ve oturum gizli değilse, görüşmelerine katılabilir.

Şu kadar ki, orada oy veremez.

Bir komisyon kendi üyesi olmayan milletvekillerine düşüncelerini öğrenmek için başvurabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk ikinci madde — Bir dönem içinde, geçen bir komisyonun yazdığı raporu, onu kabul

lenen yeni komisyon savunur

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk üçüncü madde — Komisyonlar Meclisin araverme sırasında, Kamutay kararı ile, belli işleri görüşmek üzere toplanabilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk dördüncü madde — Raporu görüşülen bir komisyonun üyeleri yahut komisyon adına savunma ile yetkili sözcü veya bir üye Kamutay salonunda, komisyona ayrılan masanın başında bulunurlar.

Yetersayı olmazsa, komisyon adına söz söyleyen kimse yalnız işin komisyona geri verilmesini teklif edebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk beşinci madde — Özürsüz veya habersiz birbiri ardınca dört birleşimde hazır bulunmayan üyeler, komisyona çekilmiş sayılırlar.

Bu halde yenileri seçilmek üzere mesele Meclis Başkanlığına bildirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk altıncı madde — Bir komisyonda söz kesilir, kişi özlüğü ile uğraşılır ve düzenliği bozacak hareketlerde bulunulursa, komisyon başkanı gerektiğinde oturuma araverir ve meseleyi Meclis Başkanına bildirir.

Meclis Başkanı bu gibi düzenlik bozucu hareketlerinden dolayı şikâyet olunan milletvekiline uyarma cezası verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk yedinci madde — Komisyonların gördükleri işler hakkında yılda enaz iki defa Genel Kâtiplik tarafından bir rapor yazılıp Meclis Başkanlığına sunulur.

Başkanlıkça bu raporlar bastırılarak milletvekillerine dağıtılır ve Resmî Gazete ile de yayılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk sekizinci madde — Komisyonların kâğıtları, belgeleri ve tutanakları, bunlarla ilişkili

tasarı ve teklifler üzerine Kamutayca karar verildikten sonra, Meclisin belge saklamasına konur.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kırk dokuzuncu madde — Sayıştay komisyonu, Kesinhesap kanunu tasarısı ile, dairelerin harcamaları ve yüklenmeler hakkında her üç ayda bir Sayıştay tarafından verilecek raporları inceler.

Bu incelemelerin sonucunu gösteren rapor bastırılarak milletvekillerine dağıtılır.

Bu raporlar, Kamutay'ca görüşülüp karara bağlanır.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellinci madde — Anayasa'nın 82 nci maddesi gereğince, gerek kendileri, gerek kamu ile ilgili olarak, kanunlara ve tüzüklere aykırı görüldükleri işlerle, bir hakkın yerine getirilmemesinden, yahut savsanmasından şikâyetle hülunan Türklerin dilekçelerini ve bu türlü telgrafları, Meclis Başkanı numaralayıp, özel bir deftere kayıtlattıktan sonra, geciktirmeksizin Dilekçe Komisyonuna havale eder.

Bununla beraber başka bir komisyonunda incelenmekte bulunan bir teklif ile ilişkili dilekçeler, hâskanca, doğrudan doğruya o komisyonuna havale olunur.

Dilekçe komisyonu da böyle bir havaleda bulunabilir. Dilekçe bir ahmdı verilir.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Ellibirinci madde — Meclise verilecek dilekçeler, sahibi tarafından imzalanmış olmak, adı sanı ve oturduğu yer gösterilmek ve bir kağız imzalı ise, en az birinin oturduğu yer açıkça yazılmış olmak gerektir.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellikinci madde — Dilekçeler bir milletvekili eliyle de sunulabilir.

Bu halde o milletvekili kendi eliyle verildiğini yazarak dilekçenin altına imzasını koyar.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellüçüncü madde — Komisyon:

I. - İkkin Hükümete, Danıştaya, mahkeme-

lere ve Sayıştaya verilmesi gereken dilekçeleri ilgili makama gönderir;

II - Gerek doğrudan doğruya yürütümün son kararına itiraz eden ve bundan şikâyet eden kâğıtları, gerek ilgili makamlardan gelen cevapları gündemine alır;

III - Dilekçenin bir komisyonuna havale edilmesi gerekiyorsa, bunu yapar;

IV - Herhangi bir işlem vaktinin ve vaktinin van dilekçeler hakkında bu yolda karar verir.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellidördüncü madde — Cezanın affedilmesi veya hafifletilmesi hakkındaki dilekçeleri ve hükmü giymis olanlar, yahut bunların hısımları ve dostları sunabilir.

Bunların görütülmesinde Adalet Bakanının veva göndereceği daire rejslerinden birinin bulunması şarttır.

Dilekçeler dikkate alınmak değerinde ise, bir teklif kararı ile beraber, Adalet Komisyonuna gönderilir.

Bu komisyon, gerekli görürse, bir kanun teklifi ile meselevi Kamutaya sunar.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellibesinci madde — Anayasanın 82 nci maddesinin son fıkrası gereğince, kişilerle ilgili işlerde, her dilekçenin sonucu sahibine yazılı olarak bildirilir.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Ellialtıncı madde — Meclise sunulan dilekçeler hakkında her hafta komisyonca, dilekçelerin numarası, sahip veya sahiplerinin adı sanı, oturdukları yer ve dilekçelerinin özetleri ile verilen kararları ve bunların gerekçelerini gösterir bir cetvel yapılarak basılır ve bütün bakanlarla milletvekillerine dağıtılır.

BASKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Elliyedinci madde — Her milletvekili, cetvelin dağıtılması gününden başlayarak bir ay içinde, Dilekçe komisyonunun bu dilekçe hakkında verdiği karar ne olursa olsun, bunun Kamutayca incelenmesini ve görütülmesini isteyebilir.

Bu halde komisyon o dilekçe için rapor yazıp sunmak ödevindedir.

Bu süre geçtikten sonra komisyon kararları kesinleşir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Elili sekizinci madde — Kamutayın görüşmesine sunulan dilekçeler hakkında, gerekirse, ilgili bakan yahut yollayacağı memur dinlendikten sonra, oya başvurulur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Elili dokuzuncu madde — Bakanlar kendilerine gönderilen dilekçelerle, bunlar üzerine komisyonca verilen kararlar hakkında yaptıkları kovuşturmaları ve kendi kararlarını en geç iki ayda komisyona bildirirler.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmışınıcı madde — Meclis Hesaplarını inceleme komisyonu, Kamutaya kabul olunan Meclis bütçesi ile buna bağlı bütçelerin uygulanmasını gözetir.

Komisyon incelemelerinin sonunu Kamutaya bildirir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış birinci madde — Bütün verile emirlerini, komisyonca denetçi seçilen bir üye, harcamadan önce vize eder. Bu yapılmadıkça saymanlık hiç bir ödemede bulunmaz.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış ikinci madde — İdareci üyeler tarafından tutulan eşya ve elde defterleri komisyona sunulur.

Komisyon, eldeki eşyayı kendi teftişliyerek ve defterleri inceliyerek raporunu Kamutaya sunar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış üçüncü madde — Komisyon, her yılın sonunda geçen yıl bütçesinin kesin hesabını Kamutaya sunar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış dördüncü madde — Meclis toplantı halinde iken komisyon üyeleri hep birlikte, de-

ğilken denetçi üye, gün ve saat bildirmeden saymanlığı ve vezneyi teftişler.

Teftişin sonucu hemen orada bir tutanağa geçirilir.

Bu teftişleme yılda altı defadan az olamaz. Bu sırada bütün işler durdurulur.

Gerektiğinde teftiş sonucu Kamutaya haber verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış beşinci madde — Komisyonun denetçi üyesi araverme zamanlarında Başkanlıkta bulunur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kanun tasarıları ve teklifleri, gerekçe raporları

Altmış altıncı madde — Hükümetçe Meclise sunulan kanun tasarıları bütün Bakanlarca imzalanmış olmak gerektir.

Her kanun tasarısı, kanunu yürütmekle görevli Bakanlarca hazırlanan bir veya birkaç gerekçe raporu ile birlikte Meclis Başkanlığına gönderilir veya verilir.

Bu raporda, önce tasarıların tümü, sonra maddeleri hakkında bilgiler verilir.

Gerekçe raporunda kaldırılması veya eklenmesi istenilen hükümlerin neler olduğu ve neden kaldırılması, değiştirilmesi veya eklenmesi gerekli görüldüğü açıkça gösterilmek şarttır.

Raporlarda açık ve kanıtlı belgeler, gerektiğinde istatistik bilgileri bulunmalıdır. Böyle olmayan raporlar, ilgili komisyonca gerekli görülürse, eksikleri tamamlanmak için Başkanlık tarafından Hükümete geri verilir.

Başkan, gelen tasarıları ilgili komisyonlara doğrudan doğruya havale eder ve bunu tutanak dergisine ve ilân tahtasına yazdırır.

Bu havaleye bir milletvekili itiraz etmek isterse oturum başında söz alır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Altmış yedinci madde — Milletvekillerince verilen kanun tekliflerinde bir veya daha çok imza bulunabilir.

Kanun teklifleri de, yukarıki maddede gösterildiği üzere yazılmış bir gerekçe raporu ile birlikte başkanlığa gönderilir veya verilir.

Sartlarına uymayan teklifleri, sahiplerine tamamlamak, ilgili komisyonların hakkıdır.

Kanun teklifleri de, kanun tasarıları gibi, başkanlıkça komisyonlara doğrudan doğruya havale edilir.

Bu havalelere edilecek itirazlar için de yukarıki madde hükümlerine uyulmak gerektir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Altmış sekizinci madde — Hükümet veya teklif sahibi, verilen kanun tasarı veya tekliflerini, gündeme konmadan önce ve Kamutaya bildirilmek şartı ile, geri alabilir.

Şukadar ki, bu tasarı veya kanun tekliflerini başka bir Milletvekili veya ilgili komisyon kabulenecek olursa, görüşme devam eder.

Bu tasarı veya teklifler gündeme konmuşlarsa, geri almaları Kamutayın karar vermesine bağlıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Altmış dokuzuncu madde — Gerek seçim yenilenmesine karar verilmesi, gerek dönemin sona ermesi dolayısıyla Meclis yenilediğinde geçen Meclisçe daha kabul edilmemiş, yahut yalnız birinci görüşmesi yapılmış bulunan, veya oylamada çokluk bulmadığı için haklarında ikinci defa oylama yapılmak gereken bütün kanun tasarı veya teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür.

Bu gibi belgeler Hükümetin, yeni komisyonların veya on Milletvekilinin istemi üzerine başkanlıkça komisyonlara verilir.

Komisyonlar bu belgeleri olduğu gibi veya değişiklik yaparak kabul edebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İvedilikle ve öncelikle görüşme

Yetmişinci madde — Bir kanun tasarı veya teklifi hakkında ya sunulurken, yahut birinci görüşülmesinden önce Hükümet, teklif sahibi veya ilgili komisyon ivedilik kararı isteyebilir.

Bir tasarı veya teklifin yalnız bir defa görüşülmesiyle yetinilmek için, Meclisin kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça, ivedilik kararı verilemez.

İvedilik kararını isteyenler, gerektiğinde bu kararın geri alınmasına da isteyebilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş birinci madde — İvedilik kararı yazılı olarak istenmek ve bu istemin içinde yukarıki maddede gösterilen şartlar bulunmak gerektir.

İvedilik teklifi başkanca oya konarak, görüşmesiz, gösterme oyu ile kabul edilir veya reddedilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş ikinci madde — İvediliğine karar verilen tasarı veya teklifler yalnız bir defa görüşülür.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş üçüncü madde — İvedilik karardan sonra Hükümet veya komisyonun yazılı istemi üzerine, Meclis o tasarı veya teklifin öteki işlere öncelikle görüşülmesine karar verebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş dördüncü madde — Bir kanun tasarı veya teklifinin gündemde bulunan öteki maddelere öncelikle görüşülmesi istendikte, bunun gerekçesi bildirilmelidir.

Öncelikle görüşülmeyi, yalnız Hükümet veya bir komisyon isteyebilir.

Bu istem, yazılı olmak şarttır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş beşinci madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin sadece, hemen, yahut öncelikle görüşülmesi için verilen karar, ivedilik kararı sayılmaz. Bundan ötürü iki defa görüşülmesi gerektir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yetmiş altıncı madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin beş günden önce ikinci defa görüşülmesini, ancak Hükümet veya ilgili komisyon, gerekçesini bildirerek ve yazılı olarak isteyebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yetmiş yedinci madde — Kamutayca retlenen tasarı veya teklifler aynı toplantıda bir daha Meclise sunulamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

ALTINCI BÖLÜM

Gündem

Yetmiş sekizinci madde — Gündem şöyle tertiplenir:

I - Başkanlık Divanının Kamutaya sunuşları;

II - Sorular ve gensorular;

III - Yeğlikle görüşülmesine karar verilen işler;

IV - İvedilik kararı verilen işler;

V - İki defa görüşülecek işler;

3, 4 ve 5 nci fıkralardaki işler komisyonlardan başkanlığa gelme sırası ile görüşülür.

Şukadar ki, Meclis bu konuda ayrıca bir karar da verebilir.

Gündem, bir gün önce Başbakanlığa ve bütün bakanlıklara bildirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yetmiş dokuzuncu madde — İçlerinde kutlama, teşekkür, değerlendirme, dileme gibi şeyler bulunan sunuklarla telgraflar ilân tahtasına asılır ve harfi harfine yahut özetlenerek yahut sadece sözü edilerek tutanak dergisine geçer.

Başkanlık Divanı, uygun bulursa, bunları Meclis adına cevaplar.

Bu kâğıtlardan Meclise sunulmasını uygun bulduklarını, başkan, birleşimin başında kâtiplerden birine okutur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

YEDİNCİ BÖLÜM

Birleşimler

Sekseninci madde — Meclis, başka türlü karar vermedikçe yahut başkanlık tarafından doğrudan doğruya veya Hükümet tarafından yine başkanlık yoluyla çağrılmadıkça ve araverme zamanına raslamazsa Kamutay, pazartesi, çarşamba ve cuma günleri birleşim yapar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen birinci madde — Başkan, saatinde Kamutayı açar ve görüşmelerin sonunda kapar.

Tamüye sayısının yarısından bir fazlası hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanamaz.

Yetersayı olup olmadığında Başkanlık Divanı duruksar, veya üyelerden beşi sözle veya yazılı olarak yetersayı olmadığını ileri sürerse, yoklama yapılır.

Yetersayı yoksa, Başkan görüşmeye başlanmayacağını bildi.erek veya sonradan yetersayı bulunmak ihtimali varsa, birleşimi bir saat öteye bırakarak Kamutayı kapar.

Kamutay bugün açılmazsa, ertesi birleşim için belli günde yine o gündemle toplanır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen ikinci madde — Yoklama, divan kâtiplerinden birinin ad defterini yüksek sesle okuması ve üyelerin (burada) demeleri ile yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen üçüncü madde — Bir Milletvekilinin gündem dışında bir diyeceği olursa, kendisine söz verilmesi başkanın ölçümüne bağlıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen dördüncü madde — Hiç bir Milletvekili adını yazdırmadan, yahut, birleşim sırasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez.

Söz kürsüden söylenir ve Kamutaya eyitilir.

Bir milletvekilinin pek kısa bir diyeceği olursa, Başkan ona bulunduğu yerden söz söylemek iznini verir.

Bu halde o milletvekili Başkana eyitir.

(Gündemde olmayan işler için kâtipler sözis-temi yazamazlar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen beşinci madde — Söz, isteme ve yazılma sırasına göre verilir.

Kamutay isterse, görüşülen meseleler için yana veya karşı yahut üzerine, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır.

Başkan söz alanların adlarını sırasıyla Kamutaya bildirir.

Komisyon adına söz istediklerinde, başkan veya sözcüler sıraya bağlı değildir.

Son söz milletvekillerininindir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen altıncı madde — Bir milletvekili söz sırasını bir başka arkadaşına bırakabilir.

Sözünü arkadaşına bırakan milletvekilinin, onun nöbetinde söz söylemek hakkıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen yedinci madde — Hükümet adına düşüncesini bildirmek üzere başbakan, yahut, onun yetkilediği bir bakan veya birinci sınıf daire reislerinden biri, her görüşmenin başından sonuna kadar hazır bulunur.

Bundan başka bir bakanlıkla ilgili bir tasarı veya teklif görüşüldüğü sırada, o bakanın veya adına gelen birinci sınıf daire reislerinden birinin hazır bulunması şarttır.

Bulunmazlarsa görüşme, bir defa için, gelecek birleşime bırakılır.

Bakanlar yahut Hükümet adına gönderilen birinci sınıf daire reisleri, komisyon başkan ve sözcülerinden, öncé ve sıraya bağlı olmaksızın söz isteyebilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen sekizinci madde — Kürsüden, yazılı söylev okunmak veya kâtime okutmak olur.

Fakat okuma süresi yirmi dakkeyi geçemez.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Seksen dokuzuncu madde — Görüşmenin yeri olmadığı, gündeme yahut bu tüzük hükümlerine uymaya çağırılma, öncelik ve geri bırakılma hakkındaki teklifler, asıl meselelerden önce gelir.

Böyle bir teklif olursa, ancak, yana ve karşı iki milletvekili, on beşer dakkeyi aşmamak üzere, söz söyleyebilirler.

Sonunda oylama yapılmak gerekirse, mesele gösterme oyu ile çözümlür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksanıncı madde — Başkan, meseleler görüşülür ve oya konurken, yana ve karşı, fikrini

asla açığa vuramaz.

Yalnız meseleler oya konulduktaki, o da oy verir.

Bu görüşmeye katılmak isterse, yerini öteki başkanlardan birine bırakarak söz kürsüsüne iner ve ancak görüşülen madde veya mesele oylandıktan sonra tekrar yerine çıkar.

Fakat bu tüzüğün uygulanışı dolayısıyla söz söyleyecekse, yukarıdaki fıkra hükümleri yürümez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule uyarlar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan birinci madde — Kamutayda söz kesmek, kişi özlüğü ile uğraşmak ve düzenliği bozacak hareketlerde bulunmak kesin olarak yasaktır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan ikinci madde — Söz söyleyen milletvekilinin sözü, ancak, kendini bu tüzük hükümlerine uymaya ve konudan ayrılmamaya çağıran başkan tarafından kesilebilir.

İki defa konuya dönmeğe çağırıldıktan sonra, yine konudışı söylemeğe devam ederse, kendisinin o iş için aynı birleşimde söz söylemekten yasaklanmasını, başkan, Kamutaya teklif eder.

Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile karar verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan üçüncü madde — Bir milletvekili Kamutayda kaba ve edebdışı sözler kullanırsa, başkan hemen o milletvekilini temiz dille konuşmaya çağırır.

Bir milletvekili, başkanlık makamına, içinde bu gibi sözler bulunan bir önerge verirse, başkan onu düzeltilmek üzere sahibine geri verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan dördüncü madde — Kamutayda görüşmelerden ötürü gürültü çıkmada başkan bunu yatıştırılmazsa ayağa kalkar.

Eğer gürültü yine devam ederse, oturuma aravereceğini söyler.

Düzenlik yine sağlanamazsa, görüşmeye bir saat için araverir.

Bir saat geçince oturumu açar.

Fakat gürültü yeniden başlarsa oturumu son verip birleşimi başka güne bırakır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan beşinci madde — Kendine satışılan, yahut, ileriye sürdüğü düşüncenin tersine bir fikir isnatlanan milletvekilinin her zaman söz istemek hakkıdır.

Bu halde o milletvekili ne için söz söylemek zorunda kaldığını bildirir ve başkan meseleyi ölçümler.

Başkan buna yer olmadığını bildirip de mil- letvekili direnirse Kamutay, görüşmesiz ve gös- terme oyu ile mesele hakkında bir karar verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan altıncı madde — Önemli bir işten dolayı Anayasa'nın yirminci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kapalı oturum yapılmasını bakanlar yahut on beş milletvekili yazılı olarak teklif edebilirler.

Böyle bir teklif yapıldığında toplanma sa- lonu dinleyicilerden ve gerektiğinde memur ve hizmetlilerden boşaltılarak, kapalı oturum teklif- inde bulunanların gerekçeleri dinlendikten son- ra, teklifin kabullenmesi veya retlenmesi için, görüşmesiz gösterme oyuna başvurulur.

Kapalı görüşme yapılmasını isteyenlerin ad- ları tutanak dergisine ve gerekirse Resmî Gaze- teye konur.

Görüşmesinin kapalı yapılması gerekli görü- nen mesele çözüldükten sonra, açık görüşmeye geçilmesi başkanca Kamutaya teklif olunarak karara bağlanır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan yedinci madde — Kapalı oturumun tutanağını Divan kâtipleri tutarlar.

Ancak Meclis karar verirse aylıklı kâtipler de andığırdikten sonra bu işi görebilirler.

Bu tutanakları görmek üyelerin hakkıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Doksan sekizinci madde — Bu tutanakların birleştirilmesinden sonra kapalı bir oturum ya- pılarak geçen tutanak özeti okunur. Tutanak özetinin okunması bitince bu özetle tutanak der-

gisi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan Başkan ve Divan kâtipleri tarafından hemen ora- da mümla mühürlenip Meclis belge saklığına ve- rilir.

Gizli tutanaklar aradan enaz on yıl geçmedik- çe veya Meclis kararı olmadıkça yayılamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kanunların görüşülmesi

Doksan dokuzuncu madde — Kanun tasarı- ları veya teklifleri ancak iki görüşmeden sonra kesin olarak kabul edilmiş olur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüzüncü madde — Gelir ve gider bütçesi ile Kesinhesap Kanunu ve içinde ekleme ve olağan- üstü ödenekler vebütçe bölümlerinde aktarmalar istenen kanun tasarıları iki defa görüşme hak- kindaki şartlara bağlı değildir.

Bunlar için bir görüşme yeter.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz birinci madde — Kamutay başka türlü karar vermedikçe hiçbir kanun tasarısı veya tek- lifi bastırılıp üyelere dağıtıldıktan enaz kırk se- kiz saat geçmeden görüşülemez.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz ikinci madde — Bir kanunun görüşül- mesine başlanınca başkan gerekçe raporları ile maddeler tümünün okunması gerekli olup olma- dığını Kamutaydan sorar.

Gerekli görüldükte bunlar aynıyle okunur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz üçüncü madde — Bir tasarı veya teklif görüşülmeye başlanınca, başkan, tümü hakkın- da düşüncelerini bildirmek isteyenlere söz verir.

Görüşme konusunda yana, karşı ve üzerine söz isteyenlerden enaz ikişer milletvekili söz söy- lemeden görüşmenin yeterliği oya konamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz dördüncü madde — Görüşmenin yeter-

liğine karşı söz isteyenler bulunursa içlerinden yalnız birine izin verilir.

Ondan sonra gösterme oyna başvurulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz beşinci madde — Tüm üzerine görüşüne bittikten sonra maddelere geçilmesi oya konur.

Maddelere geçilmesi oylanmazsa başkan tasarı veya teklifin retlenmiş olduğunu bildirir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altıncı madde — İkinci görüşme birinci görüşmeden enaz beş gün geçtikten sonra gündeme alınır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz yedinci madde — İkinci görüşülmüş tasarı ve teklifin tümü hakkında görüşme olmaz.

Burada ancak değişiklik teklifleri üzerinde görüşme olur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz sekizinci madde — Görüşülen bir maddede birkaç mesele veya fıkradan meydana gelmişse bunların bölünerek ayrı ayrı oya konmaları teklif olunduktan böyle yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz dokuzuncu madde — Kesin olarak kabulü oya konmadan önce bir tasarı veya teklifte cümle, üslup ve sıralanış bakımından eksiklik veya andırışma bulunduğu üyeler yahut komisyon tarafından ileri sürülürse metin ilgili komisyona gönderilir.

Yapılan düzeltmelerin yeniden oylanması gerektir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz onuncu madde — Tasarı veya teklifin maddeleri üzerinde görüşme bittikten sonra tümü için, yana ve karşı söz söylemek isteyenlerden yalnız birer Milletvekiline izin verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz on birinci madde — Bir kanun veya bütçenin görüşülmesi sırasında her milletvekili

Hükümete, yahut sözcüye dilediği sorularda bulunabilir.

Sorular, sözler bittikten sonra sıra ile olur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz on ikinci madde — Devletlerle yapılmış olup onanmaları Anayasa'nın 26 nci maddesi gereğince Meclisin iznine bağlı bulunan anlaşma ve sözleşmelerin onanmasını isteyen kanun tasarıları Meclise sunulduktan o anlaşma ve sözleşmenin içindeki maddeler oya konamaz ve metinleri üzerinde değişiklik teklif edilemez.

Birinci görüşme sırasında maddeler hakkında yapılacak itiraz, tasarıyı komisyona geri verilmesini istemekle olur.

Bu itiraz, görüşmeden sonra dikkate alınırsa, tasarı, komisyona verilir.

Komisyon incelenmek için kendisine verilen tekliflerin tümü hakkında bir rapor yazar.

Bu rapor bastırılıp üyelere dağıtılır.

Komisyon, raporunda tasarıyı kabul edilmesine, geri bırakılmasına veya retlenmesine karar verir.

Geri bırakma kararında şu gerekçeler bulunur:

«Meclis, anlaşma veya sözleşmenin şu ve bu maddeleri (geri bırakmayı gerekli kılan maddeler tamamıyla yazılmadığı) hakkında Hükümetin dikkatini çekerek onanması için gerekli iznini geri bırakır.»

Bu anlaşma veya sözleşmeler hakkındaivedilik kararı verilmişse, komisyon, değişiklik teklifleri ile ilgili raporunu itiraza uğramayan maddelerin görüşülmesi biter bitmez Kamutay'a sunar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz on üçüncü madde — Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabulüne bağlı olarak Hükümetçe yapılan sözleşmelerle bunların onanmasını isteyen kanun tasarıları hakkında da geçen maddede usule uyulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz on dördüncü madde — Anayasa'nın 35 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince Cumhurbaşkanının ilânını uygun görmeyip gerekçesi ile birlikte, bir daha görüşülmek üzere on gün

içinde Meclise geri verdiği bir kanun, Kamutay'a haber verildikten sonra, ilgili komisyona havale olunur.

Komisyon Cumhurbaşkanının geri verme gerekçesini de okuduktan sonra o kanunun üzerinde yeniden görüşme açar ve sonunda raporunu Kamutay'a sunar.

Geri verilmiş bir kanun henüz oylanmamış herhangi bir kanun tasarısı veya teklifi gibi Kamutay'da yeniden görüşülür ve sonuçlanır.

Hakkında vaktiyle ivedilik kararı verilmiş olsun olmasın geri çevrilmiş bir kanun yalnız bir defa görüşülür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz on beşinci madde — Bir söylevin ilân tahtasına asılması ve ilân edilmesi teklifi ancak onun tutanak dergisi ile yayılmasından ve söylevin ilgili olduğu iş kabul edildikten sonra oya konabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Değiştirmeler

Yüz on altıncı madde — Bir komisyona havale edilmiş kanun tasarısı veya teklifi hakkında bir veya birkaç milletvekili değişiklik teklif etmek isterlerse, bir değiştirge yazarak başkana sunarlar.

Değiştirelerde bunların kanunun hangi maddesi, yahut bütçenin hangi bölümü ile ilişkin oldukları açıkça gösterilmelidir.

Bu değiştireler komisyon raporuna ek olarak sahiplerinin gerekçeli anmalıkları ile birlikte bastırılarak, haklarında komisyonca verilen kararın ne olduğu ve sebepleri bildirilir.

Tasarı Kamutayda görüşülürken, sıra o değişiklik istenen madde veya fıkralara geldikte, teklif sahibi gerekçesini etraflıca anlatır ve hazır üyelerden kendisini destekliyen bulunursa iş görüşmeye konur; bulunmazsa görüşülmesinden vazgeçilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz on yedinci madde — Kanun tasarısı veya teklifinin birinci görüşmesi bittikten sonra sunulan yeni değiştireler o tasarayı inceleyen komisyona verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz on sekizinci madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirelerin ilgili komisyona havale edilmesini sözcüsü isterse, böyle yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz on dokuzuncu madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirelerin komisyona havale edilmesi komisyon tarafından istenmemişse değişikliklerin gerekçeleri sahipleri tarafından kısaca anlatılır.

İkinci görüşme sırasında buna yalnız komisyon cevap verebilir.

Bunun üzerine değiştirenin dikkate alınmamasına Kamutay karar verir.

Dikkate alınırsa komisyona havale olunur. Komisyon isterse teklifi hemen orada kabul eder.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirminci madde — Değişiklik teklif edenler değiştirelerinin havale olunduğu komisyonda fikirlerini bildirmek dilerlerse komisyon bunları dinlemekle ödevlidir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi birinci madde — İkinci görüşmede komisyona geri verilen maddeler hakkında, başka milletvekilleri komisyona değişiklik tekliflerinde bulunabilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi ikinci madde — Değiştireler asıl maddeden önce oya konur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi üçüncü madde — Eklenmesi istenen maddeler için de değiştireler hakkındaki usule uyulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ONUNCU BÖLÜM

Kanunların yorumlanması

Yüz yirmi dördüncü madde — Bir kanunun

yorumlanması gerektiğinde, yorum istemi ile bunun gerekçelerini gösteren tezkere yahut önerge, o kanunu ilk defa görüşmüş olan komisyona havale olunur.

O kanunu özel bir komisyon incelemişse başkanlıklarla karşılıklı komisyonlardan üye alarak on beş kişilik geçici bir komisyon kurulur.

Komisyon raporu Kamutay'a sunularak yorum fıkrası görüşülür.

Asıl kanunun kabulü için hangi usul ve çokluk yetersayısı gerekli ise yorum fıkrası da aynı usul ve yetersayıya bağlıdır.

Yorum fıkraları yalnız bir defa oya konur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi beşinci madde — Yorum istemleri ve raporları komisyon ve Kamutayca yeğlikle görüşülür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Bütçe görüşmeleri

Yüz yirmi altıncı madde — Bütçe Komisyonunun inceliyeceği işler şunlardır :

I - Meclisin ve ona bağlı dairelerin bütçeleriyle ekleme ödenekleri hakkındaki kanun tasarıları;

II - Bütçe Kanunu;

III - Ekleme ödenekler, olağanüstü ödenekler ve bütçe bölümleri arasında aktarmalar iste yeni kanun tasarıları;

IV - Devlet gelirlerinin, yahut giderlerinin, arttırılmasını veya eksiltilmesini gerektirecek her türlü kanun tasarıları ve teklifleri;

V - Bütçe kanunlarıyla ve 4 nci fıkradaki kanunlarla ilişkin bütün yorum istemleri.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi yedinci madde — Bütçe Kanunu ile ilişkili olup, giderin arttırılmasını ve gelirin eksiltilmesini gerektiren değişiklikler veya ekleme maddeler, ancak ilişkili bütçe raporu dağıtıldıktan sonraki yedi gün içinde teklif olunur.

Genel ve özlük aylıkların, ödeneklerin, gündeliklerin ve yollukların arttırılması, yeniden memurluk kurulması veya bunların yürürlükte-

ki kanunlarla çizilmiş sınırları dışında genişletilmesi için milletvekillerce, değişiklik veya bütçeye ekleme madde teklif edilemez.

Dolaysız vergiler kanunlarıyla ödenek verilmesini gerektiren kanunlar için de yukarıdaki iki fıkra hükümlerine uyulur.

Hükümet veya Bütçe Komisyonunca kabul edilen, yahut elli imza taşıyan teklifler, bu maddedeki kavıtlamanın dışındadır.

Bu teklifler Bütçe komisyonuna havale olunur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi sekizinci madde — Bütçe Kanunu ile dolaysız vergiler kanunlarına ve ödenek verilmesini gerektiren kanunlara, gelir ve giderlerle ilişkin olmayan hükümler konamaz.

Bu kanunların görüşülmesi sırasında yapılacak teklifler, ancak kanunda bulunan maddelerle doğrudan doğruya ilişkili olmak şartıyla oya konulabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz yirmi dokuzuncu madde — Bütçe Kanununa bağlı cetveller, Maliye Bakanı ile ilgili bakan veya göndereceği birinci sınıf daire reislerinden biri hazır olduğu halde, bölüm bölüm görüşülür ve oylanır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz otuzuncu madde — Bütçe Kanununa yahut bağlantılarına, hükmü bir yılı aşan maddeler konamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Oylama

Yüz otuz birinci madde — Görüşülen meseleler hakkında Mecliste üç türlü oy verilir:

I - Gösterme oyu, (el kaldırmak veya ayağa kalkmaktır);

II - Açık oy (üzerinde milletvekillerinin adları yazılı puslaların kutuya atılması, yahut istendikte «kabul», «red» ve «ekinser» kelimelerinin söylenmesidir);

III - Gizli oy (belgisiz yuvarlakların kutuya atılmasıdır).

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz ikinci madde — Görüşme sırasında bu tüzük hükümlerine uymak çağrısını gerektiren meselelerle Milletvekillerinden birinin söz söylemekten yasaklanması, kınanması, yahut geçici olarak Meclisten çıkarılması işlerinde gösterme oyuna gidilir.

Bu tüzüğe göre açık yahut gizli oylama gerekmeyen bütün işlerde gösterme oyuna başvurulur.

Gösterme oyu yapıldığı zaman önce yana, sonra karşı olanların oyları alınır, ondan sonra, başkan sonucu Kamutay'a bildirir.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz üçüncü madde — Bakanlardan biri hakkında şikâyet veya Milletvekillerinden biri hakkında sanıklama tekliflerinin kabul edilmesi hazır üyelerin üçte iki çoğluğuna bağlıdır.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz dördüncü madde — Gösterme oylarını başkan ve kâtipler birlikte saymak ve oranlamakla ödevlidirler.

El kaldırma ile oylamanın sonucunda birleşmez, yahut çokluk bulunduğundan şüpheye düşerler, yahut üyelerden beşi ayağa kalkıp isterse ayağa kalkmak usulüne başvurulur. Bunda da birleşemezler, yahut yine şüpheye kalırlarsa açık oya başvurulur.

Hiçbir Milletvekili oylama sırasında söz söyleyemez.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz beşinci madde — Bütçe kanunu tasarrısı, yeniden vergi koyma, bir vergiyi kaldırma, yahut vergileri arttırma veya eksiltme, andlaşma ve sözleşmeleri onama ile ilişkin kanun tasarıları için doğrudan doğruya açık oya başvurulur.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz altıncı madde — Gösterme oyuna başvurmak gerekli olmayan başka işlerde açık oy verilmesi, isteme bağlıdır. Açık oy, bir meselenin ilk oya konmasında on beş Milletvekili tarafından yazılı olarak istenebilir.

Mesele oya konurken başkan ve kâtipler şüpheye kalırlarsa, yalnız beş milletvekili sözle açık oy istiyebilir.

Açık oy isteyenlerin adları Resmî Gazete ile ilân olunur.

BASKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz yedinci madde — Açık oylama şöyle yapılır :

İkin Milletvekillerini çağırma zili üç dakika çalmır.

Her milletvekilinde, adı yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslaları bulunur.

Beyaz pusla kabul, kırmızı ret, yeşili çekinme demektir.

Oylamaya başlanmadan önce başkan oyların ne demek olacağını kısaca söyleyebilir.

Oya başvurulmadan önce milletvekilleri, pek kısaca, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, başkan, yana ve karşı yalnız birer kişiye söz verebilir.

Bundan sonra kâtiplerden biri milletvekillerinin seçim çevrelerine göre alfabe sırasıyla adlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı başkanın ad çekmesiyle belli olur.

Adı okunan milletvekili oy puslasını söz kürsüsü üzerine konmuş kutuya kendi eliyle atar.

Bütün adların okunması bittikten sonra, oy vermemiş olanların adları bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa oy vermeye çağırılırlar.

Yahut :

Adı okunan milletvekili ayağa kalkıp « Kabul », « Ret », « Çekinir » kelimelerinden birini söyleyerek oylarını bildirir.

Bu oylar kâtiplerce yazılır ve tutanağa geçer.

Oylar toplanınca başkan oylamanın bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilemez .

Oy kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Çekinir sayısının oy üzerine etkisi olmaz.

Karar yalnız yana ve karşı olanların sayısına göre belli olur.

Çekinirlerin puslaları sadece yeter sayı hesabına girer.

Kâtiplerin elde ettikleri sonucu her halde oturumda etraflı olarak (Yani hazır üyelerin sayısı, yeter sayı olup olmadığı, yana ve karşı

olanlarla çekinmelerin sayısı ve battal edilmiş puslalar varsa bunların sayısıyle battal edilme-
lerinin sebebi gösterilerek) başkan tarafından
Kamutaya'a bildirilir.

Battal edilmiş puslalar çekinse oyu sayıla-
rak ancak yeter sayı hesabına girer.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz sekizinci madde — Açık oy uygu-
lanabilecek işlerde, üyelere on beş gizli oy-
lama isterse, bunun yapıp yapılmaması Ka-
mutaya, görüşmesiz olarak çoklukla kararlaştırılır.

Gizli oy istiyenlerin adları tutanak dergisi
ve gerekli görülürse Resmî Gazete ile ilân olu-
nur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz otuz dokuzuncu madde — Gizli oylama,
açık oylama gibi yapılır. Yalnız bu halde millet-
vekilleri, başkanın solundaki kâtipten biri be-
yaz, öteki kırmızı iki yuvarlak alırlar.

Bunlardan beyazı kabul, kırmızısı da ret de-
mektir.

Millet Vekilleri, bunlardan birini isteklerine
göre kürsü üzerindeki oy kutusuna, ötekini de
denet kutusuna atarlar.

Her iki yuvarlak denet kutusuna atılmışsa,
bu, çekinseme demek olur.

Kâtipler oy kutusunda bulunan yuvarlakları
bir tepsiye döküp beyazları kırmızılarını ayırırlar
ve açıkça sayarlar.

Denet kutusundaki yuvarlaklar da denetleme
için sayılır.

On dan sonra başkan oylama sonucunu Ka-
mutaya bildirir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırkıncı madde — Bir kaç iş ve tasarı
veya teklif hakkında bir kaç açık oylama birden
yapılırsa, bu, puslaların ayrı kutulara aynı za-
manda atılmasıyla olur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk birinci madde — İtiraz olunmazsa
kutuların odacılar tarafından delâstirilmesi ile
de açık oylama yapılabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk ikinci madde — Bir işin açık oya
konması oturum sonuna bırakılabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk üçüncü madde — Kamutayda ve
Komisyonlarda seçimler şöyle yapılır:

I - Kürsüye bir oy kutusu konur.

II - Her milletvekili alfabe sırasıyla adı okun-
dukça kürsüye gelerek istediği kimsenin veya
kimselerin adları yazılı puslayı kutuya atar.

Bu oy puslaları Başkanın adlanması ile belli
olan üç milletvekili tarafından ayrılırlar.

Ayrılanların hazırlayacakları etraflı (yani
üyelerin sayısını, yeter sayı bulup bulunma-
dığını, oy puslalarının sayısını, çekinmeleri, bat-
tal edilmiş puslaları, işin battal edil-
diklerini ve oy alan kimselerin adları ile
aldıkları oyların sayısını gösteren) rapor, Ba-
şkan tarafından okunarak seçimin sonucu Kamü-
tay'a veya komisyona bildirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk dördüncü madde — Bütün görüş-
meler, üçte iki çokluk şart olmayan işlerde, ha-
zır üyelerin salt çokluğu ile karara bağlanır.

Oylarda eşitlik olursa Başkanın iki sa-
yılır.

Yetersayı bulunup bulunmadığını Başkan ve
kâtipler gözle kestirirler.

Bir mesele oya konurken hazır üyelerin sa-
yısını oranlamakta Başkan ve kâtipler birleş-
mezlerse yoklama yapılır.

Yetersayı olmadığı için oylama yapılmazsa
görüşülen meselenin karara bağlanması ertesi
oturuma bırakılarak ikinci defa oya başvuru-
cağı gündeme geçirilir.

İkinci defa oy verenlerin sayısı ne olursa ol-
sun sonuç geçerlidir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk beşinci madde — Kamutayda her
madde kabul edildikten yahut reddedildikten kara-
rın sonucu Başkan tarafından yalnız «Kabul
edildi» yahut «Reddedildi» diye Kamutaya bildi-
rilmek gerektir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk altıncı madde — Anayasa'nın 102 nci maddesine göre Anayasa'da değişiklik yapılması gerektiğinde teklifin Meclis tamüyesinin enaz üçte biri tarafından imzalanması şarttır.

Değişiklikler tamüye sayısının üçte iki çokluğu ile kabul olunur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tutanaklar

Yüz kırk yedinci madde — Mecliste iki türlü tutanak vardır:

I. - Harfi harfine tutanak: bu tutanak, Tutanak Dergisi ile ve gerekli olursa Resmî Gazete ile yayılır.

İtiraz olundukta bu tutanak, itirazının ilk oturumda söz alması ile veya başkanlığa gönderceği bir tezkerenin gelecek tutanak dergisinin sonuna, olduğu gibi konması ile düzeltilir.

II. - Tutanak özeti - Bu özet, gelecek birleşim günü tutanak dergisine konur ve ilân tahtasına asılır.

Bu tutanak özetine üyeler tarafından itiraz olunursa harfi harfine tutanağa başvurularak düzeltilir ve öylece bir daha yayılır ve ilân tahtasına asılır.

Tutanak özetini başkan ve birleşimde bulunmuş olan iki kâtip imzalar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz kırk sekizinci madde — Bir toplantının son birleşiminin tutanak özeti kâtipler tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.

Son birleşimin harfi harfine tutanağının düzeltilmesi Milletvekilleri tarafından verilecek düzeltgenin ilk çıkacak Resmî Gazetede yayılması yolu ile yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Soru

Yüz kırk dokuzuncu madde — Her Milletvekili, Hükümet adına Başbakanı, yahut Bakanlara sözlü veya yazılı sorularda bulunabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz ellinci madde — Soru, açıkça gösterilmiş işler hakkında bilgiler istemektir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli birinci madde — Cevabı gerek yazılı, gerek sözlü olarak istenen bir soru her halde yazılı olarak verilmelidir.

Soru önermeleri başkanlığa sunulur.

Başkan bu önermeleri verilir verilmez Tutanak Dergisine geçirir ve bir tezkere ile ilgili bakanlara bildirir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli ikinci madde — Soruya yazılı cevap istenmişse gelecek cevap soru ile birlikte olduğu gibi tutanak dergisinin sonuna konur.

Soruya sözlü cevap istenmişse, Başkanlık tezeresini aldıktan engeç iki birleşim sonra bakan ona Meclis kürsüsünde cevap verir.

Cevaptan önce Başkan soruyu kâtiplerden birine okutur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli üçüncü madde — Bakan, bir soruya cevabını, kamu faydası düşüncesiyle, yahut gerekli bilgilerin elde edilmesi için, belli bir zaman geciktirecekse bunu - soru yazılı ise yazılı olarak, sözlü ise kürsüden - bildirir.

Bakan, kamu faydası düşüncesi ile, soruya isterse, kapalı oturumda cevap verebilir.

Bir soruya gününden önce cevap vermek de Bakanın hakkıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli dördüncü madde — Soru sahibi cevap gününde hazır bulunmazsa mesele bir defalık olmak üzere gelecek birleşime bırakılır. Gene bulunmazsa soru düşer.

Fakat sahibi isterse bir başka önerge ile yal-

nız bir defa daha aynı soruyu yenileyebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli beşinci madde — İlgili bakanın cevabından sonra düşüncesini bildirmek yalnız soru sahibi milletvekilinin hakkıdır.

Ancak bu bildirme on beş dakkadandan fazla süremez.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli altıncı madde — Bütçe tümünün görüşülmesi sırasında, yahut bir bakanlığın bütçesi görüşülürken bir milletvekili sorular hakkındaki usule bağlı olmaksızın bunlar üzerine bakanlardan istediği sorularda bulunabilir ve gerekli gördüğü açıklamaları isteyebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Gensoru

Yüz elli yedinci madde — Bir mesele hakkında Başbakana veya Bakanlara gensoru açılmasını teklif eden bir milletvekili başkana gensoruyu gerektirecek işi açıkça gösteren bir önerge verir.

Bu önerge Kamutayda okunduktan sonra kabul edilmesi yahut retlenmesi görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştırılır.

Kendisine gensoru açılacak bakanın o gün Meclise gelmesi veya emri altındaki yüksek memurlardan birini göndermesi için başkan tarafından, o bakana, hakkında gensoru açılacak meseleyi açıkça gösteren bir çağrılık yazılır.

Yüz elli sekizinci madde — Önerge sahibi Kamutayca gensorunun günü belli edilinceye kadar önergesini geri alabilir.

Günü belli olmuşsa, bu önergenin geri alınması, Kamutayın görüşmesiz gösterme oyu ile karar vermesine bağlıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz elli dokuzuncu madde — Sahibi tarafından geri alınan bir gensoru önergesini başka bir milletvekili kabullenebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmışıncı madde — Çağrılan bakan belli günde ya kendisi gelerek, yahut emri altındaki daire reislerinden birini yolluyarak Kamutayda meseleyi açıklar.

Ondan sonra teklifin sahibi, yahut birkaç kişi iseler önce ilk imzanın sahibi ve onun ardından ötekiler, yana ve karşı söz söyleyebilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış birinci madde — Bakan tarafından yapılan açıklama ve milletvekillerince karışık olarak söylenen sözlerden sonra bir önerge verilmezse başkan gündeme geçer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış ikinci madde — Gensoru görüşmelerinin yeterliği ile gündeme geçmesi hakkındaki önergeler öncelikle oya konur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış üçüncü madde — Sadece gündeme geçilmesi kabul olunmazsa gerekçeli önergelere sıra gelir.

Bunların bir komisyona havale edilmeleri kararlaştırılmazsa önce Hükümetin yeğlediği önerge açık oya konur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış dördüncü madde — Gerekçeli bir önergeye bir fıkra eklenmesi hakkında yapılacak teklifin her halde önergenin oya konmasından önce yazılması ve Kamutaya sunulması gerektir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış beşinci madde — Komisyona havale olunmuş önergeler hakkındaki komisyon raporları ivedili işler usulüne uyularak görüşülür.

Komisyon raporu retlenirse gerekçeli önergeler başkanlığa sunulma sırasıyla okunarak oylanır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler...
Kabul edilmiştir.

Yüz altmış altıncı madde — Bir gensoruya, görüşüleceği gün üzerinden üç birleşim geçtikten,

yahut görüşülmesine başlandıktan sonra başka bir gensoru katılamaz.

Bütçe görüşmeleri arasına hiçbir gensoru sokulamaz.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz altmış yedinci madde — Bir gensoruya başka gensorular katılırsa her gensoru önergesinde ilk imzası olan, yahut o bulunmazsa, imza edenlerden bir başkası dinlenmedikçe görüşmenin yeterliği istenemez.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz altmış sekizinci madde — Milletvekilleri gensorunun sonucu ile ilişkin önergeler verabilirler.

Bu önergeler açık oya konur.

On beş milletvekili tarafından istenirse, gizli oya da başvurulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ON ALTINCI BÖLÜM

Meclis soruşturması

Yüz altmış dokuzuncu madde — Hükümete açılan bir gensorunun, yahut bütçenin görüşülmesi sırasında veya sonunda, yahut doğrudan doğruya Anayasa'nın 46 ncı maddesinin 1 ve 2 nci fıkralarında gösterildiği üzere Hükümetin genel siyasetinden ve bakanlıkların yerine getirmek ve yürütmekle ödevli oldukları görevlerden dolayı, bakanlardan birinin veya bakanlar kurulunun cezalı, yahut akçalı sorumu gerektiren eylemlerde bulduklarından bahsedilerek soruşturma yapılması istenirse, başkana bir önerge verilmek gerektir.

Bu önerge başkan tarafından Kamutaya sunulur. İlgili bakana, yahut bakanlara da haber verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmişinci madde — Adalet makamlarınca bir işin kovuşturulması sırasında, bakanlardan birinin görevinden doğan bir işten dolayı görev bakımından verilen bir kararla Meclise başvurulursa Kamutay bu işte Meclis soruşturması gerekip gerekmediğini anlamak için önce

beş kişilik bir komisyon kurar. Kamutaya bu komisyonun raporu sunulur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş birinci madde — İlgili bakan ile önergeyi veren veya verenler, yahut raporu yazan komisyon dinlendikten sonra önergenin, yahut raporun dikkate alınması gerekip gerekmediğini Kamutay görüşüp gösterme oyu ile karar verir.

İlgili bakan o sırada milletvekili değilse Meclis bir önel gösterip onun yalnız yazılı savunmasını almağa karar verir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş ikinci madde — Kamutay soruşturmaya girişilmesini ya Anayasa komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona, yahut beşten on beşe kadar üyesi bulunabilecek özel bir Soruşturma Komisyonuna havale eder.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş üçüncü madde — Soruşturma ile ödevli komisyon, Hükümetin bütün araçlarından faydalanabileceği gibi istediği kâğıtlara ve belgelere de elkoyar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş dördüncü madde — Kamutay kararında, soruşturma ile ödevli komisyonun görevini ne kadar zamanda bitireceği, gerekirse başka yerlere de gidip gitmeyeceği gösterilir.

Bu komisyon Bakanları sorgulayabileceği gibi dışarıdan da herkesi tanık, yahut bilirkişi olarak dinlemeğe yetkilidir.

Çağrılan tanıklar gelmek zorundadırlar. Gelmezlerse haklarında ceza yargılama usulündeki hükümler uygulanır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş beşinci madde — Bir gensoru üzerine soruşturmaya girişilmişse soruşturma ile ödevli komisyon bir sonuca varıncaya kadar o iş hakkında yeniden bir gensoru önergesi verilemez.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş altıncı madde — Komisyonun son rapora cezalı ve akçalı sorunu gerektiriyorsa soruşturma kâğıtları, Anayasanın 67. nci maddesi gereğince Meclis kararıyla kurulacak Yücedivana en çok on beş gün içinde verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş yedinci madde — Meclis bir iş hakkında doğrudan doğruya, bilgilenmek isterse bir soruşturma komisyonu kurar, yahut Meclis komisyonlarından birini bu işle ödevler.

Bu gibi soruşturmalara girilmesini ya Milletvekilleri, yahut komisyon teklif edebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması

Yüz yetmiş sekizinci madde — Bir Milletvekilinin dokunulmazlığının kaldırılması hakkındaki istemler, mahkemenen Adalet Bakanlığına bildirilir.

Adalet Bakanlığ, gerekçeli bir tezkere ile ve Başbakanlık yolu ile o istemi Meclis Başkanlığına gönderir.

Başkan o istemi, Anayasa Komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona havale eder.

Komisyon başkanı, adçekme ile beş üyeli bir hazırlama komisyonu ayırır.

Bu hazırlama komisyonu kendine gizli oyla bir başkan, sözcülük edecek bir de kâtip seçer.

Komisyon bütün kâğıtları inceleyip o milletvekilini dinler. Komisyon tanık dinleyemez.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz yetmiş dokuzuncu madde — Hazırlama Komisyonu ile Karma Komisyon, bir dokunulmazlığın kaldırılması için kendilerine havale olunan kâğıtları en çok bir ayda sonuçlarlar.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz sekseninci madde — Bir milletvekiline, Anayasanın on ikinci ve yirmi yedinci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır, Hazırlama komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, milletvekilliği dokunul-

mazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak karma komisyona sunar.

O milletvekiline isnatlanan yasak eylem, birinci fıkrada yazılı maddelerdeki çeşitlerden değilse hazırlama komisyonu, kovuşturma ile yargılamanın dönem sonuna bırakılması hakkında bir rapor hazırlayarak Karma Komisyona sunar.

Karma komisyon bu iş üzerinde ikincil bir karar verir.

O milletvekili isterse hazırlama komisyonunda, Karma komisyonda ve Kamutay'da kendini savunur, yahut bir arkadaşına savundurur.

Kamutay bu işte kararını verir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen birinci madde — Dokunulmazlığın kaldırılması için bir milletvekilinin kendisi istemesi yetmez.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen ikinci madde — Başka türlü bir karar olmadıkça, dokunulmazlığın kaldırılması hakkındaki görüşme açık olur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin cezaları

Yüz seksen üçüncü madde — Bu tüzük gereklerinin korunması bakımından milletvekillerinin uğrayacakları cezalar üç türdür:

I - Uyarma;

II - Kınama;

III - Geçici olarak Kamutaydan çıkarma.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen dördüncü madde — Uyarma cezasını gerektirecek hareketler şunlardır:

I - Söz kesmek;

II - Düzeni bozmak;

III - Kişi özlüğü ile uğraşmak.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen beşinci madde — Uyurma cezasını ölçümlemek ve yerine getirmek Başbakanın hakkıdır.

Uyurma cezasına uğrayan milletvekilini bunu

eslemekle beraber kendini temize çıkarmak isterse, izin verilir.

İzin almaksızın söz söylediğinden dolayı uyarma cezasına uğrayan milletvekili, birleşimin, yahut oturumun sonunda söz alabilir.

Bununla beraber Başkan o milletvekiline, birleşimin, yahut oturumun sonunu beklemeden de söz verebilir.

Başkan, milletvekilinin açıklamalarını yeterli bulmazsa, uyarma cezasını geri almaz.

Kâtipler bunu kaydederler.

Bir milletvekili bir birleşimde iki defa uyarma cezasına uğrarsa bu, tutanak özetine geçirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen altıncı madde — Bir birleşimde iki defa uyarma cezasına uğrayan bir milletvekilinin birleşimin sonuna kadar söz söylemekten yasaklanması, başkanın teklifi üzerine Kamutay, görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştırabilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen yedinci madde — Kınama cezasını gerektiren hareketler şunlardır:

I - Bir birleşimde iki defa uyarma cezasına uğramışken bunu gerektiren hareketlerden vazgeçmemek;

II - Bir ay içinde üç defa uyarma cezasına uğramak;

III - Mecliste bir gürültüye sebep olmak, yahut Meclisin işlerine katılmaktan kaçınmak için bağdaşmaya Kamutayda açıkça ve gürültü ile önyak olmak;

IV - Arkadaşlardan birine ve yahut birkacına hakarete veya sözle tehditte bulunmak.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen sekizinci madde — Meclisten geçici olarak çıkarılma cezasını gerektiren hareketler şunlardır:

I - Kınama cezasına uğradıktan sonra da gene o cezayı gerektirecek hareketlerden vazgeçmemek;

II - Bir birleşimde üç defa kınama cezasına uğramak, Cumhurbaşkanına, Meclis Başkanına, Meclis Bakanlar Kuruluna tehditte veya hakarete bulunmak;

III - Kamutay görüşmelerinde halkı zor kul-

lanmaya, başkaldırmaya, ayaklanmaya, yahut Anayasa hükümlerine karşı koymağa kışkırtmak;

IV - Meclis yapıları yahut bağlanıkları içinde yasak bir eylemde bulunmak.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz seksen dokuzuncu madde — Kınama ve geçici olarak Meclisten çıkarılma cezaları başkanın teklifi üzerine Kamutayca görüşmesiz, gösterme oyu ile kararlaştırılır.

Böyle bir cezaya uğratılması teklif edilen milletvekilinin açıklamalarda bulunmak, yahut bunu bir arkadaşına yaptırmak hakkıdır.

Kınama ve geçici olarak Kamutaydan çıkarılma cezaları, tutanak özetine geçirilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksanıncı madde — Geçici olarak Kamutaydan çıkarılma cezasına uğrayan bir milletvekili izin alıp kürsüye çıkar, açıkça af dilerse gene Kamutaya girmek hakkını kazanır.

Tekrarlayıcılar, bu haklarını yitirirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan birinci madde — Kamutaydan geçici olarak çıkarılma cezasına uğrayan milletvekili, toplanma salonundan hemen çıkmakla ödevli, ondan sonra da bir birleşimden üç birleşime kadar salona girmekten yasaklıdır.

Bu cezaya uğrayan milletvekili salondan çıkmak istemezse birleşime araverilir, Başkan o milletvekilini salondan çıkarır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

İzinlilik

Yüz doksan ikinci madde — İsteği üzerine bir milletvekiline başkan, sekiz günlük izin verebilir.

Daha uzun izinler Meclis kararna bağlıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan üçüncü madde — Sekiz günden

aşırı izin istemleri ilkin başkanlık divanına in-celenir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan dördüncü madde — Başkan, izin istemlerini Meclise sunarken her biri için divanın düşüncesini de bildirir.

Meclis, görüşmesiz, gösterme oyu ile karar verir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan beşinci madde — Birbiri ardınca üç birleşimde yapılan yoklamalarda, yahut açık oylamada bir milletvekilinin Meclise devam etmediği anlaşılırsa o milletvekili izinsiz sayılır.

Milletvekilinin hazır bulunmamasını haklı gösterecek sebeplerin incelenme ve ölçülmesi Başkanlık Divanının hakkıdır.

Hazır bulunmaması haklı bir özüre dayanmayan milletvekilinin adı, Resmî Gazeteye konup ilân edilir.

Bu yıldan yapılacak şikâyetler, Başkanlık Divanına sunulur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan altıncı madde — İzinsiz veya izni geçirmiş milletvekillerinin geçirmiş oldukları günler için ödeneklerinden kesinti yapılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan yedinci madde — Bir toplantı yılında iki aydan çok izin alana, ödeneğinin verilebilmesi Kamutay kararına bağlıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

YIRMINCI BÖLÜM

Başkanlık Divanının görevleri

Yüz doksan sekizinci madde — Başkanlık Divanının görevleri şunlardır :

I - İç hizmetlerin kuruluşu ve Meclis memur ve hizmetlileri hakkında Memurlar Kanununun nasıl uygulanacağı ve o kanuna göre disiplin komisyonu kurulması hakkında danışma yoluyla fikir vermek;

II - İzin işleri;

III - Milletvekillerinden adları Resmî Gazete ile izinsiz, yahut bulunmadı diye ilân edilmiş olanların şikâyetlerini dinlemek ve çözmek;

IV - Meclis bütçesini hazırlamak;

V - Dairede değişiklik, onarma ve başka yapılar yapılmasına karar vermek.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yüz doksan dokuzuncu madde — Başkanlık Divanı üyelerinden birinin, yahut birkaçının ayrı ayrı üzerlerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak itirazlar ve şikâyetler üzerinde Divan, bütün üyelerinin bulunduğu bir toplantıda görüşür, gereken tedbirleri kararlaştırır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüzüncü madde — Başkanlık Divanında oylarda eşitlik olursa, Başkanın iki sayılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz birinci madde — Kamutayın oylamalarında oyları ayırmak görevi kâtiplerin olmakla beraber önemli bir yanlışlık olduğu birleşim veya oturumun bitmesinden sonra anlaşılırsa, Başkan, Başkanlık Divanını toplanmağa çağırarak tutulacak yolu kararlaştırır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz ikinci madde — Kamutayda yapılmış seçimlerden çıkan iç tüzük meseleleri, Başkanlık Divanına görüşülür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz üçüncü madde — Başkanlığın görevleri şunlardır:

I - Dışarıda Meclisi temsil etmek;

II - Tüzük hükümlerini uygulamak;

III - Görüşmeleri idare etmek;

IV - Tutanak dergisi ile tutanak özetinin hazırlanmasını gözetmek;

V - Bütün Meclis memurlarını Başkanlık Divanına danıştıktan sonra tâyin etmek, veya Memurlar Kanununa göre haklarında işlemde bulunmak ve idareci üyelerin teklifi üzerine hizmetlileri işe almak veya işten çıkarmak;

VI - Başkanlık Divanına Reislik etmek;

VII - Başkanlık Divanı kararlarının tamamıyla yürütülmesini ve uygulanmasını denetlemek ve sağlamak;

VIII - Komisyonları ve kalemeleri;

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz dördüncü madde — Başkan vekillerinin görevleri, başkan bulunmadığı veya özür olduğu zaman onun yerine geçip bütün haklarını ve yetkilerini kullanmaktır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz beşinci madde — Kâtiplerin görevleri şunlardır:

I - Görüşmelerin tutulmasını gözetmek, tutanak özetini düzeltmek, tutanağı da, özetini de imzalamak;

II - Kamutayda kâğıtları okumak;

III - Birleşimden önce söz isteyenleri yazmak;

IV - Yoklama yapmak;

V - Oyları saymak ve ayırmak;

VI - Kapalı oturumlarda tutanak yazmak.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz altıncı madde — İdareci üyelerin görevleri şunlardır:

I - Meclis yapıları ile salonlarının, döşemeleri ile içindekilerin ve bütün eşyanın korunmasına bakmak, bunların düzenlice defterlerini tutmak;

II - Özel törenleri tertiplemek ve idare etmek;

III - Kolluk işlerini;

IV - Hizmetlilerin işlerini;

V - Giderlerin ödenmesini, gözetmek;

VI - Başkanlık Divanına danıştıktan sonra Meclis bütçesini hazırlayıp gene Başkanlık Divanına vermek;

VII - Girimlikleri dağıtmak.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz yedinci madde — İdareci üyeler, Meclisin araverme zamanlarında nöbetleşe Başkanlıkta otururlar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz sekizinci madde — İdareci üyeler görev ve sorumlarda ortaklardır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz dokuzuncu madde — Düzenliğin korunması, görüşmelerin açık ve serbest olmasının sağlanması, gerekirse polis kuvvetiyle asker müfrezesinin kullanılması işlerinde idareci üyeler. Başkanın yürütme araçlarıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz onuncu madde — Milletvekilleri, Başkanlık Divanı ve idare işleri hakkında Başkanca yazılı, yahut sözlü sorularda bulunabilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on birinci madde — İdareci üyeler her toplantı başında, ardalarına bir yıl içinde yaptıklarının hesabını vermekle ödevlidirler.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

YIRMI BİRİNCİ BÖLÜM

Kolluk işleri

İki yüz on ikinci madde — Başkan, Büyük Millet Meclisi Başkanlığı konağında oturur.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on üçüncü madde — Başkan, Meclisin iç ve dış güvenliği için gerekli tedbirleri almakla ödevlidir.

Polis kuvvetiyle koruyucu asker müfrezesi ancak Başkanın komutası altındadır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on dördüncü madde — Meclise silâhli girmek yasaktır.

Giren her kim olursa olsun Başkanlıkça Meclis yapısından dışarı çıkartılır.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on beşinci madde — Kamutay salonu ile Komisyon odalarına Milletvekillerinden, Meclis memur ve hizmetlilerinden, Hükümetin iş için gönderdiği memurlardan ve çağrılan uzman-

lardan başka kimsenin girmesi yasaktır.

Girenler Başkan, yahut idareci üyeler tarafından dışarı çıkartılır.

Meclis yapılarını gezip görmek isteyenlere Başkan, ancak iş zamanından başka bir saatte izin verebilir.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on altıncı madde — Meclis birleşimlerinin süregince, dinleyicilerin kendilerine ayrılmış yerlerde başları açık oturmaları ve ses çıkarmamaları gereklidir.

Dinleyicilerden beğenmeyi yahut beğenmemeyi gösterecek bir söz söyleyen veya harekette bulunan olursa, düzenliği koruma ödevinde olanlarca hemen dışarı çıkarılır.

Kamutay görüşmelerini bozanlar, gerekirse hemen yetkili makama teslim olunurlar.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İki yüz on yedinci madde — Meclis yapıları yahut bağlanıkları içinde, Milletvekili olmayan bir kimse suç işler ve o suç da savcılığın kendiliğinden kovuşturmasına yapamıyacağı eylemlerden olursa Başkanlık, suçluyu dışarı çıkarır.

Suç, savcılığa kendiliğinden kovuşturma yapılabilecek eylemlerden ise Başkanlık, suçluyu adalet makamlarına teslim eder. Bu yerlerde bir Milletvekili cinayetten suçüstü yakalanırsa başkan, idareci üyeler eliyle, suçlunun Meclis yapısı dışına çıkmasını önleyecek tedbirleri ahr ve savcıyı çağırıp kovuşturmaya girişilmesi gerektiğini bildirerek suçluyu ona verir.

İşlenen suç, suçüstü cinayetten başka, fakat doğrudan doğruya savcılığın kovuşturmasını gerektiren bir eylem ise, Başkanlık, idareci üyeler eliyle gereken ilk soruşturmaları yaptırır, soruşturma kâğıtlarını Adalet makamlarına verir.

Adalet makamları o suçun Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasını gerektiren suçlardan olduğunu ölçümlese Başbakanlık yolu ile göndereceği istem kâğıdı Kamutaya sunulur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

YIRMI İKİNCİ BÖLÜM

Meclisin iç hizmetleri

İki yüz on sekizinci madde — Meclisin iç

hizmetlerine:

I. - Genel kâtiplik;

II. - Genel kâtipliğe bağlı komisyon kâtiplerini de kapsayan kanunlar, tutanak, kâğıt işleri, Basımevi Müdürlükleri;

III. - İdareci üyelerle bağlı saymanlık ve daire müdürlükleri ile saymanlığa bağlı Veznecilik;

IV. - Komisyonlarına bağlı Bütçe Komisyonu kalem müdürü ile Kitaplık müdürlüğü;

Taraflarından bakılır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz on dokuzuncu madde — Meclisin tümü ile bulunmayacağı törenlerde Başkanlık Divanı Meclis adına hazır bulunur.

Meclis adına bir heyet gönderilecekse üyelerin sayısı Meclis tarafından kararlaştırılır ve bu üyeler adçekme ile ayrılır.

Bu heyette Başkanvekillerinden, kâtiplerden ve idareci üyelerden birer kişi bulunmak şarttır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz yirminci madde — Kamutayda bakanlar adına söz söylemek için gönderilecek birinci sınıf daire reisleri her iş, yahut bir iş için demekte bulunmaya bakanlarca iznilik kâğıtlarını gösteren, Başkanlığa yazılmış bir tezkere getireceklerdir.

Bu tezkere, görüşmeden önce Başkanlığa verilir.

Başkan, gelen kimsenin hangi bakanlık adına söz söyleyeceğini Kamutaya bildirir.

Sayıstay Başkanı ile ikinci başkanları, gerçinde Mecliste açkılmalarda bulunabilirler.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi birinci madde — Türkiye Büyük Millet Meclisi iç idaresi yönetmeliği Başkanlık Divanınca kaleme alınacak, tutanak dergilerinin hazırlanması, Meclisin iç idaresi, memur ve hizmetlerinin görevleri, işe almışları, yükselmeleri ve işten ayrılmaları hakkındaki usuller o yönetmelikle gösterilecektir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi ikinci madde — Yürütme işleri hakkında milletvekilleri Kamutaya dilek

önergesi veremezler.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

YIRMI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kitaplık

İki yüz yirmi üçüncü madde — Kitaplık Komisyonu üyelerinden biri kitaplığı gözetim altında bulundurur.

Bu gözetim sonucunu bildiren rapor her yıl basılarak üyelere dağıtılır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi dördüncü madde — Kitaplık Komisyonuna kâtiplik eden Kitaplık Müdürünün komisyonda danışma oyu alınır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi beşinci madde — Kitap, gazete, dergi, harita ve bu çeşit şeylerden hangilerinin satın alınacağını komisyon kararlaştırır.

Her milletvekili de satın alma hakkında teklifte bulunabilirse de bu teklifleri dikkate alıp almamak komisyonun hakkıdır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi altıncı madde — Müdür, kitaplık eldesinin düzenlice defterini tutmakla ödevlidir ve bundan sorumludur.

Kitaplığın açık olduğu saatlerde ya müdürün, yahut yardımcısının orada bulunması şarttır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi yedinci madde — Kitaplardan hangilerinin kitaplıktan çıkarılmıyacağını ve hangilerinin milletvekillerine eğreti verilebileceğini komisyon kararlaştırır.

Alındısı verilmeden hiçbir kitap kitaplıktan çıkarılamaz.

Komisyonlar diledikleri kitapları incelemek için alabilirlerse de komisyon odalarından dışarıya çıkaramazlar.

Milletvekillerinin eğreti aldıkları kitapları en çok bir ayda geri vermeleri şarttır.

Bir ay içinde geri getirilmeyen kitapları müdür bir tezkere ile ister. İstendikten sonra bir

hafta içinde geri verilmeyen kitaplar, alan milletvekillerine ödetilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

YIRMI DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Milletvekilliği belge ve belgileri

İki yüz yirmi sekizinci madde — Meclise katıldıkları gün yeni üyelere Genel kâtiplikten bir olumluk kâğıdı örneği verilir.

Komisyon seçimlerine yardımcı olacak cetvelerin hazırlanabilmesi için bu kâğıt ertesi güne kadar doldurulup Genel Kâtipliğe geri verilir.

Bu kâğıtta şunlar bulunur :

I - Milletvekilinin adı ve soyadı;

II - Babası ile anasının adları;

III - Doğduğu, oturduğu yer ve doğum tarihi;

IV - Öğrenimi, bildiği diller, varsa uzmanlığı, eserleri, ilim rütbeleri;

V - Mesleği ve işigücü;

VI - Yolluklara esas olmak üzere evli olup olmadığı, varsa çocukları.

Tekrar seçilmiş milletvekilleri bu kâğıdı yeniden doldurmasalar da olur. Ancak geçen dönemde yeniden olanları eski kâğıda ek olarak yazmalıdırlar.

Bu kâğıtta, milletvekilinin durumunda olabilecek değişiklikleri göstermek için bir bölme bulunacaktır.

Her değişiklikte milletvekili bunu olumluk kâğıdına hemen geçirtir. ve dönem sonunda kendisine bunun onanmış bir örneği verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz yirmi dokuzuncu madde — Milletvekilliği kabul edilen kimsenin, aslında iki eşyazı olarak yapılmış bulunan seçim tutanaklarından biri, kabul tarihi de atılarak ve Meclisin büyük mühürü ile mühürlenerek kendisine verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz otuzuncu madde — Her milletvekiline dönem sonunda, milletvekilliği ettiği süreyi ve bu süre içinde aldığı ödenekler ile verdiği vergileri ve emeklilik kesenekleri tutarını gösterir bir tutanak verilir.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ...
Kabul edilmiştir.

İki yüz otuz birinci madde — Her milletvekiline üzerinde fotoğrafı bulunan ve seçim çevresi ile dönemi yazılı, Meclis Başkanı tarafından imzalanmış bir kimlik cüzdanı verilir.

Milletvekilleri, şekli Başkanlık Divanınca kararlaştırılmış bir güleük taşıyabilirler.

Törenlerde kullanılacak milletvekilliği belgisi, kenarlarında birer ak çizgi olan ve üzerinde « Türkiye Büyük Millet Meclisi » sözleri kazılmış madenden bir plâk bulunan kırmızı bir kor delâ ucuna asırlı mineli bir ay ile yıldızdır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

YIRMI BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu tüzüğün dayanakları

İki yüz otuz ikinci madde — Bu Tüzüğün değiştirilmesi, bir, yahut daha çok maddesinin kaldırılması, bu Tüzüğe bir, yahut daha çok madde eklenmesi için yapılacak teklifler önce Anayasa Komisyonunda incelenir, sonra kanun görüşmeleri usulüne uyularak Mecliste görüşülüp sonuçlanır.

Bu işte yalnız bir görüşme yeter.

Bu tüzük ile bundan sonra yapılacak değişiklikleri Anayasa'nın 35 nci maddesinde gösterilen şekilde ilâna bağlı değildir.

Bundan sonra yapılacak değişiklikler Meclisçe kabul edilir edilmez, yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz otuz üçüncü madde — Bu Tüzük maddelerinin yorumu, kanunların yorumlanması usulünce olur.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz otuz dördüncü madde — 2 Mayıs 1927 tarihli Dahili nizamname kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz otuz beşinci madde — Bu Tüzük kabulünden başlayarak yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

İki yüz otuz altıncı madde — Bu Tüzük Türkiye büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İçtüzüğün tümünü oyunuz sunuyorum: Kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

2. — *İdareci üyeler Kurulunun, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı kanuna bağlı cetvelin Cumhurbaşkanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 4006 sayılı kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/60) [1]*

BAŞKAN — Tümünü hakkında mutalâa var mı? Maddelere geçilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı kuruluşunda değişiklik yapan 4006 sayılı kanuna bağlı kadrosunun değiştirilmesi hakkında kanun

MADDE 1. — 28 . VI . 1944 tarihli ve 4006 sayılı kanuna bağlı Cumhurbaşkanlığı kuruluş kadrosu kaldırılmış ve bunun yerine bu kanuna bağlı kadro konulmuştur.

BAŞKAN — Mutalâa var mı? Maddeyi cetvelle birlikte oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Bu kanunu Büyük Millet Meclisi yürütür.

BAŞKAN — Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tasarımın birinci görüşülmesi bitmiştir.

3. — *Gümüşane Milletvekili Recai Güreli'nin, Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde ilâvesine dair kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (2/18) [1]*

İÇİŞLERİ KOMOSYONU SÖZCÜSÜ E. ERGİN (Mardin) — Şimdi kabul buyrulan İçtüzük kabulü anından itibaren yürürlüğe girmiş olmasına göre İçişler Komisyonunuzun hazırlamış olduğu, köy kanunundaki değişmeler hakkındaki tasarı üzerinde bir çok değişme yapılması gerekiyor.

Bunun için tasarıyı İçişler Komisyonuna geri verilmesini dilerim.

BAŞKAN — Tasarıyı geri verilmesi hakkındaki bu teklifi yüksek oyunuz sunuyorum.

E. ORAN (İzmir) — Tasarıyı hukukî ve

[1] 73 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

[1] 70 sayılı basmayazı tutanağın sonundadır.

cezai hükümleri de ihtiva etmiş olmasına göre bir de bu tasarrın Adliye-Encümenine havalesini rica ederim. Esasen aslı da Adliye Encümeninden geçmişti. (Adalet Komisyonu sesleri).

N. ELGÜN (Erzurum) — Hangi kanun? anlayamadık.

E. ORAN (İzmir) — Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkındaki tasarrısı.

BASKAN — Tasarrın İçişleri Komisyonuna geri verilmesi isteniyor, tasarrın geri verilmesini kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Tabii Adalet Komisyonuna da gidecektir.

Gündemde görüşülecek başka bir şey yoktur.

Cuma günü 15 te toplanılmak üzere birleşime son verilmiştir.

Kapanma saati : 16,42

Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünsel'in, Dahili Nizamnamenin Türkçeleştirilmesine dair tüzük teklifi ve Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası (2/63)

26 . III . 1945

Yüksek Başkanlığa

Dil devrimimizin hukuk alanında gerçekleşip gelişmesine yardım amacıyla Teşkilâtı Esasiye Kanununu Anayasa haline gevirdiğimiz gibi Meclis Dahili Nizamnamesinin de İçtüzük şeklinde Türkçeleştirilmesi pek muvafık olacağı açıktır. Bu hususta birçok kıymetli arkadaşların çalışmasıyla hazırlanmış bulunan tasarıyı takdim ediyorum. Bu çalışmalarda hükümlerde hiç bir değişiklik yapılmaksızın mânaya tam tamına bağlı kalınmak gözönünde tutulmuştur.

Hangi yabancı sözlerin hangi Türkçe asıllarıyla karşılandığını gösteren gerekçe ilişiktir.

Biran evel gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla dilerim.

Bingöl Milletvekili
Feridun F. Düşünsel.

Gerekçe

Türkiye Büyük Millet Meclisi Dahili Nizamnamesi, « Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü » adı altında anadilimize çevrilmiştir. Bu Türkçeleştirme işi tamamiyle Anayasamızın Türkçeleştirilmesinde tutulan ölçü ve usuller içinde gerçekleştirilmiştir. Şukadar ki, kavramlarda hiçbir açıklık kalmamasına son derece özenilmiş olmakla beraber burada yeğlikle mânanın daha serbest anlatılması yoluna gidilmiştir.

Anayasanın Türkçeleştirilmesinde tutulan ölçüler ve usuller bu metnin Kamutaya sunulan gerekçe raporlarında etraflıca gösterilmiş ve görüşmeler sırasında açıklanmış olduğundan onların burada tekrarlanması gerekli bulmadık.

Bu İçtüzükte kullanılan yeni kelimelere gelince; bunlardan bir kısmı Anayasa'da geçen Türkçe kelimelerdir, bir kısmı sözlüklerimize geçmiş ve kullanılmış Türkçe karşılıklar, başka bir kısmı da Osmanlıcadaki karşılığı kendiliğinden anlaşılır Türkçeleştirmelerdir. İçtüzük ilk defa ileri sürülen karşılıklarla birlikte, metinde değiştirilmiş kelimelerin sayısı büyükçe bir yekûn tutmaktadır.

Biz bunlardan sonuncular ile, daha önceki kısımlardan tam karşılıklarının gösterilmesini faydalı bulduğumuz bazı kelimeleri kapsayan bağlı lûgatçeği maksat için yeterli gördük.

Teşkilâtı Esasiye Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Teşkilâtı Esasiye Encümeni

Esas No. 2/63

Karar-No. 4

5. IV. 1945

Yüksek Başkanlığa

Anayasamızda bulunan yabancı kelime ve terimlerin Türkçe karşılıklarıyla değiştirilmesinden sonra Dahili Nizamnamemizin de o yolda Türkçeleştirilmesi hakkında Bingöl Milletvekili Feridun Fikri Düşünel tarafından yapılan teklif Yüksek Başkanlığa Encümenimize havale edilmekle bununla ilişkin olarak hazırlanmış olan tasarı üzerinde görüşmeler yapıldı.

Anayasamızda olduğu gibi Dahili Nizamname-
mizin de Türkçeleştirilmesinde tam karşılığı bulunmayan veya Türkçeleşmiş ve halk dilinde benimsenmiş olan kelime ve terimlere ilişilmediği görülmüş ve Anayasamızın Türkçeleştirilmesi, dil inkuşabımızda önemli bir yol açtığı gibi büyük bir emek ve çalışmalar sonunda meydana gelen bu tasarıda gösterildiği üzere Dahili Nizamname-

mizin Türkçeleştirilmesiyle de dil inkuşap alanında yeni bir adım daha atılacağı inanema varılmıştır.

Ufak tefek basım yanlışlıklarını düzeltmek suretiyle Encümenimizce de aynıyle kabul edilmiş olan bu tasarı Kâmutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığınıza sunulur.

Teş. E. En. Başkanı	M. M.	Kâtip
Ankara	İstanbul	Tokad
M. Ökmen	Z. Karamursal	R. Erişken
Bursa	Bursa	Çorum
Dr. R. Güran	M. B. Pars	Dr. M. Cantekin
İstanbul		Mardin
Gl. K. Karabekir	H. Menemencioğlu	
Muğla	Samsun	Samsun
Orgl. İ. Çalışlar	H. Çakır	Amiral F. Engin

BİNGÖL MİLLETVEKİLİ FERİDUN FIKRİ
DÜŞÜNSEL'İN TEKLİFİ

T. B. M. M.

İÇTÜZÜĞÜ

BİRİNCİ BÖLÜM

Meclisin Kuruluşu

Birinci madde — *Dönemin ilk toplantısının birinci birleşiminin ilk oturumunda, daimî Başkan seçilinceye kadar, en yaşlı üye, geçici olarak, Kamutaya başkanlık eder, yahut Kamutay kendine bir geçici başkan seçer.*

En genç dört üye geçici olarak kâtiplik ederler.

Milletvekillерinden hangisinin en yaşlı ve hangilerinin en genç olduklarını önceden inceleyip bulmak işi, görevleri yeni Başkanlık Divanının seçimine kadar devam eden eski idareci üyelerindedir.

Dönem, yenilenme kararı verilmezse, dört yıllık seçim süresidir.

Toplantı, her Kasım ayı başından gelecek Ekim ayı sonuna kadar süren Meclis yıldır.

Birleşim, Kamutayın bir gün içindeki toplantı-malarıdır.

Oturum, her birleşimin dinlenme ile aralanan kesimlerinden her biridir.

İkinci madde — Geçici başkanlık divanı kurulduktan sonra, milletvekilleri, Anayasanın 16 ncı maddesi gereğince ve *seçim çevrelerinin* alfabesıra sı ile andiğerler.

Andiğme, Anayasa'daki and metnini kürsüden yüksek sesle okumaktır.

Meclise sonradan katılan milletvekilleri de, ilk buldukları oturumda andiğerler.

Üçüncü madde — Andiğme töreni ardınca daimî başkanlık divanı seçilir.

Dördüncü madde — Başkanlık Divanının görevi bir toplantı içindir.

Beşinci madde — Başkanlık Divanı:

I - Başkan;

II - Üç başkan vekili,

III - Enaz ikisi nöbetleşe Kamutayda bulunmak üzere altı kâtip,

IV - Üç idareci üyeden kurulur.

Altıncı madde — Başkanlık Divanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir. Saltçokluk bulunmazsa, aynı usul ile, ikinci defa seçim yapılır.

Bunda da saltçokluk bulunmazsa, en fazla oy kazanmış olanlar arasından, istenilen sayının iki misli ayrılarak, bunlar için üçüncü defa oylama yapılır.

Bunda *görelî* çokluk yeter.

Oylarda eşitlik olursa, *adçekme* yapılır.

Yedinci madde — Başkan, başkanvekilleri, kâtipler ve idareci üyeler için ayrı ayrı oylama yapılır.

Oy puslalarına başkan için bir, başkanvekilleri için üç, kâtipler için altı, idareci üyeler için üç ad yazılır.

Sekizinci madde — Başkanlık Divanının seçimi ardınca Cumhurbaşkanının seçimine başlanr.

Cumhurbaşkanı gizli oy ve saltçoklukla seçilir.

Bu seçimde oyları *ayrılmak* için adçekme ile dokuz milletvekili ayrılır. Bunlar ayrılamayı Kamutay salonunda açık olarak yaparlar.

Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutaya bildirir ve Cumhurbaşkanı seçilen kimseyi, orada ise başkanlık kürsüsüne çağırır.

Cumhurbaşkanı Başkanlık kürsüsüne çıkıp Anayasa'nın 38 ncı maddesi gereğince ve yüksek sesle andiğer.

Ondan sonra kürsüyü Meclis Başkanına bırakır.

O da hemen birleşime son verir.

Dokuzuncu madde — Cumhurbaşkanı, seçimi sırasında hazır değilse, Meclis Başkanı seçim sonucunu Kamutay'a ve seçilen kimseye bildirir.

Cumhurbaşkanı geldikte yukarıda gösterildiği üzere andiğer.

Onuncu madde — Her toplantı başında başkan seçilinceye kadar, önceki toplantıdaki es-

ki başkanvekillerinden en yaşlısı geçici olarak Kamutay'a başkanlık eder.

Eski kâtipler de geçici olarak, kâtiplik ederler. Geçici başkan, yoklama yapar.

Yetersayı varsa ve Cumhurbaşkanı o gün söylevini verecekse, kürsüye çıkar ve oturumu açarak yılbaşı söylevini verir.

Ondan sonra başkanlık kürsüsünü geçici başkana bırakır.

Bunun ardınca Başkanlık Divanının seçilmesine başlanır.

On birinci madde — Cumhurbaşkanı'nın söylevini, Anayasa'nın 36 nci maddesine göre Bakan okuyacaksa, *söz kürsüsünden* okur.

On ikinci madde — Törenli oturum, her toplantının başında ve Anayasa'nın 25 nci maddesi gereğince seçim yenilenmesi üzerine, Kasım ayının birinci gününden önceki olağanüstü toplantının başında yapılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Seçim Tutanakları

On üçüncü madde — Başkanlık Divanı (ve gerekiyorsa Cumhurbaşkanı) seçildikten sonra, Başkan, seçimleri şikâyet ve itiraza uğramayanların bu Tüzüğe ekli örneğine uygun seçim tutanaklarını Kamutayın onamasına sunar. Onama, adları birer birer okunarak *gösterme oyu* ile yapılır.

On dördüncü madde — Meclis Başkanı, seçimleri şikâyet ve itiraza uğrayanların tutanaklarını ve örneğine uygun olmayan tutanakları, Kamutayın adçekme ile ayracağı 30 kişilik (tutanakları inceleme komisyonu) na havale eder.

Bu komisyon o dönem içinde bu türlü işler çıkınca, onlara da bakar.

On beşinci madde — Komisyon adçekme ile beşer kişilik hazırlama komisyonlarına ayrılır.

Her hazırlama komisyonu gizli oyla bir başkan ve *Sözcülük* de yapacak bir kâtip seçer.

İnceleme komisyonu başkanı, her hazırlama komisyonunun inceliyeceği kadar seçim tutanaklarını adçekme ile ayırır.

On altıncı madde — Hazırlama komisyonu inceleme komisyonu başkanlığı eliyle her türlü incelemelerde bulunmaya yetkilidir.

Komisyon bütün belgeleri ve *haberleşmeleri* inceleyebilir ve Hükümetin olanca *gerçekleme* araçlarına başvurabilir.

İncelemelerden sonra, iş oya konur ve raporu hazırlanarak inceleme komisyonuna verilir.

[*Teskilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği*
16 ncı madde]

On yedinci madde — Hazırlama komisyonu, inceleme komisyonu Başkanlığı eliyle her türlü incelemelerde bulunmaya yetkilidir.

Komisyon bütün belgeleri ve haberleşmeleri inceleyebilir ve Hükümetin olanca *gerçekleme* araçlarına başvurabilir.

İncelemelerden sonra, iş oya konur ve raporu hazırlanarak inceleme komisyonuna verilir.

On yedinci madde — İnceleme komisyonu *kendiliğinden*, yahut, hazırlama komisyonlarının raporlarında gördüğü kusurlama sebeplerini inceleyerek *tamüye sayısının* saltçokluğu ile bir karar verir ve raporunu Kamutay'a gönderir.

On sekizinci madde — Milletvekilliği kusurlanan kimsenin hazırlama ve inceleme komisyonlarında ve Kamutayda kendini *savunmak* veya başka bir milletvekiline *savundurmak*, haklıdır.

Bu hak hiçbir türlü kayıtlanamaz.

Görüşmeden sonra Kamutay kararını verir.

On dokuzuncu madde — Seçim tutanakları incelenen milletvekilleri, kendi haklarındaki oylamaya katılamazlar.

Yirminci madde — Seçimi incelenen milletvekili milletvekilliğinden çekilebilir.

Şukadar ki, bu çekilme, seçim tutanağının incelenmesine engel olmaz.

Yirmi birinci madde — Seçim tutanağı Kamutayca retlenen milletvekilinin yerine bir yenisinin seçilmesini, başkanlık yetkili makama yazar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Komisyonlar

Yirmi ikinci madde — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, on dokuz komisyon kurulur.

Meclis görevleri ile karşılıklı komisyonlar:

1. Anayasa komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe komisyonu (25 üye, iki aylıklı kâtip);

3. Meclis hesaplarını inceleme komisyonu (10 üye, bir aylıklı kâtip);

4. Meclis kitaplığı komisyonu (5 üye, bunlardan birini başkanlık divanı idareci üyeler arasından ayırır. Bu komisyona kitaplık müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe komisyonu (35 üye, aylıklı bir başkâtip, iki yardımcı başkâtip, bir memur) bu komisyon kendine bir de başkan vekili seçer.

Genel bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfa-be sırasıyla);

7. Adalet komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

9. Dışişleri komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

10. Ekonomi komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip);

11. Gümrük ve tekelle komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

12. İçişleri komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip); Bu komisyon gerektiğinde bir başkan vekili de seçer;

13. Maliye komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

14. Millî eğitim komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

15. Millî savunma komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

16. Sağlık ve sosyal yardım komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

17. Tarım komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

18. Ticaret komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

19. Ulaştırma komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip).

Gerekli görülürse komisyonların üyeleri Kamutay'ca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki komisyonlarla karşılanmayan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri komisyonunda görüşülür.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
22 nci madde]

Yirmi ikinci madde — Her toplantının başlangıcında görevleri ertesi toplantıya kadar sürmek ve üyeleri Kamutayca görelî çoklukla seçilmek üzere, on dokuz komisyon kurulur.

Meclis görevleri ile karşılıklı komisyonlar:

1. Anayasa Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

İçtüzük işleri bu komisyona havale olunur.

2. Dilekçe komisyonu (25 üye, iki aylıklı kâtip);

3. Meclis Hesaplarını İnceleme komisyonu (10 üye, bir aylıklı kâtip);

4. Meclis Kitaplığı komisyonu (5 üye, bunlardan birini Başkanlık divanı idareci üyeler arasından ayırır. Bu komisyona Kitaplık Müdürü kâtiplik eder);

5. Sayıştay komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Bütün Hükümet hizmetleri ile karşılıklı komisyon:

6. Bütçe komisyonu (35 üye, bir kalem müdürü ile yardımcısı, bir başkâtip, yardımcısı ve bir memur) bu komisyon kendine bir de Başkanvekili seçer.

Genel bütçe raporunu yazmak ve savunmakla ödevli bir sözcüden başka bu komisyon bir veya

ayrı ayrı dairelerin bütçe raporlarını yazmak ve savunmakla ödevli özel sözcüler de seçebilir.

Bakanlıklarla karşılıklı komisyonlar (Alfabe sırasıyla):

7. Adalet Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

8. Bayındırlık Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

9. Dışişleri Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

10. Ekonomi Komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip);

11. Gümrük ve Tekel Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

12. İçişleri komisyonu (30 üye, bir aylıklı kâtip); bu komisyon gerektiğinde bir başkanvekil de seçer;

13. Maliye Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

14. Millî Eğitim Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

15. Millî Savunma Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

16. Sağlık ve sosyal Yardım komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

17. Tarım Komisyonu (25 üye, bir aylıklı kâtip);

18. Ticaret Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

19. Ulaştırma Komisyonu (20 üye, bir aylıklı kâtip);

Gerekli görülürse Komisyonların üyeleri Kamutay'ca daha çok veya daha az olarak seçilir.

Yukarıdaki komisyonlarla karşılanmayan dairelerle ilgili tasarılar ve teklifler, akçalı işlerden iseler, Bütçe ve Maliye Komisyonlarında, bundan başka bütün tasarılar ve teklifler İçişleri Komisyonunda görüşülür.

Yirmi üçüncü madde — Komisyon seçimlerine yardım olmak üzere, milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Milletvekilleri komisyonlara adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetvel de başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutay'da komisyon seçimleri bu cetvelle-

rin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
23 ncü madde]

Yirmi üçüncü madde — Komisyon seçimlerine yardımını olmak üzere, Milletvekillerinin, olumluk kâğıtlarından anlaşılan, uzmanlık ve mesleklerini gösterir bir cetvel Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Milletvekilleri komisyonlara adaylıklarını koyabilirler.

Adayları gösteren cetvel de Başkanlıkça bastırılıp üyelere dağıtılır ve ilân tahtasına asılır.

Kamutay'da komisyon seçimleri bu cetvelle-
rin dağıtılmasından ancak dört gün sonra başlar.

Yirmi dördüncü madde — Bir komisyonda kapalı oturum yapılmasını ilgili Bakan, yahut komisyon üyelerinin üçte biri isteyebilir.

Kapalı oturumda komisyon üyelerinden ve bakanlardan başkası bulunamaz.

Kapalı oturum yapılması, görüşmelerin sır olarak saklanmasına söz verilmek demektir.

Yirmi beşinci madde — Kamutay gerekli görürse komisyon üyelerinin sayısını geçici olarak artırabilir. Karma, yahut geçici komisyonlar da kurar

Bu çeşit komisyonların görevi, kendilerine verilen işin sonuçlanmasına kadar sürer.

Karma komisyonlara, tüzükteki numara sırasına göre önde gelen komisyon başkanı başkanlık ve sözcüsü de sözcülük eder.

Yirmi altıncı madde — Her komisyon, kendine kapalı oyla bir başkan, bir sözcü, bir de kâtip seçer.

Bir komisyonda, belli bir iş için, gerekirse, özel bir sözcü seçilir.

Aylıklı kâtipler, Meclis Başkanının karariyle, birden fazla komisyona kâtiplik edebilirler.

Komisyon reisi özürlü olur veya bulunmazsa, sözcü kendisine vekillik eder, veya ayrıca bir başkan vekili seçilir.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
26 ncı madde]

Yirmi altıncı madde — Her komisyon, ken-

dine gizli oyla bir başkan, bir sözcü, bir de kâtip seçer.

Bir komisyonda, belli bir iş için, gerekirse özel bir sözcü seçilir.

Ayrıklı kâtipler, Meclis Başkanının kariyle, birden fazla komisyona kâtiplik edebilirler.

Komasyon reisi özürülü olur veya bulunmazsa, sözcü kendisine vekillik eder, veya ayrıca bir başkan vekili seçilir.

Yirmi yedinci maddde — Bir komasyon, kendisine havale edilmiş tasarı veya teklife bakmak başka bir komasyonun işi olduğu fikrinde bulunursa, gerekçelerini bildirerek, tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

Yirmi sekizinci maddde — Bir komasyon kendine havale edilmiş tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için, raporu sonra yine kendisine yazılmak üzere, daha önce bir başka komasyonun düşüncesini öğrenmeyi gerekli görürse, tasarı veya teklifin o komisyona havale edilmesini isteyebilir.

Bunun gibi, bir komasyon başka bir komisyona havale edilmiş bir tasarı veya teklif, yahut herhangi bir mesele için düşüncesini bildirmek üzere, o tasarı veya teklifin kendisine havale edilmesini isteyebilir.

Böyle hallerde ilgili her iki komasyon *oydaş* iseler, Meclis Başkanı gereğini yerine getirerek, bunu ertesi oturumda Kamutaya bildirir.

İki komasyon arasında *uyuşmazlık* çıkarsa, başkanlıkça Kamutaya bildirilerek, mesele görüşme yolu ile çözümlür.

Düşüncesi sorulan komasyonun raporu, ötekiler gibi basılır ve üyelere dağıtılır.

Yirmi dokuzuncu maddde — Komasyonlar kendilerine havale edilmiş işleri incelemekten başka bir işle uğraşamazlar.

Otuzuncu maddde — Komasyonlar Meclis yapılarında ve kendilerine ayrılan odalarda toplanırlar.

Otuz birinci maddde — Komasyon *gündemleri* komasyonlarca hazırlanır ve bir gün önce bütün Bakanlara ve Milletvekillerine ilân olunur.

Bununla beraber *ivedi* bir iş çıkarsa, Meclis Başkanı veya komasyon başkanı özel yollarla da komasyonu toplıyabilir.

Otuz ikinci maddde — Üyelerin enaz üçte biri hazır bulunmadıkça, komasyonlar toplanamaz ve oylama yapamaz.

Otuz üçüncü maddde — İvediliği Kamutayda kararlaştırılmış olanlardan başka işlerin görüşülmesine, ancak kırk sekiz saat sonra başlanır.

Kamutayda görüşülen bir kanunun komisyona geri verilmiş bir yahut daha çok maddesinin görüşülmesi bu hükmün dışındadır.

Verilen kâğıtlar, komasyon üyelerinden beşi isterse, yahut başkan uygun bulursa, komasyonca bastırılır.

Otuz dördüncü maddde — Her komasyonun görüşmeleri *özetlenerek* tutulur.

Şu kadar ki komasyon karar verirse, harfi harfine tutanak da yapılabilir.

Üyelerin adları tutanak dergisine konur. Bu tutanağı üyeler imzalarlar.

Komasyon raporlarını, başkan, sözcü ve kâtiple görüşmede hazır bulunan üyeler de imzalar.

Komasyonlar raporlarını Meclis Başkanlığına verirler.

Başkanlık bu raporları hemen bastırıp üyelere dağıtır.

Böylece basılıp dağıtılmıyan raporlar Kamutay'da görüşülemez.

Kamutay raporların Resmî Gazete ile yayılmasına da karar verebilir.

Komasyon raporları başkanlığa verildikçe, doğrudan doğruya tutanak dergisine ve gündeme geçer ve ilân tahtasına asılır.

Bu iş için üyeler itirazda bulunursa, görüşülecek başka maddelere *yeğlenerek* bunun Kamutay tarafından çözümlmesi gerektir.

Kendisinin *ayrışık* kaldığı raporda yazılmış olmadıkça, imzalamış olduğu bir rapora karşı komasyon üyelerinden biri söz söyleyemez ve sözcüden bir şey soramaz.

[*Teshkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği 34 ncü maddde*]

Otuz dördüncü maddde — Her komasyonun görüşmeleri *özetlenerek* tutulur.

Şu kadar ki komasyon karar verirse, harfi harfine tutanak da yapılır.

Üyelerin adları tutanak dergisine konur. Bu tutanağı üyeler imzalarlar.

Komasyon raporlarını, başkan, sözcü ve kâ-

tiple görüşmede hazır bulunan üyeler de imzalar.

Komisyonlar raporlarını Meclis Başkanlığına verirler.

Başkanlık bu raporları hemen bastırıp üyelere dağıtır.

Böylece basılıp dağıtılmıyan raporlar Kamutay'da görüşülemez.

Kamutay, raporların Resmî Gazete ile yayılmasına da karar verebilir.

Komisyon raporları Başkanlığa verildikçe, doğrudan doğruya tutanak dergisine ve gündeme geçer ve ilân tahtasına asılır.

Bu iş için üyeler itirazda bulunursa, bunun görüşülecek başka maddelere yeğlenerek Kamutay tarafından çözülmesi gerektir.

Kendisinin ayrışık kaldığı raporda yazılmış olmadıkça, imzalamış olduğu bir rapora karşı komisyon üyelerinden biri söz söyleyemez. Ve sözcüden bir şey soramaz.

Otuz beşinci madde — Bir tasarı veya teklifi, Kamutay'da başlıca ilgili komisyon savunur.

Başka veya birden fazla komisyonda aynı tasarı veya teklif görüşülmüş, raporu da yazılmış ise, o komisyonlar yalnız kendileri ile ilişkili madde veya kısımları savunurlar.

Otuz altıncı madde — Komisyonlara havale olunan bir tasarı veya teklifin, verildiği günden en geç bir buçuk ay içinde Kamutay'a gönderilmesi gerektir.

Komisyon bu süre içinde görüşmeyi sonuçlayamazsa, gerekçesini Kamutay'a bildirir.

Böyle yapılmazsa, tasarı veya teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını istemek, Hükümetin veya sahiplerinin hakkıdır.

Bir komisyon tarafından başka bir komisyona havale olunan mesele on gün içinde başarılmalıdır. Buna imkân olmazsa, gerekçesi bildirilir.

Otuz yedinci madde — Komisyonlar kendilerine havale edilmiş tasarı veya tekliflerin, ilk önce, Anayasa'nın metnine ve ruhuna aykırı olup olmadığını incelemek ödevindedirler.

Bir tasarı veya teklifin, Anayasa'ya aykırı olduğunu görürlerse, gerekçesini açıkça bildirerek maddelerinin görüşülmesine geçmeden onu reddederler.

Otuz sekizinci madde — Komisyonlar bütün bakanlıklarla doğrudan doğruya yazışabilirler.

Otuz dokuzuncu madde — Bir milletvekili ikiden fazla daimî komisyona üye olamaz.

Bütçe Komisyonu üyeleri bir başka komisyona seçilemezler.

Başkanlık Divanı üyeleri komisyona seçilemezler.

Kırkıncı madde — Komisyonlar, bakanları ve uzmanları çağırma yetkilidirler.

Çağrılan bakan bulunamayacaksa, adına söz söyleyecek yüksek memurlardan birini bulundurur.

Bir kanun teklifinde bulunanlar, tekliflerini inceleyecek komisyonda hazır iseler ve fikirlerini bildirmek isterlerse, komisyon kendilerini dinlemek zorundadır.

Teklif sahibi yoksa, çağrılır.

Gelmezse, komisyon işi sonuçlayarak, bunu raporuna yazar.

Kırk birinci madde — Her milletvekili, üyesi olmadığı bir komisyonun belgelerini görüp okuyabilir ve oturum gizli değilse, görüşmelerine katılabilir.

Şu kadar ki, orada oy veremez.

Bir komisyon kendi üyesi olmayan milletvekillerine düşüncelerini öğrenmek için başvurulabilir.

Kırk ikinci madde — Bir dönem içinde, geçen bir komisyonun yazdığı raporu, onu kabul eden yeni komisyon savunur.

Kırk üçüncü madde — Komisyonlar Meclisin araverme sırasında, Kamutay kararı ile, belli işleri görüşmek üzere toplanabilirler.

Kırk dördüncü madde — Raporu görüşülen bir komisyonun üyeleri yahut komisyon adına savunma ile yetkili sözcü veya bir üye Kamutay salonunda, komisyonlara ayrılan masanın başında bulunurlar.

Yetersayı olmazsa, komisyon adına söz söyleyen kimse yalnız işin komisyona geri verilmesini teklif edebilir.

Kırk beşinci madde — Özürsüz veya habersiz birbiri ardınca dört birleşimde hazır bulunmayan üyeler, komisyonca çekilmiş sayılırlar.

Bu halde yenileri seçilmek üzere mesele Meclis Başkanlığına bildirilir.

Kırk altıncı madde — Bir komisyonda söz kesilir, *kâsi özlüğü* ile uğraşılır ve *düzenliği* bozacak hareketlerde bulunulursa, komisyon başkanı gerektiğinde oturuma araverir ve meseleyi Meclis Başkanına bildirir.

Meclis Başkanı bu gibi düzenlik bozucu hareketlerinden dolayı şikâyet olunan milletvekiline *uyarma* cezası verir.

Kırk yedinci madde — Komisyonların gördükleri işler hakkında yılda en az iki defa Genel Kâtiplik tarafından bir rapor yazılıp Meclis Başkanlığına sunulur.

Başkanlıkça bu raporlar bastırılarak milletvekillerine dağıtılır ve Resmî Gazete ile de yayılır.

Kırk sekizinci madde — Komisyonların kâğıtları, belgeleri ve tutanakları, bunlarla ilişkili tasarı ve teklifler üzerine Kamutayca karar verildikten sonra, Meclisin *belge saklağına* konur.

Kırk dokuzuncu madde — Sayıştay komisyonu, Kesinhesap kanunu tasarısı ile, dairelerin *harcamaları* ve *yüklenmeleri* hakkında her üç ayda bir Sayıştay tarafından verilecek raporları inceler.

Bu incelemelerin sonucunu gösteren rapor bastırılarak milletvekillerine dağıtılır.

Bu raporlar, Kamutay'ca görüşülüp karara bağlanır.

Ellinci madde — Anayasa'nın 82 nci maddesi gereğince, gerek kendileri, gerek kamu ile ilgili olarak, kanunlara ve tüzüklere aykırı gördükleri işlerle, bir hakkın yerine getirilmemesinden, yahut savsanmasından şikâyette bulunan Türklerin dilekçelerini ve bu türlü telgrafları, Meclis Başkanı numaralayıp özel bir deftere kayıtlattıktan sonra, geciktirmeksizin Dilekçe Komisyonuna havale eder.

Bununla beraber başka bir komisyonda incelenmekte bulunan bir teklif ile ilişkili dilekçeler, başkanca, doğrudan doğruya o komisyona havale olunur.

Dilekçe komisyonu da böyle bir havalede bulunabilir. Dilekçiye bir *alındı* verilir.

Elli birinci madde — Meclise verilecek dilekçeler, sahibi tarafından imzalanmış olmak, *adı sanı* ve oturduğu yer gösterilmek ve bir

kaç imzalı ise, en az birinin oturduğu yer açıkça yazılmış olmak gerektir.

Elli ikinci madde — Dilekçeler bir milletvekili eliyle de sunulabilir.

Bu halde o milletvekili kendi eliyle verildiğini yazarak dilekçenin altına imzasını koyar.

Elli üçüncü madde — Komisyon:

I - *İlkin* Hükümete, Danıştaya, mahkemelere ve Sayıştaya verilmesi gereken dilekçeleri ilgili makama gönderir;

II - Gerek doğrudan doğruya yürütümün son kararına itiraz eden ve bundan şikâyet eden kâğıtları, gerek ilgili makamlardan gelen cevapları gündemine alır;

III - Dilekçenin bir komisyona havale edilmesi gerekiyorsa, bunu yapar;

IV - Herhangi bir *işlem* yapmanın yeri olmayan dilekçeler hakkında bu yolda karar verir.

Elli dördüncü madde — Cezanın affedilmesi veya hafifletilmesi hakkındaki dilekçeleri ya hüküm giymiş olanlar, yahut bunların hısımları ve dostları sunabilir.

Bunların görüşülmesinde Adalet Bakanının veya göndereceği daire reislerinden birinin bulunması şarttır.

Dilekçeler dikkate alınmak değerinde ise, bir teklif kararı ile beraber, Adalet Komisyonuna gönderilir.

Bu komisyon, gerekli görürse, bir kanun teklifi ile meseleyi Kamutaya sunar.

Elli beşinci madde — Anayasanın 82 nci maddesinin son fıkrası gereğince, kişilerle ilgili işlerde, her dilekçenin sonucu sahibine yazılı olarak bildirilir.

Elli altıncı madde — Meclise sunulan dilekçeler hakkında her hafta komisyonca, dilekçelerin numarası, sahip veya sahiplerinin adı sanı, oturdukları yer ve dilekçelerinin özetleri ile verilen kararları ve bunların gerekçelerini gösterir bir cetvel yapılarak basılır ve bütün bakanlarla milletvekillerine dağıtılır.

Elli yedinci madde — Her milletvekili, cetvelin dağıtılması gününden başlayarak bir ay içinde, Dilekçe komisyonunun bu dilekçe hakkında verdiği karar ne olursa olsun, bunun Kamutayca incelenmesini ve görüşülmesini isteyebilir.

Bu halde komisyon o dilekçe için rapor yazıp

sunmak ödevindedir.

Bu süre geçtikten sonra komisyon kararları kesinleşir.

Elli sekizinci madde — Kamutayın görüşmesine sunulan dilekçeler hakkında, gerekirse, ilgili bakan yahut yollayacağı memur dinlendikten sonra, oya başvurulur.

Elli dokuzuncu madde — Bakanlar kendilerine gönderilen dilekçelerle, bunlar üzerine komisyonca verilen kararlar hakkında yaptıkları *kovuşturmaları* ve kendi kararlarını en geç iki ayda komisyonca bildirirler.

Altmış dördüncü madde — Meclis Hesaplarını inceleme komisyonu, Kamutayca kabul olunan Meclis bütçesi ile buna bağlı bütçelerin *uygulanmasını* gözetir.

Komisyon incelemelerinin sonunu Kamutaya bildirir.

Altmış birinci madde — Bütün *verile* emirlerini, komisyonca denetçi seçilen bir üye, harcanmadan önce vize eder. Bu yapılmadıkça saymanlık hiç bir ödemede bulunmaz.

Altmış ikinci madde — İdareci üyeler tarafından tutulan eşya ve *elde* defterleri komisyonca sunulur.

Komisyon, eldeki eşyayı kendi teftişliyerek ve defterleri inceliyerek raporunu Kamutaya sunar.

Altmış üçüncü madde — Komisyon, her yılın sonunda geçen yıl bütçesinin kesin hesabını Kamutaya sunar.

Altmış dördüncü madde — Meclis toplantı halinde iken komisyon üyeleri hep birlikte, değilken denetçi üye, gün ve saat bildirmeden saymanlığı ve vezneyi teftişler.

Teftişin sonucu hemen orada bir tutanağa geçirilir.

Bu teftişleme yılda altı defadan az olamaz.

Bu sırada bütün işler durdurulur.

Gerektiğinde teftiş sonucu Kamutaya haber verilir.

Altmış beşinci madde — Komisyonun denetçi üyesi araverme zamanları Başkentte bulunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kanun tasarıları ve teklifleri, gerekçe raporları

Altmış altıncı madde — Hükümetçe Meclise sunulan kanun tasarıları bütün Bakanlarca imzalanmış olmak gerektir.

Her kanun tasarısı, kanunı yürütmekle görevli Bakanlarca hazırlatılan bir veya birkaç gerekçe raporu ile birlikte Meclis Başkanlığına gönderilir veya verilir.

Bu raporda, önce tasarının *tümü*, sonra maddeleri hakkında *bilgiler* verilir.

Gerekçe raporunda kaldırılması veya eklenmesi istenilen hükümlerin neler olduğu ve neden kaldırılması, değiştirilmesi veya eklenmesi gerekli görüldüğü açıkça gösterilmek şarttır.

Raporlarda açık ve *kanıtlı* belgeler, gerektiğinde istatistik bilgileri bulunmalıdır. Böyle olmayan raporlar, ilgili komisyonca gerekli görülürse, eksikleri tamamlanmak için Başkanlık tarafından Hükümete geri verilir.

Başkan, gelen tasarıları ilgili komisyonlara doğrudan doğruya havale eder ve bunu tutanak dergisine ve ilân tahtasına yazdırır.

Bu havaleye bir milletvekili itiraz etmek isterse oturum başında söz alır.

Altmış yedinci madde — Milletvekillerce verilen kanun tekliflerinde bir veya daha çok imza bulunabilir.

Kanun teklifleri de, yukarıki maddede gösterildiği üzere yazılmış bir gerekçe raporu ile birlikte başkanlığa gönderilir veya verilir.

Şartlarına uymayan teklifleri, sahiplerine tamamlamak, ilgili komisyonların hakkıdır.

Kanun teklifleri de, kanun tasarıları gibi, başkanlıkça komisyonlara doğrudan doğruya havale edilir.

Bu havalelere edilecek itirazlar için de yukarıki madde hükümlerine uyulmak gerektir.

Altmış sekizinci madde — Hükümet veya teklif sahibi, verilen kanun tasarısı veya tekliflerini, gündeme konmadan önce ve Kamutaya bildirilmek şartı ile, geri alabilir.

Şukadar ki, bu tasarısı veya kanun tekliflerini başka bir Milletvekili veya ilgili komisyon kabulenecek olursa, görüşme devam eder.

Bu tasarısı veya teklifler gündeme konmuşlar-

sa, geri alınmaları. Kamutayın karar vermesine bağlıdır.

Yetmiş dokuzuncu madde — Gerek seçim yenilenmesine karar verilmesi, gerek dönemin sona ermesi dolayısıyla Meclis yenilendiğinde geçen Meclisçe daha kabul edilmemiş, yahut yalnız birinci görüşmesi yapılmış bulunan, veya oylamada çokluk bulmadığı için haklarında ikinci defa oylama yapılmak gereken bütün kanun tasarı ve teklifleri yeni Meclis için hükümsüzdür.

Bu gibi belgeler Hükümetin, yeni komisyonların veya on Milletvekilinin *istemi* üzerine başkahlıkça komisyonlara verilir.

Komisyonlar bu belgeleri olduğu gibi veya *değişiklik* yaparak kabul edebilir.

BESİNCİ BÖLÜM

İvedilikle ve öncelikle görüşme

Yetmişinci madde — Bir kanun tasarı veya teklifi hakkında ya sunulurken, yahut birinci görüşülmesinden önce Hükümet, teklif sahibi veya ilgili komisyon ivedilik kararı isteyebilir.

Bir tasarı veya teklifin yalnız bir defa görüşülmesiyle *yetinilmek* için, Meclisin kabul edeceği esaslı bir sebep olmadıkça, ivedilik kararı verilemez.

İvedilik kararını isteyenler, gerektiğinde bu kararın geri alınmasını da isteyebilirler.

Yetmiş birinci madde — İvedilik kararı yazılı olarak istenmek ve bu istemin içinde yukarıki maddede gösterilen şartlar bulunmak gerektir.

İvedilik teklifi başkanca oya konarak, görüşmesiz, gösterme oyu ile kabul edilir veya *reddedilir*.

Yetmiş ikinci madde — İvediliğine karar verilen tasarı veya teklifler yalnız bir defa görüşülür.

Yetmiş üçüncü madde — İvedilik kararından sonra Hükümet veya komisyonun yazılı istemi üzerine, Meclis o tasarı veya teklifin öteki işlere öncelenecek görüşülmesine karar verebilir.

Yetmiş dördüncü madde — Bir kanun tasarı veya teklifinin gündemde bulunan öteki

maddelere öncelenecek görüşülmesi istendikte, bunun gerekçesi bildirilmelidir.

Öncelikle görüşülmeyi, yalnız Hükümet veya bir komisyon isteyebilir.

Bu istem, yazılı olmak şarttır.

Yetmiş beşinci madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin sadece, hemen, yahut öncelenecek görüşülmesi için verilen karar, ivedilik kararı sayılmaz. Bundan ötürü iki defa görüşülmesi gerektir.

Yetmiş altıncı madde — Bir kanun tasarılarının veya teklifinin beş günden önce ikinci defa görüşülmesini, ancak Hükümet veya ilgili komisyon, gerekçesini bildirerek ve yazılı olarak isteyebilir.

Yetmiş yedinci madde — Kamutayca retlenen tasarı veya teklifler aynı toplantıda bir daha Meclise sunulamaz.

ALTINCI BÖLÜM

Gündem

Yetmiş sekizinci madde — Gündem şöyle tertiplenir:

- I - Başkanlık Divanının Kamutaya *sunuşları*;
- II - Sorular ve *gensorular*;
- III - Yeğlikle görüşülmesine karar verilen işler;
- IV - İvedilik kararı verilen maddeler;
- V - İki defa görüşülecek işler;

3, 4 ve 5 nci fıkralardaki işler komisyonlardan başkanlığa gelme sırası ile görüşülür.

Şukadar ki, Meclis bu konuda ayrıca bir karar da verebilir.

Gündem, bir gün önce Başbakanlığa ve bütün bakanlıklara bildirilir.

Yetmiş dokuzuncu madde — İlelerinde *kutlama*, teşekkür, *değerleme*, *dileme* gibi şeyler bulunan *sunuşlarla*, telgraflar, ilân, tahtasına asılır ve harfi harfine yahut özetlenerek yahut sadece *sözü edilerek* tutanak dergisine geçer.

Başkanlık Divanı, uygun bulursa, bunları Meclis adına cevaplar.

Bu kâğıtlardan Meclise sunulmasını uygun bulduklarını, başkan, birleşimin başında, kâğıtlardan birine okutur.

YEDİNCİ BÖLÜM

Birleşimler

Sekseninci madde — Meclis, başka türlü karar vermedikçe yahut başkanlık tarafından doğrudan doğruya veya Hükümet tarafından yine başkanlık yoluyla çağrılmadıkça ve araverme zamanına raslamazsa. Kamutay, pazartesi, çarşamba ve cuma günleri birleşim yapar.

Seksen birinci madde — Başkan, saatinde Kamutayı açar ve görüşmelerin sonunda kapar.

Tamüye sayısının yarısından bir fazlası hazır bulunmadıkça görüşmeye başlanamaz.

Yetersayı olup olmadığında Başkanlık Divanı *duruksar*, veya üyelerden beşi sözle veya yazılı olarak yetersayı olmadığını ileri sürerse, yoklama yapılır.

Yetersayı yoksa, Başkan görüşmeye başlanmayacağını bildiren, veya sonradan yetersayı bulunmak ihtimali varsa, birleşimi bir saat öteye bırakarak Kamutayı kapar.

Kamutay o gün açılmazsa, ertesi birleşim için belli günde yine o gündemle toplanır.

Seksen ikinci madde — Yoklama, divan kâtiplerinden birinin ad defterini yüksek sesle okuması ve üyelerin (burada) demeleri ile yapılır.

Seksen üçüncü madde — Bir Milletvekilinin gündem dışında bir diyeceği olursa, kendisine söz verilmesi başkanın *ölçümüne* bağlıdır.

Seksen dördüncü madde — Hiç bir Milletvekili adını yazdırmadan, yahut, birleşim sırasında Başkandan izin almadan söz söyleyemez.

Söz kürsüden söylenir ve Kamutaya *eytilir*.

Bir milletvekilinin pek kısa bir diyeceği olursa, Başkan ona bulunduğu yerden söz söylemek iznini verir.

Bu halde o milletvekili Başkana *eytir*.

Gündemde olmayan işler için kâtipler *sözislemi yazamazlar*.

Seksen beşinci madde — Söz, isteme ve yazılma sırasına göre verilir.

Kamutay isterse, görüşülen meseleler için *yana* veya *karşı* yahut *üzerine*, nöbetleşe söz söylenilmek kararlaştır.

Başkan söz alanların adlarını sırasıyla Kamutaya bildirir.

Komisyon adına söz istediklerinde, başkan

veya sözcüler sıraya bağlı değildir.

Son söz milletvekillerininindir.

Seksen altıncı madde — Bir milletvekili söz sırasını bir başka arkadaşına bırakabilir.

Sözünü arkadaşına bırakan milletvekilinin, onun nöbetinde söz söylemek hakkıdır.

Seksen yedinci madde — Hükümet adına düşüncesini bildirmek üzere başbakan, yahut, onun yetkilediği bir bakan veya birinci sınıf daire reislerinden biri, her görüşmenin başından sonuna kadar hazır bulunur.

Bundan başka bir bakanlıkla ilgili bir tasarı veya teklif görüşüldüğü sırada, o bakanın veya adına gelen birinci sınıf daire reislerinden birinin hazır bulunması şarttır.

Bulunmazlarsa görüşme, bir defa için, gelecek birleşime bırakılır.

Bakanlar yahut Hükümet adına gönderilen birinci sınıf daire reisleri, komisyon başkanı ve sözcülerinden önce ve sıraya bağlı olmaksızın söz isteyebilirler.

Seksen sekizinci madde — Kürsüden, yazılı söylev okunmak veya kâtibe okutmak olur.

Fakat okuma süresi yirmi dakkeyi geçmez.

Seksen dokuzuncu madde — Görüşmenin *yeri olmadığı*, gündeme yahut bu tüzük hükümlerine uymaya çağırılma, öncelik ve geri bırakılma hakkındaki teklifler, asıl meselelerden önce gelir.

Böyle bir teklif olursa, ancak, *yana* ve *karşı* iki milletvekili, on beşer dakkeyi aşmamak üzere, söz söyleyebilirler.

Sonunda oylama yapılmak gerekirse, mesele gösterime oyu ile çözülür.

Doksanıncı madde — Başkan, meseleler görüşülür ve oya konurken, *yana* ve *karşı*, fikrini asla açığa vuramaz.

Yalnız meseleler oya konuldukta, o da oy verir.

Bu görüşmeye katılmak isterlerse, yerini önceki başkanlardan birine bırakarak söz kürsüsüne iner ve ancak görüşülen madde veya mesele oylandıktan sonra tekrar yerine çıkar.

Fakat bu tüzüğün uygulanışı dolayısıyla söz söyleyecekse, yukarıdaki fıkra hükümleri yürümez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule uyarlar.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
90 nci madde]

Doksanıncı madde — Başkan, meseleler görüşülür ve oya konurken, yana ve karşı, fikrini asla açığa vuramaz.

Yalnız meseleler oya konulduktan, o da oy verir.

Bu görüşmeye katılmak isterse, yerini öteki başkanlardan birine bırakarak söz kürsüsüne iner ve ancak görüşülen madde veya mesele oylandıktan sonra tekrar yerine çıkar.

Fakat bu tüzüğün uygulanışı dolayısıyla söz söyleyecekse, yukarıdaki fıkra hükümleri yürümez.

Söz isteyen kâtipler de bu usule uyarlar.

Doksan birinci madde — Kamutayda söz kesmek, kişi özlüğü ile uğraşmak ve düzenliği bozacak hareketlerde bulunmak kesin olarak yasaktır.

Doksan ikinci madde — Söz söyleyen milletvekilinin sözü, ancak, kendini bu tüzük hükümlerine uymaya ve *konudan ayrılmamaya* çağırılan başkan tarafından kesilebilir.

İki defa konuya dönmeğe çağrıldıktan sonra, yine *konudışı* söylemeğe devam ederse, kendisinin o iş için aynı birleşimde söz söylemekten yasaklanmasını, başkan, Kamutaya teklif eder.

Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile karar verir.

Doksan üçüncü madde — Bir milletvekili Kamutayda kaba ve edebdışı sözler kullanırsa, başkan hemen o milletvekilini temiz dille konuşmaya çağırır.

Bir milletvekili, başkanlık makamına, içinde bu gibi sözler bulunan bir *önerge* verirse, başkan onu düzeltilmek üzere sahibine geri verir.

Doksan dördüncü madde — Kamutayda görüşmelerden ötürü gürültü çıkıpda başkan bunu yatıştırılmazsa ayağa kalkar.

Eğer gürültü yine devam ederse, oturuma aravereceğini söyler.

Düzenlik yine sağlanamazsa, görüşmeye bir saat için araverir.

Bir saat geçince oturumu açar.

Fakat gürültü yeniden başlarsa oturuma son verip birleşimi başka güne bırakır.

Doksan beşinci madde — Kendine sataşılın, yahut, ileriye sürdüğü düşüncenin tersine bir fikir isnatlanan milletvekilinin her zaman söz istemek hakkıdır.

Bu halde o milletvekili ne için söz söylemek zorunda kaldığını bildirir ve başkan meseleyi ölçümler.

Başkan buna yer olmadığını bildirip de milletvekili *direnirse*, Kamutay, görüşmesiz ve gösterme oyu ile mesele hakkında bir karar verir.

Doksan altıncı madde — Önemli bir işten dolayı Anayasa'nın yirminci maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kapalı oturum yapılmasını bakanlar yahut on beş milletvekili yazılı olarak teklif edebilirler.

Böyle bir teklif yapıldığında toplanma salonu dinleyicilerden ve gerektiğinde memur ve *hizmetlilerden* boşaltılarak, kapalı oturum teklifinde bulunanların gerekçeleri dinlendikten sonra, teklifin kabullenmesi veya retlenmesi için, görüşmesiz gösterme oyuna başvurulur.

Kapalı görüşme yapılmasını isteyenlerin adları tutanak dergisine ve gerekirse Resmî Gazeteye konur.

Görüşmesinin kapalı yapılması gerekli görülen mesele çözüldükten sonra, açık görüşmeye geçilmesi başkınca Kamutaya teklif olunarak karara bağlanır.

Doksan yedinci madde — Kapalı oturumun tutanağını Divan kâtipleri tutarlar.

Ancak Meclis karar verirse aylıklı kâtipler de andığırdıktan sonra bu işi görebilirler.

Bu tutanakları görmek üyelerin hakkıdır.

Doksan sekizinci madde — Bu tutanakların birleştirilmesinden sonra kapalı bir oturum yapılarak geçen tutanak özeti okunur. Tutanak özeti okunması bitince bu özelle tutanak dergisi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan başkan ve Divan kâtipleri tarafından hemen orada mulla mühürlenip Meclis belgeler saklağına verilir.

Gizli tutanaklar aradan enaz on yıl geçmedikçe veya Meclis kararı olmadıkça yayılamaz.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
98 nci madde]

Doksan sekizinci madde — Bu tutanakların birleştirilmesinden sonra kapalı bir oturum yapılarak geçen tutanak özeti okunur. Tutanak

Özetinin okunması bitince bu özetle tutanak der-
gisi bir zarfa konarak Mecliste hazır bulunan
Başkan ve Divan Kâtipleri tarafından her an-
da mumla mühürlenip Meclis belge saklığına ve-
rilir.

Gizli tutanaklar aradan enaz on yıl geçmedik-
çe veya Meclis kararı olmadıkça yayılamaz.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Kanunların görüşülmesi

Doksan dokuzuncu madde — Kanun tasarı-
ları veya teklifleri ancak iki görüşmeden sonra
kesin olarak kabul edilmiş olur.

Yüzüncü madde — *Gelir ve gider* bütçesi ile
Kesinhesap Kanunu ve içinde ekleme ve öfagan-
üstü ödenekler ve bütçe bölümlerinde *aktarmalar*
isteneni kanun tasarıları iki defa görüşme hak-
kindaki şartlara bağlı değildir.

Bunlar için bir görüşme yeter.

Yüz birinci madde — Kamutay başka türlü
karar vermedikçe hiçbir kanun tasarısı veya tek-
lifi bastırılıp üyelere dağıtıldıktan enaz kırk se-
kiz saat geçmeden görüşülmez.

Yüz ikinci madde — Bir kanunun görüşül-
mesine başlanınca başkan gerekçe raporları ile
maddeler tümünün okunması gerekli olup olma-
dığını Kamutaydan sorar.

Gerekli görülürte bunlar aynıyle okunur.

Yüz üçüncü madde — Bir tasarı veya teklif
görülmeye başlanınca, başkan, tümü hakkın-
da düşüncelerini bildirmek isteyenlere söz verir.

Görüşme konusunda *yana, karşı ve üzerine*
söz isteyenlerden enaz ikiser milletvekili söz söy-
lemekten görüşmenin yeterliği oya konamaz.

Yüz dördüncü madde — Görüşmenin yeter-
liğine karşı söz isteyenler bulunursa işlerinden
yalnız birine izin verilir.

Ondan sonra gösterme oyuna başvurulur.

Yüz beşinci madde — Tüm üzerine görüşme
bittikten sonra maddelere geçilmesi oya konur.

Maddelere geçilmesi oylanmazsa başkan ta-
sarısı veya teklifin retlenmiş olduğunu bildirir.

Yüz altıncı madde — İkinci görüşme birin-
ci görüşmeden enaz beş gün geçtikten sonra gün-
deme alınır.

Yüz yedinci madde — İkinci görüşmede ta-
sarısı ve teklifin tümü hakkında görüşülme olmaz.
Burada ancak değişiklik teklifleri üzerinde
görüşme olur.

[*Teskilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği*
107 nci madde]

Yüz yedinci madde — İkinci görüşülmede
tasarısı ve teklifin tümü hakkında görüşülme olmaz.

Burada ancak değişiklik teklifleri üzerinde
görüşme olur.

Yüz sekizinci madde — Görüşülen bir mad-
de birkaç mesele veya fıkradan meydana gelmiş-
se bunların bölünerek ayrı ayrı oya konmaları
teklif olundukta böyle yapılır.

Yüz dokuzuncu madde — Kesin olarak ka-
bulü oya konmadan önce bir tasarı veya teklifte
cümle, üslup ve sıralanış bakımından eksiklik ve-
ya *andırıma* bulunduğu üyeler yahut komisyon
tarafından ileri sürülürse metin ilgili komisyona
gönderilir.

Yapılan düzeltmelerin yeniden oylanması ge-
rektir.

Yüz onuncu madde — Tasarı veya teklifin
maddeleri üzerinde görüşme bittikten sonra tü-
mü için *yana ve karşı* söz söylemek isteyenler-
den yalnız birer Milletvekiline izin verilir.

Yüz on birinci madde — Bir kanun veya
bütçenin görüşülmesi sırasında her milletvekili
Hükümete, yahut sözcüye dilediği sorularda bu-
lunabilir.

Sorular, sözler bittikten sonra sıra ile olur.

Yüz on ikinci madde — Devletlerle yapılmış
olup onanmaları Anayasa'nın 26 nci maddesi ge-
regince Meclisin iznine bağlı bulunan anlaşma
ve sözleşmelerin onanmasını isteyen kanun tasa-
rıları Meclise sunulduktan o anlaşma ve sözleş-
menin içindeki maddeler oya konamaz ve metin-
leri üzerinde değişiklik teklif edilemez.

Birinci görüşme sırasında maddeler hakkında
yapılacak itiraz tasarıların komisyona geri veril-
mesini istemekle olur.

Bu itiraz görüşmeden sonra dikkate alınırsa,
tasarı komisyona verilir.

Komisyon incelenmek için kendisine verilen

tekliflerin tümü hakkında bir rapor yazar.

Bu rapor bastırılıp üyelere dağıtılır.

Komisyon, raporunda tasarının kabul edilmesine, geri bırakılmasına veya retlenmesine karar verir.

Geri bırakma kararında şu gerekçeler bulunur:

«Meclis andlaşma veya sözleşmenin şu ve bu maddeleri (geri bırakmayı gerekli kılan maddeler tamamıyla yazılmalıdır) hakkında Hükümetin dikkatini çekerek onanması için gerekli iznini geri bırakır.»

Bu andlaşma veya sözleşmeler hakkında ivedilik kararı verilmişse, komisyon, değişiklik teklifleri ile ilgili raporunu itiraza uğramayan maddelerin görüşülmesi biter bitmez Kamutay'a sunar.

Yüz on üçüncü madde — Türkiye Büyük Millet Meclisinin kabulüne bağlı olarak Hükümetçe yapılan sözleşmelerle bunların onanmasını isteyen kanun tasarıları hakkında da geçen maddedeki usule uyulur.

Yüz on dördüncü madde — Anayasa'nın 35 nci maddesinin 2 nci fıkrası gereğince Cumhurbaşkanının ilânını uygun görmeyip gerekçesi ile birlikte bir daha görüşülmek üzere on gün içinde Meclise geri verdiği bir kanun, Kamutay'a haber verildikten sonra, ilgili komisyona havale olunur.

Komisyon Cumhurbaşkanının geri verme gerekçesini de okuduktan sonra o kanunun üzerinde yeniden görüşme açar ve sonunda raporunu Kamutay'a sunar.

Geri verilmiş bir kanun henüz oylanmamış herhangi bir kanun tasarısı veya teklifi gibi Kamutayda yeniden görüşülür ve sonuçlanır.

Hakkında vaktiyle ivedilik kararı verilmiş olsun olmasın geri çevrilmiş bir kanun yalnız bir defa görüşülür.

Yüz on beşinci madde — Bir söylevin ilân tahtasına asılması ve ilân edilmesi teklifi ancak onun tutanak dergisi ile yayılmasından ve söylevin ilgili olduğu iş kabul edildikten sonra oya konabilir.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Değiştirgeler

Yüz on altıncı madde — Bir komisyona havale edilmiş kanun tasarısı veya teklifi hakkında bir veya birkaç milletvekili değişiklik teklif etmek isterlerse, bir değiştirge yazarak başkana sunarlar.

Değiştirgelerde bunların kanunun hangi maddesi, yahut bütçenin hangi bölümü ile ilişkili oldukları açıkça gösterilmelidir.

Bu değiştirgeler komisyon raporuna ek olarak sahiplerinin gerekçeli *anmalıkları* ile birlikte bastırılarak, haklarında komisyonca verilen kararın ne olduğu ve sebepleri bildirilir.

Tasarı Kamutayda görüşülürken, sıra o değişiklik istenen madde veya fıkralara geldikte, teklif sahibi gerekçesini etraflıca anlatır ve hazır üyelere kendisini destekliyen bulunursa iş görüşmeye konur; bulunmazsa görüşülmesinden vazgeçilir.

Yüz on yedinci madde — Kanun tasarısı veya teklifinin birinci görüşmesi bittikten sonra sunulan yeni değiştirgeler o tasarımı inceleyen komisyona verilir.

Yüz on sekizinci madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin ilgili komisyona havale edilmesini sözcüsü isterse, böyle yapılır.

Yüz on dokuzuncu madde — Birinci ve ikinci görüşme yapıldığı sırada sunulan değiştirgelerin komisyona havale edilmesi komisyon tarafından istenmemişse değişikliklerin gerekçeleri sahipleri tarafından kısaca anlatılır.

İkinci görüşme sırasında buna yalnız komisyon cevap verebilir.

Bunun üzerine değiştirgenin dikkate alınıp alınmamasına Kamutay karar verir.

Dikkate alınırsa komisyona havale olunur. Komisyon isterse teklifi hemen orada kabul eder.

Yüz yirminci madde — Değiştirge verenler tekliflerinin havale olduğu komisyonda fikirlerini bildirmek isterlerse komisyon bunları dinlemek ödevindedir.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
120 nci madde]

Yüz yirminci madde — Değişiklik teklif edenler değiştiregelerinin havale olunduğu komisyonunda fikirlerini bildirmek dilerlerse komisyon bunları dinlemekle ödevlidir.

Yüz yirmi birinci madde — İkinci görüşmede komisyona geri verilen maddeler hakkında, başka milletvekilleri komisyona değişiklik tekliflerinde bulunabilirler.

Yüz yirmi ikinci madde — Değiştiregeler asıl maddeden önce oya konur.

Yüz yirmi üçüncü madde — Eklenmesi istenen maddeler için de değiştiregeler hakkındaki usule uyulur.

ONUNCU BÖLÜM

Kanunların yorumlanması

Yüz yirmi dördüncü madde — Bir kanunun yorumlanması gerektiğinde, yorum istemi ile bunun gerekçelerini gösteren tezkere yahut önerge, o kanunu ilk defa görüşmüş olan komisyonlara havale olunur.

O kanunu özel bir komisyon incelemişse başkanlıklarla karşılıklı komisyonlardan üye alınarak on beş kişilik geçici bir komisyon kurulur.

Komisyon raporu Kamutay'a sunularak yorum fıkrası görüşülür.

Asıl kanunun kabulü için hangi usul ve çokluk yetersayı gerekli ise yorum fıkrası da aynı usul ve yetersayıya bağlıdır.

Yorum fıkraları yalnız bir defa oya konur.

Yüz yirmi beşinci madde — Yorum istemleri ve raporları komisyon ve Kamutayca yeğlikle görüşülür.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Bütçe görüşmeleri

Yüz yirmi altıncı madde — Bütçe Komisyonunun inceliyeceği işler şunlardır :

I - Meclisin ve ona bağlı dairelerin bütçele-

riyle ekleme ödenekleri hakkındaki kanun tasarıları;

II - Bütçe Kanunu

III - Ekleme ödenekler, olağanüstü ödenekler ve bütçe bölümleri arasında aktarmalar iste yan kanun tasarıları;

IV - Devlet gelirlerinin, yahut giderlerinin, arttırılmasını veya eksiltilmesini gerektirecek her türlü kanun tasarıları ve teklifleri;

V - Bütçe kanunlarıyla ve 4 nci fıkradaki kanunlarla ilişkin bütün yorum istemleri.

Yüz yirmi yedinci madde — Bütçe Kanunu ile ilişkili olup, giderin arttırılmasını ve gelirin eksiltilmesini gerektiren değişiklikler veya ekleme maddeler, ancak ilişkili bütçe raporu dağıtıldıktan sonraki yedi gün içinde teklif olunur.

Genel ve *özlük* aylıkların, ödeneklerin, gündeliklerin ve yollukların arttırılması, yeni den memurluk kurulması veya bunların yürürlükteki kanunlarla çizilmiş sınırları dışında genişletilmesi için milletvekillerce, değişiklik veya bütçeye ekleme madde teklif edilemez.

Dolaysız vergiler kanunlarıyla ödenek verilmesini gerektiren kanunlar için de yukarıdaki iki fıkra hükümlerine uyulur.

Hükümet veya Bütçe Komisyonunca kabul edilen, yahut elli imza taşıyan teklifler, bu maddedeki kayıtlamanın dışındadır.

Bu teklifler Bütçe komisyonuna havale olunur.

Yüz yirmi sekizinci madde — Bütçe Kanunu ile *dolaysız* vergiler kanunlarına ve ödenek verilmesini gerektiren kanunlara, gelir ve giderlerle ilişkin olmayan hükümler konamaz.

Bu kanunların görüşülmesi sırasında yapılacak teklifler, ancak kanunda bulunan maddelerle doğrudan doğruya ilişkili olmak şartıyla oya konulabilir.

Yüz yirmi dokuzuncu madde — Bütçe Kanununa bağlı cetveller, Maliye Bakanı ile ilgili bakan veya göndereceği birinci sınıf daire reislerinden biri hazır olduğu halde, bölüm bölüm görüşülür ve oylanır.

Yüz otuzuncu madde — Bütçe Kanununa yahut *bağlantılarına*, hükmü bir yılı aşan maddeler konamaz.

ON İKİNCİ BÖLÜM

Oylama

Yüz otuz birinci madde — Görüşülen meseleler hakkında Mecliste üç türlü oy verilir:

I - Gösterme oyu, (el kaldırmak veya ayağa kalkmaktır);

II - Açık oy (üzerinde milletvekillerinin adları yazılı puslaların kutuya atılması, yahut istendikte «kabul», «red» ve «çekinse» kelimelerinin söylenmesidir);

III - Gizli oy (*belgisiz* yuvarlakların kutuya atılmasıdır).

Yüz otuz ikinci madde — Görüşme sırasında bu tüzük hükümlerine uymak çağrısını gerektiren meselelerle Milletvekillerinden birinin söz söylemekten yasaklanması, *kınanması*, yahut geçici olarak Meclisten çıkarılması işlerinde gösterme oyuna gidilir.

Bu tüzüğe göre açık yahut gizli oylama gerekmeyen bütün işlerde gösterme oyuna başvurulur.

Gösterme oyu yapıldığı zaman önce *yana*, sonra *karşı* olanların oyları alınır, ondan sonra, başkan sonucu Kamutay'a bildirir.

Yüz otuz üçüncü madde — Bakanlardan biri hakkında şikâyet veya Milletvekillerinden biri hakkında *sarıklama* tekliflerinin kabul edilmesi hazır üyelerin üçte iki çoğluğuna bağlıdır.

Yüz otuz dördüncü madde — Gösterme oylarını başkan ve kâtipler birlikte saymak ve *oranlamakla* ödevlidirler.

El kaldırma ile oylamanın sonucunda birleşmez, yahut çokluk bulunduğundan şüpheye düşerler, yahut üyelerden beşi ayağa kalkıp isterse ayağa kalkmak usulüne başvurulur. Bunda da birleşemezler, yahut yine şüphede kalırlarsa açık oya başvurulur.

Hiç bir Milletvekili oylama sırasında söz söyleyemez.

Yüz otuz beşinci madde — Bütçe kanunu tasarı, yeniden vergi koyma, bir vergiyi kaldırma, yahut vergileri arttırma veya eksiltme, andlaşma ve sözleşmeleri onama ile ilişkin kanun tasarıları için doğrudan doğruya açık oya başvurulur.

Yüz otuz altıncı madde — Gösterme oyuna başvurmak gerekli olmıyan başka işlerde açık oy

verilmesi, isteme bağlıdır. Açık oy, bir meselenin ilk oya konmasında on beş Milletvekili tarafından yazılı olarak istenebilir.

Mesele oya konurken başkan ve kâtipler şüphede kalırlarsa, yalnız beş milletvekili sözle açık oy istiyebilir.

Açık oy isteyenlerin adları Resmî Gazete ile ilân olunur.

Yüz otuz yedinci madde — Açık oylama şöyle yapılır:

İlkin milletvekillerini çağırma zili üç dakika çalınır.

Her milletvekilinde, adı yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslaları bulunur.

Beyaz pusla kabul, kırmızısı ret, yeşili *çekinseme* demektir.

Oylamaya başlanmadan önce başkan oyların ne demek olacağını kısaca söyleyebilir.

Oya başvurulmadan önce milletvekilleri, pek kısaca, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, başkan, *yana* ve *karşı* yalnız birer kişiye söz verebilir.

Bundan sonra kâtiplerden biri milletvekillerinin seçim çevrelerine göre alfabe sırası ile adlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı başkanın adçekmesi ile belli olur.

Adı okunan milletvekili oy puslasını söz kürsüsü üzerine konmuş kutuya kendi eliyle atar.

Bütün adların okunması bittikten sonra, oy vermemiş olanların adları bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa oy vermeğe çağrılırlar.

Yahut :

Adı okunan milletvekili ayağa kalkıp (Kabul), (red), (çekinse) kelimelerinden birini söyleyerek oylarını bildirirler.

Bu oylar kâtiplerce yazılır ve tutanağa geçer. Oylar toplanınca başkan oylamanın bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilmez.

Oy kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Çekinse sayısının oy üzerine etkisi olmaz. Karar yalnız *yana* ve *karşı* olanların sayısına göre belli olur.

Çekinselerin puslaları sadece yetersayı hesabına girer.

Kâtiplerin elde ettikleri sonucu her halde o oturumda etraflı olarak (Yani hazır üyelerin sa-

yısı, yetersayı olup olmadığı, yana ve karşı olanlarla çekinserlerin sayısı ve battal edilmiş puslalar varsa bunların sayısı ile battal edilmelerinin sebebi gösterilerek) başkan tarafından Kamutay'a bildirilir.

Battal edilmiş puslalar çekinser oyu sayılarak ancak yeter sayı hesabına girer.

[*Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
137 nci madde*]

Yüz otuz yedinci madde — Açık oylama şöyle yapılır :

İlkin Milletvekillerini çağırma zili üç dakika çalmır.

Her milletvekilinde, adı yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslaları bulunur.

Beyaz pusla kabul, kırmızı ret, yeşili çekinse demektir.

Oylamaya başlanmadan önce başkan oyların ne demek olacağını kısaca söyleyebilir.

Oya baş vurulmadan önce milletvekilleri, pek kısaca, oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, başkan, yana ve karşı yalnız birer kişiye söz verebilir.

Bundan sonra kâtiplerden biri milletvekillerinin seçim çevrelerine göre alfabe sırasıyla adlarını okumaya başlar.

Hangi harften başlanacağı başkanın ad çekmesiyle belli olur.

Adı okunan milletvekili oy puslasını söz kürsüsü üzerine konmuş kutuya kendi eliyle atar.

Bütün adların okunması bittikten sonra, oy vermemiş olanların adları bir daha okunur.

Bu sırada Meclise gelmiş olanlar varsa oy vermeğe çağırılırlar.

Yahut :

Adı okunan milletvekili ayağa kalkıp (Kabul), (Ret), (Çekinser) kelimelerinden birini söyleyerek oylarını bildirir.

Bu oylar kâtiplerce yazılır ve tutanağa geçer.

Oylar toplanınca başkan oylamanın bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilemez .

Oy kutularını kâtipler açıp her birinin içinde bulunan puslaları sayarlar.

Çekinser sayısının oy üzerine etkisi olmaz.

Karar yalnız yana ve karşı olanların sayısına göre belli olur.

Çekinserlerin puslaları sadece yeter sayı hesabına girer.

Kâtiplerin elde ettikleri sonucu her halde o oturumda etraflı olarak (Yani hazır üyelerin sayısı, yeter sayı olup olmadığı, yana ve karşı olanlarla çekinserlerin sayısı ve battal edilmiş puslalar varsa bunların sayısı ile battal edilmelerinin sebebi gösterilerek) başkan tarafından Kamutay'a bildirilir.

Battal edilmiş puslalar çekinser oyu sayılarak ancak yeter sayı hesabına girer.

Yüz otuz sekizinci madde — Açık oy uygulanabilecek işlerde, üyelere on beş gizli oylama isterse, bunun yapıp yapılmaması Kamutayca, görüşmesiz olarak çoklukla kararlaştırılır.

Gizli oy isteyenlerin adları tutanak dergisi ve gerekli görülürse Resmî Gazete ile ilân olunur.

Yüz otuz dokuzuncu madde — Gizli oylama, açık oylama gibi yapılır. Yalnız bu halde milletvekilleri, başkanın solundaki kâtipten biri beyaz, öteki kırmızı iki yuvarlak alırlar.

Bunlardan beyazı kabul, kırmızısı da ret demektir.

Millet Vekilleri, bunlardan birini isteklerine göre kürsü üzerindeki oy kutusuna, ötekini de denet kutusuna atarlar.

Her iki yuvarlak denet kutusuna atılmışsa, bu, çekinse demektir.

Kâtipler oy kutusunda bulunan yuvarlakları bir tepsiye döküp beyazları kırmızılarını ayırırlar ve açıkça sayarlar.

Denet kutusundaki yuvarlaklar da denetleme için sayılır.

Ondan sonra başkan oylama sonucunu Kamutaya bildirir.

Yüz kırkıncı madde — Bir kaç iş ve tasarı veya teklif hakkında birkaç açık oylama birden yapılırsa, bu, puslalar ayrı kutulara aynı zamanda atılmasıyla olur.

[*Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
140nci madde*]

Yüz kırkıncı madde — Bir kaç iş ve tasarı veya teklif hakkında bir kaç açık oylama birden yapılırsa, bu, puslaların ayrı kutulara aynı zamanda atılmasıyla olur.

Yüz kırk birinci madde — İtiraz olunmazsa kutuların odacılar tarafından dolaştırılması ile de açık oylama yapılabilir.

Yüz kırk ikinci madde — Bir işin açık oya konması oturum sonuna bırakılabilir.

Yüz kırk üçüncü madde — Kamutayda ve Komisyonlarda seçimler şöyle yapılır:

I - Kürsüye bir oy kutusu konur.

II - Her milletvekili alfabe sırasıyla adı okundukça kürsüye gelerek istediği kimsenin veya kimselerin adları yazılı puslayı kutuya atar.

Bu oy puslaları Başkanın adçekmesi ile belli olan üç milletvekili tarafından ayrılır.

Ayrılacakların hazırhvacakları etraflı (yani üyelerin sayısını, yeter sayı bulunup bulunmadığını, oy puslalarının sayısını, çekinseleri, battal edilmiş puslaları, niçin battal edildiklerini ve oy alan kimselerin adları ile aldıkları oyların sayısını gösteren) rapor, Başkan tarafından okunarak seçimin sonucu Kamutay'a veya komisyona bildirilir.

Yüz kırk dördüncü madde — Bütün görüşmeler, üçte iki çokluk şart olmayan işlerde, hazır üyelerin salt çokluğu ile karara bağlanır.

Oylarda eşitlik olursa Başkanın iki sayılır.

Yetersayı bulunup bulunmadığını Başkan ve kâtipler gözle kestirirler.

Bir mesele oya konurken hazır üyelerin sayısını oranlamakta Başkan ve kâtipler birleşmezlerse yoklama yapılır.

Yetersayı olmadığı için oylama yapılmazsa görüşülen meselenin karara bağlanması ertesi oturuma bırakılarak ikinci defa oya başvurulacağı gündeme geçirilir.

İkinci defa oy verenlerin sayısı ne olursa olsun sonuç geçerlidir.

Yüz kırk beşinci madde — Kamutayda her madde kabul edildikte yahut reddedildikte kararın sonucu Başkan tarafından yalnız (Kabul edildi), yahut (reddedildi) diye Kamutaya bildirilmek gerektir.

Yüz kırk altıncı madde — Anayasa'nın 102 nci maddesine göre Anayasa'da değişiklik yapılması gerektiğinde teklifin Meclis tamüyesinin enaz üçte biri tarafından imzalanması şarttır.

Değişiklikler tamüye sayısının üçte iki çokluğu ile kabul olunur.

ON ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Tutanaklar

Yüz kırk yedinci madde — Mecliste iki türlü tutanak vardır:

I. - Harfi harfine tutanak: bu tutanak, Tutanak Dergisi ile ve gerekli olursa Resmî Gazete ile yayılır.

İtiraz olundukta bu tutanak, itirazın ilk oturumda söz alması ile veya başkanlığa göndereceği bir tezkerenin gelecek tutanak dergisinin sonuna, olduğu gibi konması ile düzeltilir.

II. - Tutanak özeti: Bu özet, gelecek birleşim günü tutanak dergisine konur ve ilân tahtasına asılır.

Tutanak özetini başkan ve birleşimde bulunmuş olan iki kâtip imzalar.

Yüz kırk sekizinci madde — Bir toplantının son birleşiminin tutanak özeti kâtipler tarafından hemen orada yazılarak o birleşimin sonunda okunur.

Bu halde düzeltmeler okunma sonunda yapılır.

Son birleşimin harfi harfine tutanağının düzeltilmesi Milletvekilleri tarafından verilecek *düzeltilmenin* ilk çıkacak Resmî Gazetede yayılması yolu ile yapılır.

ON DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Soru

Yüz kırk dokuzuncu madde — Her Milletvekili, Hükümet adına Başbakana, yahut Bakanlara sözlü veya yazılı sorularda bulunabilir.

Yüz ellinci madde — Soru, açıkça gösterilmiş işler hakkında bilgiler istemektedir.

Yüz elli birinci madde — Cevabı gerek yazılı, gerek sözlü olarak istenen bir soru her halde yazılı olarak verilmelidir.

Soru önermeleri başkanlığa sunulur.

Başkan bu önermeleri verilir verilmez Tutanak Dergisine geçirir ve bir tezkere ile ilgili başkana bildirir.

Yüz elli ikinci madde — Soruya yazılı cevap istenmişse gelecek cevap soru ile birlikte olduğu gibi tutanak dergisinin sonuna konur.

Soruya sözlü cevap istenmişse, Başkanlık tezeresini aldıktan engeç iki birleşim sonra bakan ona Meclis kürsüsünde cevap verir.

Cevaptan önce Başkan soruyu kâtiplerden birine okutur.

Yüz elli üçüncü madde — Bakan, bir soruya cevabını, kamu faydası düşüncesiyle, yahut gerekli bilgilerin elde edilmesi için, belli bir zaman geciktirecekse bunu (soru yazılı ise yazılı olarak, sözlü ise kürsüden) bildirir.

Bakan, kamu faydası düşüncesi ile, soruya isterse, kapalı oturumda cevap verebilir.

Bir soruya gününden önce cevap vermek te Bakanın hakkıdır.

Yüz elli dördüncü madde — Soru sahibi cevap gününde hazır bulunmazsa mesele bir defalık olmak üzere gelecek birleşime bırakılır. Gene bulunmazsa soru düşer.

Fakat sahibi isterse bir başka önerge ile yalnız bir defa daha aynı soruyu yenileyebilir.

Yüz elli beşinci madde — İlgili bakanın cevabından sonra düşüncesini bildirmek yalnız soru sahibi milletvekilinin hakkıdır.

Ancak bu bildirme on beş dakkadana fazla süremez.

Yüz elli altıncı madde — Bütçe tümünün görüşülmesi sırasında, yahut bir bakanlığın bütçesi görüşülürken bir milletvekili sorular hakkındaki usule bağlı olmaksızın bunlar üzerine bakanlardan istediği sorularda bulunabilir ve gerekli gördüğü açıklamaları isteyebilir.

ON BEŞİNCİ BÖLÜM

Gensoru

Yüz elli yedinci madde — Bir mesele hakkında Başbakana veya Bakanlara gensoru açılmasını teklif eden bir milletvekili başkana gensoruyu gerektirecek işi açıkça gösteren bir önerge verir.

Bu önerge Kamutayda okunduktan sonra kabul edilmesi yahut retlenmesi görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştır.

Kendisine gensoru açılacak bakanın o gün

Meclise gelmesi veya emri altındaki yüksek memurlardan birini göndermesi için başkan tarafından, o bakana, hakkında gensoru açılacak meseleyi açıkça gösteren bir çağrılık yazılır.

Yüz elli sekizinci madde — Önerge sahibi Kamutayca gensorunun günü belli edilinceye kadar önergesini geri alabilir.

Günü belli olmuşsa, bu önergenin geri alınması, Kamutayın görüşmesiz gösterme oyu ile karar vermesine bağlıdır.

Yüz elli dokuzuncu madde — Sahibi tarafından geri alınan bir gensoru önergesini başka bir milletvekili kabullenebilir.

Yüz altmışıncı madde — Çağrılan bakan belli günde ya kendisi gelerek, yahut emri altındaki daire reislerinden birini yolluyarak Kamutayda meseleyi açıklar.

Ondan sonra teklifin sahibi, yahut birkaç kişi iseler önce ilk imzanın sahibi ve onun ardınca ötekiler, yana ve karşı söz söyleyebilirler.

Yüz altmış birinci madde — Bakan tarafından yapılan açıklama ve milletvekillerince karşılık olarak söylenen sözlerden sonra bir önerge verilmezse başkan gündeme geçer.

Yüz altmış ikinci madde — Gensoru görüşmelerinin yeterliği ile gündeme geçilmesi hakkındaki önergeler öncelikle oya konur.

Yüz altmış üçüncü madde — Sadece gündeme geçilmesi kabul olunmazsa gerekçeli önergelere sıra gelir.

Bunların bir komisyona havale edilmeleri kararlaştırılmazsa önce Hükümetin yeğlediği önerge açık oya konur.

Yüz altmış dördüncü madde — Gerekçeli bir önergeye bir fıkra eklenmesi hakkında yapılacak teklifin her halde önergenin oya konmasından önce yazılması ve Kamutaya sunulması gerektir.

Yüz altmış beşinci madde — Komisyona havale olunmuş önergeler hakkındaki komisyon raporları ivedili işler usulüne uyularak görüşülür.

Komisyon raporu retlenirse gerekçeli önergeler başkanlığa sunulma sırasıyla okunarak oylanır.

Yüz altmış altıncı madde — Bir gensoruya, görüşüleceği gün üzerinden üç birleşim geçtikten, yahut görüşülmesine başlandıktan sonra başka bir gensoru katılamaz.

Bütçe görüşmeleri arasına hiçbir gensoru sokulamaz.

Yüz altmış yedinci madde — Bir gensoruya başka gensorular katılırsa her gensoru önergesinde ilk imzası olan, yahut o bulunmazsa, imza edenlerden bir başkası dinlenmedikçe görüşmenin yeterliği istenemez.

Yüz altmış sekizinci madde — Milletvekilleri gensorunun sonucu ile ilişkin önergeler verebilirler.

Bu önergeler açık oya konur.

On beş milletvekili tarafından istenirse, gizli oya da başvurulur.

ON ALTINCI BÖLÜM

Meclis soruşturması

Yüz altmış dokuzuncu madde — Hükümete açılan bir gensorunun, yahut bütçenin görüşülmesi sırasında veya sonunda, yahut doğrudan doğruya Anayasa'nın 46 nci maddesinin 1 ve 2 nci fıkralarında gösterildiği üzere Hükümetin genel siyasetinden ve bakanlıkların yerine getirmek ve yürütmekle ödevli oldukları görevlerden dolayı, bakanlardan birinin veya bakanlar kurulunun cezalı, yahut akçalı sorumu gerektiren eylemlerde bulduklarından bahsedilerek soruşturma yapılması istenirse, başkana bir önerge verilmek gerektir.

Bu önerge başkan tarafından Kamutaya sunulur. İlgili bakana, yahut bakanlara da haber verilir.

Yüz yetmişinci madde — Adalet makamlarca bir işin *kovuşturulması* sırasında, bakanlardan birinin görevinden doğan bir işten dolayı görev bakımından verilen bir kararla Meclise başvurulursa Kamutay bu işte Meclis soruşturması gerekip gerekmediğini anlamak için önce beş kişilik bir komisyon kurar. Kamutaya bu komisyonun raporu sunulur.

Yüz yetmiş birinci madde — İlgili bakan ile önergeyi veren veya verenler, yahut raporu yazan komisyon dinlendikten sonra önergenin,

yahut raporun dikkate alınması gerekip gerekmediğini Kamutay görüşüp gösterme oyu ile karar verir.

İlgili bakan o sırada milletvekili değilse Meclis bir *ânel* gösterip onun yalnız yazılı sayınmasını almağa karar verir.

Yüz yetmiş ikinci madde — Kamutay soruşturmaya girişilmesini ya Anayasa komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona, yahut beşten on beşe kadar üyesi bulunabilecek özel bir Soruşturma Komisyonuna havale eder.

Yüz yetmiş üçüncü madde — Soruşturma ile ödevli komisyon, Hükümetin bütün araçlarından faydalanabileceği gibi istediği kâğıtlara ve belgelere de elkoyar.

Yüz yetmiş dördüncü madde — Kamutay kararında, soruşturma ile ödevli komisyonun görevini ne kadar zamanda bitireceği, gerekirse başka yerlere de gidip gitmeyeceği gösterilir.

Bu komisyon Bakanları *sorgulayabileceği* gibi dışarıdan da herkesi tanık, yahut bilirkişi olarak dinlemeğe yetkilidir.

Çağrılan *tanıklar* gelmek zorundadırlar, gelmezlerse haklarında ceza yargılama usulündeki hükümler uygulanır.

Yüz yetmiş beşinci madde — Bir gensoru üzerine soruşturmaya girişilmişse soruşturma ile ödevli komisyon bir sonuca varıncaya kadar o iş hakkında yeniden bir gensoru önergesi verilemez.

Yüz yetmiş altıncı madde — Komisyonun son raporu cezalı ve akçalı sorumu gerektiriyorsa soruşturma kâğıtları, Anayasanın 67 nci maddesi gereğince Meclis kararıyla kurulacak Yücedivana, en çok on beş gün içinde verilir.

Yüz yetmiş yedinci madde — Meclis bir iş hakkında doğrudan doğruya bilgilenmek isterse bir soruşturma komisyonu kurar, yahut Meclis komisyonlarından birini bu işle *ödevler*.

Bu gibi soruşturmalara girişilmesini ya Milletvekilleri, yahut komisyon teklif edebilir.

ON YEDİNCİ BÖLÜM

Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması

Yüz yetmiş sekizinci madde — Bir Milletve-

kilinin dokunulmazlığının kaldırılması hakkında ki istemler, mahkemededen Adalet Bakanlığına bildirilir.

Adalet Bakanlığı, gerekçeli bir tezkere ile ve Başbakanlık yolu ile o istemi Meclis Başkanlığına gönderir.

Başkan o istemi, Anayasa Komisyonu ile Adalet Komisyonundan kurulmuş Karma Komisyona havale eder.

Komisyon başkanı, adçekme ile beş üyeli bir hazırlama komisyonu ayırır.

Bu hazırlama komisyonu kendine gizli oyla bir başkan, sözcülük edecek bir de kâtip seçer.

Komisyon bütün kâğıtları inceleyip o milletvekilini dinler. Komisyon tanık dinleyemez.

Yüz yetmiş dokuzuncu madde — Hazırlama Komisyonu ile Karma Komisyon, bir dokunulmazlığın kaldırılması için kendilerine havale olunan kâğıtları en çok bir ayda sonuçlarlar.

Yüz sekseninci madde — Bir milletvekiline, Anayasanın 12 nci ve 27 nci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır, Hazırlama Komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak Karma Komisyona sunar.

O milletvekiline isnatlanan yasak eylem, birinci fıkrada yazılı maddelerdeki çeşitlerden değilse hazırlama komisyonu, kovuşturma ile yargılamanın dönem sonuna bırakılması hakkında bir rapor hazırlayarak Karma Komisyona sunar.

Karma Komisyon bu iş üzerinde ikinci bir karar verir.

O milletvekili isterse hazırlama Komisyonunda, Karma Komisyonda ve Kamutayda kendini savunur, yahut bir arkadaşına savundurur.

Kamutay bu işde kararını verir.

[Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
180 nci madde]

Yüz sekseninci madde — Bir milletvekiline, Anayasanın on ikinci ve yirmi yedinci maddelerinde söylenen yasak eylemlerden biri isnatlanır, Hazırlama komisyonu da incelemeler sonunda buna kanarsa, milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması gereğine kanıtlı bir rapor hazırlayarak karma komisyonuna sunar.

O milletvekiline isnatlanan yasak eylem, bi-

rinci fıkrada yazılı maddelerdeki çeşitlerden değilse hazırlama komisyonu, kovuşturma ile yargılamanın dönem sonuna bırakılması hakkında bir rapor hazırlayarak Karma komisyona sunar.

Karma komisyon bu iş üzerinde ikinci bir karar verir.

O milletvekili isterse hazırlama komisyonunda, Karma komisyonda ve Kamutay'da kendini savunur, yahut bir arkadaşına savundurur.

Kamutay bu işte kararını verir.

Yüz seksen birinci madde — Dokunulmazlığın kaldırılması için bir milletvekilinin kendi istemesi yetmez.

Yüz seksen ikinci madde — Başka türlü bir karar olmadıkça, dokunulmazlığın kaldırılması hakkındaki görüşme açık olur.

ON SEKİZİNCİ BÖLÜM

Disiplin cezaları

Yüz seksen üçüncü madde — Bu tüzük gereklerinin korunması bakımından milletvekillerinin uğrayacakları cezalar üç türdür:

I - *Uyarma*;

II - *Kınama*;

III - Geçici olarak Kamutaydan çıkarma.

Yüz seksen dördüncü madde — Uyarma cezasını gerektirecek hareketler şunlardır:

I - Söz kesmek;

II - Düzeni bozmak;

III - Kişi özlüğü ile uğraşmak.

Yüz seksen beşinci madde — Uyarma cezasını ölçümlemek ve yerine getirmek Başkanlığın hakkıdır.

Uyarma cezasına uğrayan milletvekili bunu estemekle beraber kendini temize çıkarmak isterse, izin verilir.

İzin almaksızın söz söylediğinden dolayı uyarma cezasına uğrayan milletvekili, birleşimin, yahut oturumun sonunda söz alabilir.

Bununla beraber Başkan o milletvekiline, birleşimin, yahut oturumun sonunu beklemeden de söz verebilir.

Başkan, milletvekilinin açıklamalarını yeterli bulmazsa, uyarma cezasını geri almaz.

Kâtipler bunu kaydederler.

Bir milletvekili bir birleşimde iki defa uyar-
ma cezasına uğrarsa bu, tutanak özetine geçirilir.

Yüz seksen altıncı madde — Bir birleşimde
iki defa uyarma cezasına uğrayan bir milletve-
kilinin birleşimin sonuna kadar söz söylemekten
yasaklanmasını, başkanın teklifi üzerine Kamu-
tay, görüşmesiz gösterme oyu ile kararlaştırabilir.

Yüz seksen yedinci madde — Kınama cezası-
nı gerektiren hareketler şunlardır:

I - Bir birleşimde iki defa uyarma cezasına
uğramışken bunu gerektiren hareketlerden vaz-
geçmemek;

II - Bir ay içinde üç defa uyarma cezasına
uğramak;

III - Mecliste bir gürültüye sebep olmak, ya-
hut Meclisin işlerine katılmaktan kaçınmak için
bağdaşmaya Kamutayda açıkça ve gürültü ile
önayak olmak;

IV - Arkadaşlardan birine ve yahut birka-
cına hakarete veya sözle tehditte bulunmak.

Yüz seksen sekizinci madde — Meclisten ge-
çici olarak çıkarma cezasını gerektiren hareket-
ler şunlardır:

I - Kınama cezasına uğradıktan sonra da ge-
ne o cezayı gerektirecek hareketlerden vazgeç-
memek;

II - Bir birleşimde üç defa kınama cezasına
uğramak, Cumhurbaşkanına, Meclis Başkanına,
Meclise, Bakanlar Kuruluna tehditte veya haka-
rette bulunmak;

III - Kamutay görüşmelerinde halkı zor kul-
lanmaya, başkaldırmaya, ayaklanmaya, yahut
Anayasa hükümlerine karşı koymağa kışkırt-
mak;

IV - Meclis yapıları yahut *bağlantıları* içinde
yasak bir eylemde bulunmak.

Yüz seksen dokuzuncu madde — Kınama ve
geçici olarak Meclisten çıkarma cezaları başka-
nın teklifi üzerine Kamutayca görüşmesiz, gös-
terme oyu ile kararlaştırılır.

Böyle bir cezaya uğratılması teklif edilen
milletvekilinin açıklamalarda bulunmak, yahut
bunu bir arkadaşına yaptırmak hakkıdır.

Kınama ve geçici olarak Kamutaydan çıkar-
ma cezaları, tutanak özetine geçirilir.

Yüz doksanıncı madde — Geçici olarak Ka-
mutaydan çıkarma cezasına uğrayan bir millet-

vekili izin alıp kürşüye çıkar, açıkça af dilerse
gene Kamutaya girmek hakkını kazanır.

Tekrarlayanlar, bu haklarını *yitirirler*.

Yüz doksan birinci madde — Kamutaydan
geçici olarak çıkarılma cezasına uğrayan millet-
vekili, toplanma salonundan hemen çıkmakla
ödevli, ondan sonra da bir birleşimden üç bir-
leşime kadar salona girmekten yasaktır.

Bu cezaya uğrayan milletvekili salondan çık-
mak istemezse birleşime araverilir, Başkan o
milletvekilini salondan çıkartır.

ON DOKUZUNCU BÖLÜM

İzinlik

Yüz doksan ikinci madde — İsteği üzerine
bir milletvekiline başkan, sekiz günlük izin ve-
rebilir.

Daha uzun izinler Meclis kararına bağlıdır.

Yüz doksan üçüncü madde — Sekiz günden
aşırı izin istemleri ilkin başkanlık divanına in-
celenir.

Yüz doksan dördüncü madde — Başkan, izin
istemlerini Meclise sunarken her biri için diva-
nın düşüncesini de bildirir.

Meclis, görüşmesiz, gösterme oyu ile karar
verir.

Yüz doksan beşinci madde — Birbiri ardınca
üç birleşimde yapılan yoklamalarda, yahut açık
oylamada bir milletvekilinin Meclise devam et-
mediği anlaşılırsa o milletvekili izinsiz sayılır.

Milletvekilinin hazır bulunmamasını haklı gös-
terecek sebeplerin incelenme ve ölçülenmesi
Başkanlık Divanının hakkıdır.

Hazır bulunmaması haklı bir özüre dayanmı-
yan milletvekilinin adı, Resmî Gazeteye konup
ilân edilir.

Bu yüzden yapılacak şikâyetler, Başkanlık
Divanına sunulur.

Yüz doksan altıncı madde — İzinsiz veya
iznini geçirmiş milletvekillerinin geçirmiş olduk-
ları günler için ödeneklerinden kesinti yapılır.

Yüz doksan yedinci madde — Bir toplantı
yılında iki aydan çok izin alana, ödeneğinin ve-
rilebilmesi Kamutay kararına bağlıdır.

YIRMİNCİ BÖLÜM

Başkanlık Divanının görevleri

Yüz doksan sekizinci madde — Başkanlık Divanının görevleri şunlardır :

I - İç hizmetlerin kuruluşu ve Meclis memur ve hizmetlileri hakkında Memurlar Kanununun nasıl uygulanacağı ve o kanuna göre disiplin komisyonu kurulması hakkında danışma yoluyla fikir vermek;

II - İzin işleri;

III - Milletvekillerinden adları Resmî Gazete ile izinsiz, yahut bulunmadı diye ilân edilmiş olanların şikâyetlerini dinlemek ve çözmek;

IV - Meclis bütçesini hazırlamak;

V - Dairede değişiklik, *onarma* ve başka yapılar yapılmasına karar vermek.

Yüz doksan dokuzuncu madde — Başkanlık Divanı üyelerinden birinin, yahut birkaçının ayrı ayrı üzerlerine aldıkları işlerden dolayı yapılacak itirazlar ve şikâyetler üzerinde Divan, bütün üyelerinin bulunduğu bir toplantıda görüşür, gereken tedbirleri kararlaştırır.

İki yüzüncü madde — Başkanlık Divanında oylarda eşitlik olursa, Başkanın iki sayılır.

İki yüz birinci madde — Kamutaym oylamalarında oyları ayırmak görevi kâtiplerin olmakla beraber önemli bir yanlışlık olduğu birleşim veya oturumun bitmesinden sonra anlaşılırsa, Başkan, Başkanlık Divanını toplanmağa çağırarak tutulacak yolu kararlaştırır.

İki yüz ikinci madde — Kamutayda yapılmış seçimlerden çıkan iç tüzük meseleleri, Başkanlık Divanınca görüşülür.

İki yüz üçüncü madde — Başkanlığın görevleri şunlardır :

I - Dışarıda Meclisi temsil etmek;

II - Tüzük hükümlerini uygulamak;

III - Görüşmeleri idare etmek;

IV - Tutanak dergisi ile tutanak özeti hazırlanmasını gözetmek;

V - Bütün Meclis memurlarını Başkanlık Divanına danıştıktan sonra tâyin etmek, veya Memurlar Kanununa göre haklarında işlemde bulunmak ve idareci üyelerin teklifi üzerine hizmetlileri işe almak veya işten çıkarmak;

VI - Başkanlık Divanına Reislik etmek;

VII - Başkanlık Divanı kararlarının tamamıyla yürütülmesini ve uygulanmasını denetlemek ve sağlamak;

VIII - Komisyonları ve kalemleri denetlemek.

İki yüz dördüncü madde — Başkan vekillerinin görevleri, başkan bulunmadığı veya özür olduğu zaman onun yerine geçip bütün haklarını ve yetkilerini kullanmaktır.

İki yüz beşinci madde — Kâtiplerin görevleri şunlardır :

I - Görüşmelerin tutulmasını gözetmek, tutanak özeti düzeltmek, tutanağı da, özeti de imzalamak;

II - Kamutayda kâğıtları okumak;

III - Birleşimden önce söz istiyenleri yazmak;

IV - Yoklama yapmak;

V - Oyları saymak ve ayırmak;

VI - Kapalı oturumlarda tutanak tutmak.

[*Teşkilâtı Esasiye Encümeninin değiştirdiği
205 nci madde*]

İki yüz beşinci madde — Kâtiplerin görevleri şunlardır :

I - Görüşmelerin tutulmasını gözetmek, tutanak özeti düzeltmek, tutanağı da, özeti de imzalamak;

II - Kamutayda kâğıtları okumak;

III - Birleşimden önce söz istiyenleri yazmak;

IV - Yoklama yapmak;

V - Oyları saymak ve ayırmak;

VI - Kapalı oturumlarda tutanak yazmak.

İki yüz altıncı madde — İdareci üyelerin görevleri şunlardır :

I - Meclis yapıları ile salonlarının, döşemeleri ile içindekilerin ve bütün eşyanın korunmasına bakmak, bunların düzenlice defterlerini tutmak;

II - Özel törenleri tertiplemek ve idare etmek;

III - Kolluk işlerini;

IV - Hizmetlilerin işlerini;

V - Giderlerin ödenmesini gözetmek;

VI - Başkanlık Divanına danıştıktan sonra Meclis bütçesini hazırlayıp gene Başkanlık Divanına vermek;

VII - *Girimlikleri* dağıtmak.

İki yüz yedinci madde — İdareci üyeler, Meclisin araverme zamanlarında nöbetleşe Başkanlıkta otururlar.

İki yüz sekizinci madde — İdareci üyeler görev ve sorumlarda ortaklardır.

İki yüz dokuzuncu madde — Düzenliğin korunması, görüşmelerin açık ve serbest olmasının sağlanması, gerekirse polis kuvvetiyle asker müfrezesinin kullanılması işlerinde idareci üyeler, Başkanın yürütme araçlarıdır.

İki yüz onuncu madde — Milletvekilleri, Başkanlık Divanı ve idare işleri hakkında Başkanına yazılı, yahut sözlü sorularda bulunabilirler.

İki yüz on birinci madde — İdareci üyeler her toplantı başında, ardalarına bir yıl içinde yaptıklarının hesabını vermekle ödevlidirler.

YIRMI BİRİNCİ BÖLÜM

Kolluk işleri

İki yüz on ikinci madde — Başkan, Büyük Millet Meclisi Başkanlığı konağında oturur.

İki yüz on üçüncü madde — Başkan, Meclisin iç ve dış güvenliği için gerekli tedbirleri almakla ödevlidir.

Polis kuvvetiyle koruyucu asker müfrezesi ancak Başkanın komutası altındadır.

İki yüz on dördüncü madde — Meclise silâhli girmek yasaktır.

Giren her kim olursa olsun Başkanlıkça Meclis yapısından dışarı çıkarılır.

İki yüz on beşinci madde — Kamutay salonu ile Komisyon odalarına Milletvekillerinden, Meclis memur ve hizmetlilerinden, Hükümetin iş için gönderdiği memurlardan ve çağrılan uzmanlardan başka kimsenin girmesi yasaktır.

Girenler Başkan, yahut idareci üyeler tarafından dışarı çıkarılır.

Meclis yapılarını gezip görmek isteyenlere Başkan, ancak iş zamanından başka bir saatte izin verebilir.

İki yüz on altıncı madde — Meclis birleşimlerinin süresince, dinleyicilerin kendilerine ayrılmış yerlerde başları açık oturmaları ve ses çir-

karmamaları gereklidir.

Dinleyicilerden beğenmeyi yahut beğenmemeyi gösterecek bir söz söyleyen veya harekette bulunan olursa, düzenliği koruma ödevinde olanlarca hemen dışarı çıkarılır.

Kamutay görüşmelerini bozanlar, gerekirse hemen yetkili makama teslim olunurlar.

İki yüz on yedinci madde — Meclis yapıları yahut bağlanmaları içinde, Milletvekili olmayan bir kimse suç işler ve o suç da savcılığın kendiliğinden kovuşturma yapamayacağı eylemlerden olursa Başkanlık, suçluyu dışarı çıkarır.

Suç, savcılıkça kendiliğinden kovuşturma yapılacak eylemlerden ise Başkanlık suçluyu adalet makamlarına teslim eder. Bu yerlerde bir Milletvekili cinayetten suçüstü yakalanırsa başkan, idareci üyeler eliyle, suçlunun Meclis yapısından dışarı çıkmasını önleyecek tedbirleri alır ve savcıcıyı çağırıp kovuşturmaya girişilmesi gerektiğini bildirerek suçluyu ona verir.

İşlenen suç, suçüstü cinayetten başka, fakat doğrudan doğruya savcılığın kovuşturmasını gerektiren bir eylem ise, Başkanlık, idareci üyeler eliyle gereken ilk soruşturmaları yaptırır, soruşturma kâğıtlarını Adalet makamlarına verir.

Adalet makamları o suçun Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılmasını gerektiren suçlardan olduğunu ölçümlese Başbakanlık yolu ile göndereceği istem kâğıdını Kamutaya sunar.

YIRMI İKİNCİ BÖLÜM

Meclisin iç hizmetleri

İki yüz on sekizinci madde — Meclisin iç hizmetleri:

I. - Genel kâtiplik;

II. - Genel kâtipliğe bağlı komisyon kâtiplerini de kapsayan kanunlar, tutanak, kâğıt işleri, Basımevi Müdürlükleri;

III. - İdareci üyelere bağlı saymanlık ve daire müdürlükleri ile saymanlığa bağlı Vezneçilik;

IV. - Komisyonlarına bağlı Bütçe Komisyonu Başkâtipliği ile Kitaplık müdürlüğü;

Taraflarından bakılır.

İki yüz on dokuzuncu madde — Meclisin tümü ile bulunmayacağı törenlerde Başkanlık Divanı Meclis adına hazır bulunur.

Meclis adına bir heyet gönderilecekse üyelerin sayısı Meclis tarafından kararlaştırılır ve bu üyeler adçıkme ile ayrılır.

Bu heyette Başkanvekilllerinden, kâtiplerden ve idareci üyelere birer kişi bulunmak şarttır.

İki yüz yirminci madde — Kamutayda bakanlar adına söz söylemek için gönderilecek birinci sınıf daire reisleri her iş, yahut bir iş için demekte bulunmaya bakanlarca izinli kıldıklarının gösteren, Başkanlığa yazılmış bir tezkere getireceklerdir.

Bu tezkere, görüşmeden önce Başkanlığa verilir.

Başkan, gelen kimsenin hangi bakanlık adına söz söyleyeceğini Kamutaya bildirir.

Sayıştay Başkanı ile ikinci başkanları, gerektiğinde Mecliste açıklamalarda bulunabilirler.

İki yüz yirmi birinci madde — Türkiye Büyük Millet Meclisi iç idaresi yönetmeliği Başkanlık Divanınca kaleme alınacak, tutanak dergilerinin hazırlanması, Meclisin iç idaresi, memur ve hizmetlilerinin görevleri, işe almışları, yükselmeleri ve işten ayrılmaları hakkındaki usuller o yönetmelikle gösterilecektir.

İki yüz yirmi ikinci madde — Yürütme işleri hakkında milletvekilleri Kamutaya dilek önergesi veremezler.

YIRMI ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kitaplık

İki yüz yirmi üçüncü madde — Kitaplık Komisyonu üyelerinden biri kitaplığı gözetim altında bulundurur.

Bu gözetim sonucunu bildiren rapor her yıl basılarak üyelere dağıtılır.

İki yüz yirmi dördüncü madde — Kitaplık Komisyonuna kâtiplik eden Kitaplık Müdürünün komisyonda danışma oyu alınır.

İki yüz yirmi beşinci madde — Kitap, gazete, dergi, harita ve bu çeşit şeylerden hangilerinin satın alınacağını komisyon kararlaştırır.

Her milletvekili de satın alma hakkında teklifte bulunabilirse de bu teklifleri dikkate alıp almamak komisyonun hakkıdır.

İki yüz yirmi altıncı madde — Müdür, ki-

taplık eldesinin düzenlice defterini tutmakla ödevlidir ve bundan sorumludur.

Kitaplığın açık olduğu saatlerde ya müdürün, yahut yardımcısının orada bulunması şarttır.

İki yüz yirmi yedinci madde — Kitaplardan hangilerinin kitaplıktan çıkarılmayacağını ve hangilerinin milletvekillerine eğreti verilebileceğini komisyon kararlaştırır.

Alındısı verilmeden hiçbir kitap kitaplıktan çıkarılamaz.

Komisyonlar diledikleri kitapları incelemek için alabilirlerse de komisyon odalarından dışarıya çıkaramazlar.

Milletvekillerinin eğreti aldıkları kitapları en çok bir ayda geri vermeleri şarttır.

Bir ay içinde geri getirilmeyen kitapları müdür bir tezkere ile ister. İstendikten sonra bir hafta içinde geri verilmeyen kitaplar, alan milletvekillerine ödetilir.

YIRMI DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Milletvekilliği belge ve belgileri

İki yüz yirmi sekizinci madde — Meclise katıldıkları gün yeni üyelere Genel kâtiplikten bir olumluk kâğıdı örneği verilir.

Komisyon seçimlerine yardımcı olacak cetvelerin hazırlanabilmesi için bu kâğıt ertesi güne kadar doldurulup Genel Kâtipliğe geri verilir.

Bu kâğıtta şunlar bulunur :

I - Milletvekilinin adı ve soyadı;

II - Babası ile anasının adları;

III - Doğduğu, oturduğu yer ve doğum tarihi;

IV - Öğrenimi, bildiği diller, varsa uzmanlığı, eserleri, ilim rütbeleri;

V - Mesleği ve işgücü;

VI - Yolluklara esas olmak üzere evli olup olmadığı, varsa çocukları.

Tekrar seçilmiş milletvekilleri bu kâğıdı yeniden doldurmasalar da olur. Ancak geçen dönem içinde yeniden olanları eski kâğıda ek olarak yazmalıdırlar.

Bu kâğıtta, milletvekilinin durumunda olabilecek değişiklikleri göstermek için bir bölme bulunacaktır.

Her değişiklikte milletvekili bunu olumluk kâğıdına hemen geçirtir ve dönem sonunda kendisine bunun onanmış bir örneği verilir.

İki yüz yirmi dokuzuncu madde — Milletvekilliği kabul edilen kimsenin, aslında iki eşyazı olarak yapılmış bulunan seçim tutanaklarından biri, kabul tarihi de atılarak ve Meclisin büyük mühürü ile mühürlenerek kendisine verilir.

İki yüz otuzuncu madde — Her milletvekiline dönem sonunda, milletvekilliği ettiği süreyi ve bu süre içinde aldığı ödenekler ile verdiği vergileri ve emeklilik kesenekleri tutarını gösterir bir tutanak verilir.

İki yüz otuz birinci madde — Her milletvekiline üzerinde fotoğrafı bulunan ve seçim çevresi ile dönemi yazılı, Meclis Başkanı tarafından imzalanmış, bir *kimlik cüzdanı* verilir.

Milletvekilleri, şekli Başkanlık Divanıca kararlaştırılmış bir *gülcük taşıyabilirler*.

Törenlerde kullanılacak milletvekilliği belgisi, kenarlarında birer ak çizgi olan ve üzerinde « Türkiye Büyük Millet Meclisi » sözleri kazılmış madenden bir plâk bulunan kırmızı bir kordelâ ucuna asılı mineli bir ay ile yıldızdır.

YIRMI BEŞİNCİ BÖLÜM

Bu tüzüğün dayanakları

İki yüz otuz ikinci madde — Bu Tüzüğün

değiştirilmesi, bir, yahut daha çok maddesinin kaldırılması, bu Tüzüğe bir, yahut daha çok madde eklenmesi için yapılacak teklifler önce Anayasa Komisyonunda incelenir, sonra kanun görüşmeleri usulüne uyularak Mecliste görüşülüp sonuçlanır.

Bu işte yalnız bir görüşme yeter.

Bu tüzük ile bundan sonra yapılacak değişiklikleri Anayasa'nın 35 nci maddesinde gösterilen şekilde ilâna bağlı değildir.

Bundan sonra yapılacak değişiklikler Meclise kabul edilir edilmez, yürürlüğe girer.

İki yüz otuz üçüncü madde — Bu Tüzük maddelerinin yorumu, kanunların yorumlanması usulünce olur.

İki yüz otuz dördüncü madde — Eski Meclisi Mebusan Nizamnamei Dâhilisi ile Türkiye Büyük Millet Meclisinin 23 . II . 1338 tarih ve 38, 40, 48, 49, 66, 79, 83 numaralı kararları kaldırılmıştır.

İki yüz otuz beşinci madde — Bu Tüzük kabulünden başhyarak yürürlüğe girer.

İki yüz otuz altıncı madde — Bu Tüzük Türkiye büyük Millet Meclisi tarafından yürütülür.

KILAVUZ

Türkçeden Osmanlıcaya

A

Adalet komisyonu — Adliye Encümeni
Ad san — Şöhret
Aday — Namzet
Adaylık — Namzetlik
Açıklamalar — İzahat
Açık oy — Açık rey
Açık oylama — Açık rey (istihsali)
Akçalı sorum — Mali mesuliyet
Aktarma — Münakale (Bütçede)
Alfabe sırası — Hece harfleri tertibi
Alındı — Makbuz
Andırışma — İltibas
Anmalık — Muhtıra
Arda — Halef
Aylıklı — Muvazzaf (Memur)
Ayniyle — Aynen
Ayrılamak [*] — Tasnif etmek
Ayrılayan — Musannif
Ayrışık — Muhalif

B

Bağdaşmak — İttifak akdetmek
Bağlanıklar — Müştemilât
Bağlantılar — Merbutat
Başkaldırma — Kiyam
Basımevi — Matbaa
Battal etmek — İptal etmek
Bayındırlık — Nafia
Beğenme — Tasvip
Beğenmeme — Ademi tasvip

[*]

Ayrılamak — Burada sınıflamak şekline tercih edilmiştir. Çünkü terim olarak Fransızcanın *classifier* kelimesine göre bulunmuş olan *tasnif etmek* tâbiri burada tam yerinde görülmemiştir.

Belge — Vesika
Belge saklağı — Evrak hazinesi
Belgi — Alâmet, işaret
Belli etmek — Tâyin etmek
Belli olmak — Taayyün etmek
Bilgilenmek — Malûmat edinmek
Bilgiler — Mâlûmat
Bilirkişi — Ehlihibre
Birleşim — İnikat
Birleşmek — İttihat etmek
Bölme — Hane
Bulunmadı — Namevut

C

Cevaplamak — Cevap vermek
Cezalı — Cezai

Ç

Çağrılık — Davetiye, Davetname
Çekinseme — İstinkâf
Çekinser — Müstenkif

D

Danışma oyu — İstişari rey
Değerleme — Takdir
Değişiklikler — Vukuat
Değiştirge — Tadilname
Denetçi — Murakip
Denetçi üye — Murakip âza
Denet kutusu — Tatbik kutusu
Denetleme — Murakabe
Desteklemek — Terviç ve teyit etmek
Dilek önergesi — Temenni takriri
Dilekçe — İstida
Dileme — Temenni
Direnmek — İsrar etmek
Disiplin cezaları — İnzibati cezalar

Dışışleri — Hariciye
Dolaysız [*] — Bilâvasıta (Vergiler)
Döşeme — Mefruşat
Duruksamak — Tereddüt etmek
Düzeltge — Tashih varakası
Düzenlice — Muntazam, Muntazaman
Düzenlik — İnzibat, İntizam
Düzenlik bozucu — İntizamı bozan

E

Edepdışı — Müstehcen
Eğitim — Tâlim ve terbiye
Eğreti almak — İare almak (İstiare etmek)
Eğreti vermek — İare etmek
Ekleme — Munzam
Eklemek — İlâve etmek
Eksiklik — Noksan
Elde — Mevcut
Eldeki — Mevcut
Elkoymak — Vaziyed etmek
Emeklilik — Tekaüt
Eslemek — Mütavaat etmek
Eşitlik — Tesavî
Eşyazı — Nüşa
Etki — Tesir
Eyitmek — Hitap etmek

G

Geçen — Sabık
Geçici olarak — Muvakkaten
Geçerli [**] — Muteber

[*]

Dolaysız — Vergiler hakkında Fransızca'nın *direct*, *indirect* tâbirlerini yeni Osmanlıca pek de yerinde olmıyarak *bilâvasıta* ve *bilvasıta* kelimeleriyle karşılamıştır. Bunları *araçsız* ve *araçlı* şeklinde yanlış olarak Türkçeleştirmek-tense kavramca daha yakın *dolaysız vergiler* ve *dolaylı vergiler* şekillerinin alınması daha uygun görülmüştür.

[**]

Geçerli — Muteber karşılığı alınmıştır. Bir mânasiyle *muteber olmak* Türkçede *geçer olmak*, *hükmü olmak* demektir. Anayasa'da *geçerliği olmak* = *hükmü olmak* karşılığıdır. Burada *geçer* partisip şeklinin isim olarak alınıp sıfatlaştırılması tercih edilmiştir: *Değerli, geliri* gibi.

Genel kâtip — Kâtibi umumî
Genişletmek — Tevsi etmek
Gerçekleme — Tahkik
Gerekçeli — Esbabı mucibeli
Gerekçe raporu — Esbabı mucibe mazbatası
Gerektirmek — Mucip olmak, intaç etmek
Geri bırakma — Tehir
Geri bırakmak — Tehir etmek
Girimlik — Duhuliye varakası
Gizli oy — Gizli rey
Gizli oylama — Gizli rey (İstihsalî)
Görelî [*] — İzafî, nispi
Gösterme oyu [**] — İşari rey
Gözetmek — Nezaret etmek
Gözle kestirmek — Müşahede etmek
Gülcük — Rozet
Gündem — Ruzname
Güvenlik — Emniyet

H

Harcamalar — Sarfiyat
Harfi harfine — Harfiyen
Harfi harfine tutanak — Harfiyen zabıt
Havale edilmiş — Muhavvel
Hazırlama komisyonu — İhzarî Encümen
Hemen orada — Filhal
Hizmetli — Müstahdem
Hısm — Akreba

I

İçindekiler — Muhteviyat
İçişleri — Dahiliye
İdareci üye — İdare Amiri
İlân tahtası — Levha

[*]

Görelî — İzafî karşılığı kullanılmıştır. Türkçede *göre* kelimesi *nispi* ve *izafîlik* = *relativité* mânâ unsurlarını taşıdığı için bu kavram ailesinin bu tabandan üretilmesi uygun olacaktır. Netekim burada *izafî ekseriyet* = *mevcuda göre ekseriyet* = *görelî çokluk* bahis mevzuudur.

[**]

Gösterme oyu — Gösterme işaret karşılığı kullanılmıştır. Fakat *işari rey* yerine *göstermeli oy* değil, *şiveye* daha uygun olarak *gösterme oyu* alınmıştır. Burada *işari* = (işaret zamirlerinde olduğu gibi) *demonstratif* demektir. Başka mânasiyle *işaret* = *belgi* kelimesiyle karşılanmıştır.

İlkin — Bidayeten
İsnatlamak — İsnat etmek
İstek — Arzu
İstem [*] — Talep
İstem kâğıdı — Talepname
İş — Husus, madde, mesele
İşe almak — Nasbetmek
İşgüç — Meşguliyet
İşten ayrılmak — İnfisal etmek
İşten çıkarmak — Azletmek
İtirazcı — Muteriz
İvedi — Acele, müstacel
İvedili — Müstacel
İvedilik — Müstaceliyet
İvedilikle — Müstacelen, Müstaceliyetle
İzin — Ruhsat, müsaade

K

Kabullemek — Kabul etmek
Kabullenmek — Tekabbül etmek
Kaçınmak — İmtina etmek
Kâğıtlar — Evrak
Kâğıdıları Müdürlüğü — Evrak Müdürlüğü
Kanıtı — Müdellel
Kanmak — Kanaat hâsıl etmek
Kapsamak — İhtiva etmek, şâmil olmak
Karma — Muhtelit
Karşı — Aleyhte, aleyhine, aleyhinde
Karşılık olarak — Mukabeleten
Kayıtlamak — Kaydetmek
Kazılmış — Hakkedilmiş
Kendiliğinden — Re'sen
Kesenek — Aidat (Katıyat)
Kesim — Kısım
Kesinti yapmak — Kesem (Kistelyevm yapmak)
Kimlik cüzdanı [**] — Hüviyet cüzdanı

[*]

İstem — İstek kelimesi arzu mânasına geçmiş bulunduğundan hukukî manasıyla talep karşılığı istem kullanılmıştır.

[**]

Kimlik cüzdanı — Hüviyet, mahiyet, keyfiyet, kemmiyet, enaniyet gibi kelimeler arapça zamirlerden yapılmış mücerret isimlerdir. Zaten bunlardan birçoğu Osmanlıcada icat edilmiştir. Türkçede de bunun benlik, nitelik, kandaşlık gibi benzerleri vardır. Bu türlü isimleri genişletmek yolunda hüviyet = kimlik karşılığı kabul edilmiştir.

Kişi ölüğü — Şahsiyat
Kitaplık [*] — Kütüphane
Kınama — Takbih
Kınamak — Takbih etmek
Kışkırtmak — Teşvik etmek
Kolluk işleri — İnzibat
Komisyon — Encümen
Konu — Mevzu
Konudan ayrılmak — Sadetten çıkmak
Konu dışı — Sadet harici
Konuya dönmeğe çağrılmak — Sadede davet edilmek

Kordelâ — Hamâil
Korumak — Muhafaza etmek
Kovuşturma — Takibat
Kovuşturmak — Takip etmek
Kovuşturucu — Muakkip
Kusurlama — Tâil
Kusurlamak — Tâil etmek
Kutlama — Tebrik

M

Madenden — Madenî
Millî Eğitim [**] — Maarif
Millî Savunma — Millî Müdafaa

N

Nöbetleşe — Münavebe ile, münavebeten

[*]

Kitaplık - Kütüphane karşılığıdır. Osmanlıcada kitap satılan yer (Librairie) Kitaphane ve kitap saklanan ve okunan yer Kütüphane (Bibliothèque) kelimeleriyle ayırılmıştır. Türkçede birinci mânada Kitabevi yerleşmektedir. İkinci için de mekân ismi olarak Kitaplık karşılığı uygun görülmüştür.

[**]

Millî eğitim — Maarif karşılığı alınmıştır. Eğitme Türkçede büyütmek, yetiştirmek, tâlim ve terbiye etmek gibi geniş kavramlı bir kelime olup Fransızcanın education kelimesini karşılar. Dar mânasıyla tâlim ve tedris = instruction ise Anayasa'da öğretim kelimesiyle karşılanmıştır.

O

Olumluk [*] — Tercümeihal
Olumluk kâğıdı — Tercümeihal varakası
Onanmış — Musaddak
Onarma — Tamir
Oranlamak — Takdir etmek (tahmin etmek)
Oydaş — Müttéfik, mutabık, hemrey
Oylama — Reye müracaat
Oylamak — Reye müracaat etmek
Oylanmak — Reye iktiran etmek
Oy puslası — Rey varakası

Ö

Ödevlemek — Mükellef kılmak
Öğrenim — Tahsil
Ölçüm — Takdir
Ölçümlemek — Takdir etmek
Öncelemek — Takdim etmek
Öncelenerek — Takdimen
Öncelikle — Takdimen
Önel — Mühlet
Önerge — Takrir
Örnek — Nümunc
Özet — Hulâsa
Özetleyerek — Hulâsaten
Özlük — Zatî
Özürsüz — Mazeretsiz

R

Rapor — Mazbata (Encümende)
Retlemek — Reddetmek

S

Sataşılmak — Taaruz vâkı olmak
Savcılık — Müddeiumumilik
Savunma — Müdafaa

[*]

Olumluk - Tercümeihal karşılığı olarak alınmıştır. Bn kavramın **olma, yetişme** mânasına **olum** mastar ismine tahsis eki getirilerek kısaca ifadesi düşünülmüştür.

Savunmak [*] — Müdafaa etmek
Savundurmak — Müdafaa ettirmek
Sayman — Muhasip, muhasebeci
Saymanlık — Muhasebe
Seçim tutanağı — İntihap mazbatası
Sonuçlamak — İntaç etmek
Sosyal yardım — İctimai muavenet
Sözcü [**] — Mazbata muharriri
Söz kürsüsü — Hitabet kürsüsü
Sözü edilmek — Zikredilmek
Sunuk — Arıza
Sunuş — Mâruzat

[*]

Savunmak — Arapçanın bir müşareket fiili olan **müdafaa** kelimesini biz bir mutavaat mastar ismi gibi ve **kendini korumak için defetmek, defî'lenmek** mânasiyle, yani **tedafu** yerinde kullanırız. Netekim bu kelimenin nispet sıfatını da **müdafaa** değil **tedafu** şeklinde yaparız. Türkçede **defî'** kelimesi en doğru olarak **savmak** fiili ile karşılanabilir. Bunun meghul şekli olan **savulmak** kelimesini biz hem meghul, hem de **kendini savmak yerinde mutavaat** mânasiyle kullanmaktayız. Asıl mutavaat şekli olan **savunmak** kullanılmıyor. Bunun **tedafu**, dolayısıyla **müdafaa** karşılığı ve **kendini korumak için defetmek, savmak** mânasiyle alınması uygun görülmüştür. Zaten **savaşmak = mücadele etmek, savaş = mücadele** kelimelerimiz de aynı kökten gelmektedir. Buna göre **Savunma = müdafaa** (défense), **Millî savunma = Millî müdafaa** (défense nationale) olacaktır. **Savunmak** mastarı, aslında lâzım bir fiil olmakla beraber yerine göre müteaddi olup mefulünbih sarıh olan bazı mutavaat fiillerimiz gibi (kendini korumak, gözünü budaktan sakmmamak), müteaddi olarak da (Asker vatanını savunur; Sarık kendini savundu) kullanılabilecektir.

[**]

Sözcü = Mazbata muharriri (Rapporteur) karşılığı alınmıştır. Fransızca da **rappporter** yazmak değil, **bildirmek** mânasıdır. Komisyon adına **söz söyleyen kimse** mânasiyle Meclis terimi olarak **sözcü** tercih edilmiştir.

T

Tamîye sayısı — Mürettep âza adedi
Tanık — Şahit
Tarım — Ziraat
Temize çıkarmak — Tebriye etmek
Tekrarlayıcı — Mükerrir
Temiz dille konuşma — Lisan nezaheti
Temize çıkarmak — Tebriye etmek
Tertiplemek — Tertip etmek, tanzim etmek
Tezkere — Varaka
Tutanak [*] — Zabıt, mazbatâ, zabıt varakası
Tutanak dergisi — Zabıt ceridesi
Tutanak özeti — Zabıt hulâsası
Tutar — Miktar (Baliğ)
Tutmak — Zaptetmek (Zabıt hakkında)
Tüm — Heyeti umumiye (Heyeti mecmua)

U

Ulaştırma [**]. — Münakalât (Muvasalât)
Uyarma — İhtar
Uygulama — Tatbikat

[*]

Tutanak = Zabıt karşılığı olarak alınmıştır. Halk dilinde hüccet mânasiyle rastlanan bir kelimedir (Bakınız: Tarama dergisi). Bu itibarla yerine göre aynı kökten gelen mazbata kelimesini de karşılayacaktır. **İntihap mazbatası** = Seçim tutanağı gibi. **Tutnak** fiili bugün kullanıldığı şekilde bir sözü, bir görüşmeyi veya bir vakayı **zaptetmek** mânalarına gelecek, **zabıt tutmak** işe **tutanak yazmak** ve **tutanak yapmak** gibi başka bir yardımcı fiille teşkil edilebilecektir.

[**]

Ulaştırma = Bakanlık adı için münakalât karşılığı alınmıştır. Bu kelime ilgili bakanlığın işlerini, yük, yolcu, haber ulaştırmak (Communication) mânasiyle daha toplu ifade etmektedir.

Ü

Üzerine — Hakkında (Söz)

V

Verile emri — İta emri
Veznecilik — Veznedarlık

Y

Yana — Lehte, lehine, lehinde
Yapı — Bina
Yardım — Muavenet
Yardımcı — Muavin
Yardımcı olmak — Medar olmak
Yasak-eylem — Memnu fiil
Yasaklanmak — Menedilmek, memnuniyet
Yazışmak — Muhabere etmek
Yeğlemek — Tercih etmek
Yeğlik — Tercih, rüçhan
Yeğlikle — Tercihan
Yeniden koymak — İhdas etmek
Yeniden kurmak — İhdas etmek
Yenilemek — Tekrar etmek
Yeri olmamak — Mahal olmantak
Yeterli — Kâfi
Yeterlik — Kifayet
Yetersayı — Nisap
Yetinmek — İktifa etmek
Yetkilemek — Mezun kılmak
Yitirmek — Mahrum kalmak, zâyi etmek
Yolluk — Hareirah
Yorum — Tefsir
Yönetmelik — Talimatname
Yürürlükte — Mer'i
Yürütmek — İcra etmek
Yürütme — İcra
Yürütüm — İcra

Z

Zor kullanma — Cebri muamele

Gümüşane Milletvekili Recai Güreli'nin Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu kanuna bir madde ilâvesine dair kanun teklifi ve Dahiliye Encümeni mazbatası (2/18)

19 . VII . 1943

Yüksek Reislige

442 sayılı Köy Kanununun 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33 ve 41 nci maddelerinde değişiklik yapılması ve ayrıca bir madde eklenmesi hakkında hazırladığım teklif lâyihası ve mucip sebeplerini takdim ediyorum. Alâkadar Encümen tarafımdan tetkikiyle Heyeti Umumiyede müzakeresine müsaadelerini saygıyla rica ederim.

Gümüşane Mebusu
B. Güreli

Lâyihanın teklifini mucip sebepler

Yüksek Reislige

1. — Köy Kanunu hükümleri köy muhtarlarını dernekçe ve ihtiyar meclisi âzalarından ayrı olarak seçime tâbi tutmaktadır. Bu suretle yapılan ayrı seçim ekser köylerde köylünün huzur ve rahatını selbedecek kadar derin ihtilâflar doğurmaktadır.

Bazı kimseler muhtarlığı daima kendi taraflarına hasretmek maksadiyle şahsi menfaatlerine âlet olabilecek karakter ve evsafa âciz kimselerin muhtarlığa seçilmesini temin için köylüler arasında tefrikaya sebebiyet vermektedirler. Bu durum köylülerimizi maddi, mânevi zararlara uğrattığı gibi seçimlerin uzamasına yani kanunun tâyin ettiği müddet zarfında bitirilmemesine sebep oluyor. Ve ekseriya yalan yanlış müracaatlarla yüksek makamata da meşgul ediyor. Muhtar seçimi vesileyle köylüler arasında tahaddüs eden ihtilâf ve kavgaların önüne geçilmesini teminen muhtarların ihtiyar meclisi âzaları tarafından seçilmesi her bakımdan daha muvafık olacağı kanaatındayım.

2. — Köy Kanunu; köylülerin mukadderatını elinde bulunduran muhtar ve ihtiyar meclisi âzalarına çok mühim vazifeler yüklediği gibi bu uzuvlar kazai, idari karar vermek gibi şümüllü salâhiyetlere de malik bulunmaktadırlar. Bu derece ağır ve şümüllü vazife ve mesuliyetlere sahip bulunan köy idaresi mensupları ekseri köylerimizde maalesef okuyup yazma bilmeyen ehliyetsiz ellerdedir. Köy Kanunu buna dair bir kaydı ihtiva etmediğinden idare âmirlerince muhtar seçimlerinde bu konu üzerinde ısrar edilmektedir.

Muhtarların okur yazar olmamaları sebebiyledirki, köy işleri müspet semere vermemekte ve köylerimizin her bakımdan verimini felee uğratmaktadır.

Cumhuriyet İdaresi; kültür, sağlık, sosyal, ekonomi, tarım, bayındırlık alanında geniş ve baş döndürücü hareketleri yaparken her işin ve her maddenin kökü, temeli olan köylüsünü de mütenazır bir tarzda yürütmek gayesiyle Köy Kanununu tedvin eylemiş bulunduğu malûmdur. Gerek bu bakımdan gerekse Köy Kanunu ile Devlet kanunlarının köy idare mensuplarını ilgilendiren işlerin yürütülmesi bakımından muhtarlıklara okur yazar ve iş yapabilecek kabiliyette olan kimselerin getirilmesi köy ve köylü için her bakımdan faydalı olacağı teemmül edilerek 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 41 nci maddelerinde tadilat yapılmasına ve İşbu 442 sayılı kanuna bir madde eklenmesine lüzum ve zaruret hâsıl olduğunu arz ederim.

T. B. M. M.

Dahiliye Encümeni

Esas No. 2/18

Karar No. 16

6. IV. 1945

Yüksek Başkanlığa

442 sayılı Köy Kanununun 20, 22, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32 ve 41 nci maddelerinde değişiklik yapılması ve bu kanuna ayrıca bir madde eklenmesi hakkında Gümüşane Milletvekili Recai Güreli'nin teklifi, Encümenimize verildiğinden İçişleri Bakanlığı temsilcisi hazır olduğu halde incelendi.

Bu inceleme sonunda : Teklifin esasını teşkil eden köy muhtarlarının ihtiyar meclisi tarafından bu Meclisin kendi üyeleri arasından seçilmesi, halkın idareye iştiraki ve halkçılık prensipine aykırı bulunduğundan kabul edilmemiş ve eskisi gibi köy derneği tarafından seçilmesi esasının bırakılmasına karar verilmiştir. Bu sebeple :

1. — Recai Güreli'nin teklifinin bir ve ikinci maddeleri kaldırılmış ve Köy Kanununun 20 ve 22 nci maddeleri aynen alıkonmuştur.

2. — Kanunun 25 nci maddesini değiştirmek isteyen üçüncü maddesi, muhtar ve ihtiyar meclisi azalığı için gereken şartları mahalle muhtarlığı ile mütenazır bir hale getirmek istemektedir. Bu teklif Encümenimizce uygun görülmüş ve aynen kabul edilmiştir.

3. — Seçim ayının Ekim ayında yapılmasını derpiş eden teklifin 4 nci maddesi Encümenimizce de kabul edilmiştir.

4. — Teklifin 5 nci maddesi, seçimi ilgilendirdiği ve seçim esasının da değiştirilmesi kabul edilmediği cihetle kaldırılmıştır.

5. — 29 ncu maddeyi değiştiren teklifin 6 nci maddesi, işe başlama ayını Kasım almaktadır. Bu değişiklik, seçim ayının değişmesi dolayısıyla zaruri görülmüştür. Maddenin ikinci ve üçüncü fkralarının ihtiva ettiği itiraz mercileri hakkındaki hükümler, bir eksikliği tamamlayıcı mahiyette görülmüş ve Mahalle Muhtarları Kanunundaki hükümlere mütenazır bulunmuş olduğundan aynen kabul edilmiştir.

6. — Kanunun 31 nci maddesini değiştiren teklifin 7 nci maddesi, seçimi bozanlardan alınacak para cezalarına karşı yapılacak itiraz-

ların mercileri hakkında yeni hüküm koymaktadır. Bu gibi itirazlara bir merci kabul edilmesi yerinde ve uygun görülmüş ve madde daha açık bir şekilde yazılmıştır.

7. — Kanunun 32 nci maddesini değiştiren teklifin 8 nci maddesinde mevcut çiftlik tâbirinin açıklanması uygun görülerek madde yeniden yazılmıştır.

8. — Kanunun 33 nci maddesini değiştiren teklifin 9 ncu maddesi muhtar veya ihtiyar meclisi azalığına seçildikten sonra, bu sıfatları kaldırarak suçlardan bahsetmektedir. Bu madde, birinci madde ile mütenazır hale gelmekte olduğundan aynen kabul edilmiştir.

9. — Kanunun 41 nci maddesini değiştiren teklifin 10 ncu maddesi, esasa müteallik olduğundan ve buna müteallik bulunan birinci madde kabul edilmediğinden, kaldırılmıştır.

10. — Köy Kanununa bir ek ekliyen teklifin 11 nci maddesinin muhtarların okur yazar olması kaydını koymak isteyen birinci kısmı, tabiki kabul görülmemiş ve kaldırılmıştır.

Kamutaya arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Dahiliye En. Baş	Baş. V.	Bu M. M.
Tekirdağ	Çoruh	Giresun
C. Uygur		N. Osten
Kâtip		Ankara
Giresun		F. Daldal
N. Osten		Bolu
Balıkesir		H. Ş. Adal
Y. S. Uzay		Erzincan
Bursa	Elâzığ	Ş. Sökmensüer
F. Güvendiren	İ. Yalçın	Kars
Gümüşane	İçel	E. Özoğuz
R. Güreli	R. Koraltan	Malatya
Kayseri	Konya	E. Barkan
A. H. Kalaç	Ş. Ergun	
	Sivas	
	E. Dizdar	

GÜMÜŞANE MİLLETVEKİLİ RECAİ GÜRELİ'NİN TEKLİFİ

442 sayılı Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve yine bu kanuna fıkra ve maddeler ilâvesine dair kanun lâyihası

MADDE 1. — Köy Kanununun (20) yirminci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Her köyde bir köy derneği, bir köy muhtarı, bir de ihtiyar meclisi vardır. Köyde 25 nci maddeye göre ihtiyar meclisi âzalarını seçmeye hakkı olan köylülerin toplanmasına köy derneği denir. Köy ihtiyar meclisi âzaları doğrudan doğruya köy derneği tarafından seçilir. Köy muhtarını ihtiyar meclisi âzaları kendi aralarından anlaşarak seçerler, anlaşamadıkları takdirde seçim gizli reyile yapılır. Ekseriyet kazanan muhtar olur.)

MADDE 2. — Kanunun 22 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir;

(İhtiyar meclisine nüfusu binden aşağı olan köylerde dokuz ve binden iki bine kadar olan köylerde on üç kişi «İhtiyar meclisi âzaları» seçilir. Mürettep adedde ekseriyet alan ihtiyar meclisi âzaları kendi aralarından birisini muhtarlığa seçtikten sonra geri kalanlardan en çok sayı kazanan yarısı ihtiyar meclisinin asli âzası geri kalan öbür yarısı da yedek âza olur. Âzalıktan biri açılırsa yedek âzalardan en çok sayı kazanmış olan onun yerine geçirilir. Köy nüfuslarının âzami miktarı 2000 dir. 2000 den yukarı nüfusu olan köylerde belediye teşkilâtı yapılır.

MADDE 3. — Kanunun 24 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Köy ihtiyar meclisi âzasını seçecek olanlarda şu şartlar bulunmalıdır:

1. Türkiye Cumhuriyeti tebaasından olmak;
2. Köy halkından olmak veyahut 6 aydan beri köyde yerleşmiş olmak ve köyün nüfus kütüğünde yazılı bulunmak;
3. 18 yaşını bitirmiş olmak;
4. Ağır suçla mahkûm olmamak;
5. Delilik, bunaklık, sefihlik gibi bir hal sebebiyle hâkim tarafından üzerine vasi konulmuş olmamak).

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

442 sayılı Köy Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve yine bu kanuna madde eklenmesine dair kanun teklifi.

MADDE 1. — Teklifin 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Teklif

Da. E.

MADDE 4. — Kanunun 25 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Köy muhtar ve ihtiyar meclisi âzalıgına seçilmek için yukarıdakilerden başka şu şartlar da bulunmalıdır:

1. Para ve hapsi istilzam eden hafif ve ağır suçla mahkûm olmamak;
2. Hükümet ve vilâyet ve köyün imtiyazlı şirketlerin aylıklı memuru olmamak;
3. Köy işlerinin mütaahhidi ve bunların ortağı olmamak;
4. Mebusluk ve vilâyet meclisi umumisi âzalıgında bulunmamak.)

MADDE 5. — Kanunun 26 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(İhtiyar meclisi 4 ncü senesinin Birincikânun ayı içinde aralarında kararlaştıracakları bir günde yeni yapılacak seçilme için 24 ncü maddeye göre seçecek olan köylüyü yani derneği toplar.)

MADDE 6. — Kanunun 28 nci maddesi kaldırılmıştır.

MADDE 7. — Kanunun 29 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Seçim yapılıp bittikten sonra günü bitmek üzere bulunan muhtar ve ihtiyar meclisi âzası yeniden seçilenlerin adlarını ve her birinin ne kadar sayı kazandığını ve yedek âza adlarıyla bunların her birinin kazandıkları sayıları bir mazbata ile Hükümete bildirir. İkinci kânunun birinci günü yeni muhtar ve ihtiyar meclisi işe başlar ve işe başladığını bağlı bulunduğu Hükümet reisine tezkere ile bildirir.)

MADDE 8. — Kanunun 31 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Köy derneğinde seçim sırasında işi bozacak veya geri bırakacak olanlardan ve fenalık yapanlardan ilkinde yüz kuruştan beş yüz kuruşa kadar ceza parası alınır. İkincide ceza parası iki kat alınır. İtiraz mercileri kaza ve vilâyet İdare heyetleridir. İdare heyetlerinin kararına söz yoktur.

Seçim esnasında anlaşamamazlık çıkarsa köy muhtarının vereceği haberle köyün bağlı bulunduğu Hükümet reisi veya memur edeceği kimse üç gün içinde köye gelir ve onun gözü önünde

MADDE 2. — Teklifin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Teklifin 6 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Köy Kanununun 31 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Köy derneğinde seçim sırasında işi bozacak veya geri bırakacak olanlardan ve fenalık yapanlardan ilkinde yüz kuruştan beş yüz kuruşa kadar para cezası alınır. İkincide para cezası iki kat alınır. İtiraz yerleri ilçe ve il idare kurullarıdır. İdare kurullarının kararına söz yoktur.

Köy derneğinde aralarında anlaşmazlarsa ertesi gün yine dernek olacak ve bu dernekte söz keseceklerdir.

İkinci dernekte de söz kesilmezse muhtarın

Teklif

Da. E.

seçim yapılır, bu seçime hiç bir suretle itiraz edilemez.)

MADDE 9. — Kanunun 32 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

(Köylülerin malı olmayıp çiftlik olarak bir mal sahibine ait köylerde ihtiyar meclisi âzasının Halk tarafından serbestçe seçilmesine Kaymakam, jandarma komutanı, nahije müdürü yakından nezaret eder. Böyle köylerde köy ihtiyar meclisi âzasını seçerken çiftlik sahibinin karışması sebebiyle halkın ezildiği görülürse mülhak kazalarda kaymakamın vilâyetin merkez nahiyesinde jandarma bölük komutanının doğru dan doğruya vilâyet merkezine bağlı nahiyelerde Nahije Müdürünün teklifi üzerine ihtiyar Meclisi âzasını vilâyetin valisi seçer ve kaymakamlık, nahije müdürü, jandarma bölük komutanı marifetiyle köye bildirilir. Köy muhtarı diğer köylerde olduğu gibi ihtiyar Meclisi kendi aralarından ekseriyetle seçerler. Bu yolda seçilmiş köy ihtiyar meclisi âzası ve muhtar tıpkı köylü tarafından seçilmiş gibi sayılır ve onların bütün işlerini görürler).

MADDE 10. — Kanunun 33 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir. (Muhtar ve ihtiyar Meclisi âzalıgına seçildikten sonra;

1. Yüz kızartacak mahiyette hafif ve ağır suçla mahkûm olmak;

2. Delilik, bunaklık ve sefihlik gibi bir hal sebebiyle hekim tarafından üzerine vasi konanlar;

3. Hükümet ve vilâyet ve köyün ve imtiyazlı şirketlerin maaşlı bir memurluğuna girenler;

4. Kendi köyünün müteahhidi ve bunların ortağı veya kefil olanlar muhtar ve ihtiyar meclisi âzalıgından çıkarılırlar.

5. Mebusluğa ve Umumi Meclis âzalıgına seçilenler muhtar ve ihtiyar meclisi âzalıkları sakıt olur).

vereceği haberle köyün bağlı olduğu Hükümet başkanı veya memur edeceği kimse üç gün içinde köye gelir ve onun gözü önünde seçim yapılır.

MADDE 5. — Köy Kanununun 32 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirmiştir:

Toprağının tamamı veya yarısından büyük bir kısmı bir kişiye veya bir aileye ait köylerde, muhtarın ve ihtiyar meclisi üyesinin halk tarafından serbestçe seçilmesine kaymakam ve bucak müdürü yakından bakmağa mecburdur.

Böyle köylerde köy muhtarını ve ihtiyar meclisi üyesini seçerken çiftlik sahibinin karışması sebebiyle halkın ezildiği görülürse kaymakamın teklifi üzerine köy muhtarını ilin valisi seçer ve köye bildirir. Bu yolda seçilmiş köy muhtarı tıpkı köylü tarafından seçilen köy muhtarına benzer ve onun bütün işlerini görür.

MADDE 6. — Kanunun 33 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğine seçildikten sonra:

1. Hırsızlık, kaçakçılık, dolandırıcılık, sahtecilik ve sahte evrakı bilerek kullanmak, inancı kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlardan biri ile veya ağır hapis cezasıyla hükümlü veya kamu hizmetlerinden mahrum edilmiş olanlar.

2. Delilik, bunaklık ve sefihlik gibi bir hal sebebiyle hâkim tarafından üzerine vasi konanlar;

3. Hükümet ve vilâyet ve köyün ve imtiyazlı ortaklıkların aylıklı bir memurluğuna girenler;

4. Kendi köyünün müteahhidi ve bunların ortağı veya kefil olanlar muhtar ve ihtiyar meclisi üyeliğinden çıkarılırlar.

5. Milletvekilliğine ve genel meclis üyeliğine seçilenlerin muhtar ve ihtiyar meclisi üyelikleri kalkar.

MADDE 11. — Kanunun 41 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

(Vali ve kaymakam köy muhtarının köy işlerini yapmadığını görürse köy muhtarına bir ihtar gönderir, bundan sonra da iş görmediğini anlarsa ihtiyar meclisini toplar diğer birini muhtarlığa seçtirir. Muhtaldan çıkarılan kimse âzalık sıfatını muhafaza eder. Aynı devre için muhtar olamaz).

MADDE 7. — İşbu kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir :

A) Köy bütçeleri köy muhtarı tarafından hazırlanarak Kasım ayının birinci günü muhtar tarafından ihtiyar meclisine verilir. İhtiyar meclisince bir hafta içinde incelenerek kabul edilecek bütçenin en geç Kasım ayının 15 nci gününe kadar köyün bağlı olduğu yerin mülkiye âmirine verilmesi gereklidir.

B) Bucak müdürü de muhtarlar tarafından kendisine verilen bütçeleri bir hafta içinde mütalâasıyla birlikte kaymakamlığa sunar.

C) Köy bütçeleri kaza kaymakamı ve kaymakamı olmayan merkez kazalarında valinin göstereceği bir kişi tarafından onanır. Bu kimseler tarafından on beş gün içinde onanmayan bütçeler onanmış sayılır.

D) Onama makamlarının bütçeleri üzerinde kullanılacağı onama yetkisinin tâbi olacağı esas ve kayıtlar şunlardır :

1. Kanun ve tüzük hükümlerine aykırı hususları düzeltmek;

2. Kanun ve tüzük hükümlerinin gereklerine uymayan eksiklikleri usulüne göre tamamlamak;

3. Köy idaresinin tahsiline yetgili olmadığı gelirleri çıkarmak veya tarife ve kanun yetgisi üstündeki tahminleri düzenlemek;

4. Köyün isteğine bağlı olmayan harcancak paralar bütçeye konmamış veya eksik konmuş ise gelir tertiplerinden elde edilecek fazlalık karşılık tutulmak veya mecburi işler haricinde bulunan tertiplerden indirilmek suretiyle tamamını veya eksigini bütçeye koymak; (Köy Kanunu madde 19);

5. Yapılması köyün esaslı görevlerinden olmayan hizmetlere ait ödenekleri bütçeden çıkarmak;

6. Gelirleri azaltıcı ve çoğaltıcı sebepler bulunmadıkça köy gelirlerini geçen üç senelik tahsilât ortalamasına göre hesaplanmak;

E Bütçe onama makamlarınca yapılan değişikliklere muhtar veya ihtiyar meclisi tarafından kendilerine tebliğ tarihinden itibaren on gün içinde valiye itiraz olunabilir. İtirazları vali on gün içinde vilâyet idare kurulunda tetkik ettirdikten sonra aynen veya değişik kabul veya tamamen veya kısmen reddeder. Valinin kararlarına karşı itiraz olunamaz.

F) Her ne suretle olursa olsun yeni bütçe yılının başına kadar köy bütçesi katılaşmıyorsa eski yıl bütçesinin uygulanmasına devam olunur.

G) Onanan bütçelerde maddeden maddeye ödenek nakli ihtiyar meclislerine aittir. Bir fasıldan başka fasla ödenek nakledilmesi ve münzam bütçe yapılması bütçenin tanzim ve seyri yoluna bağlıdır.

MADDE 12. — İşbu kanuna aşağıda yazılı bir madde eklenmiştir.

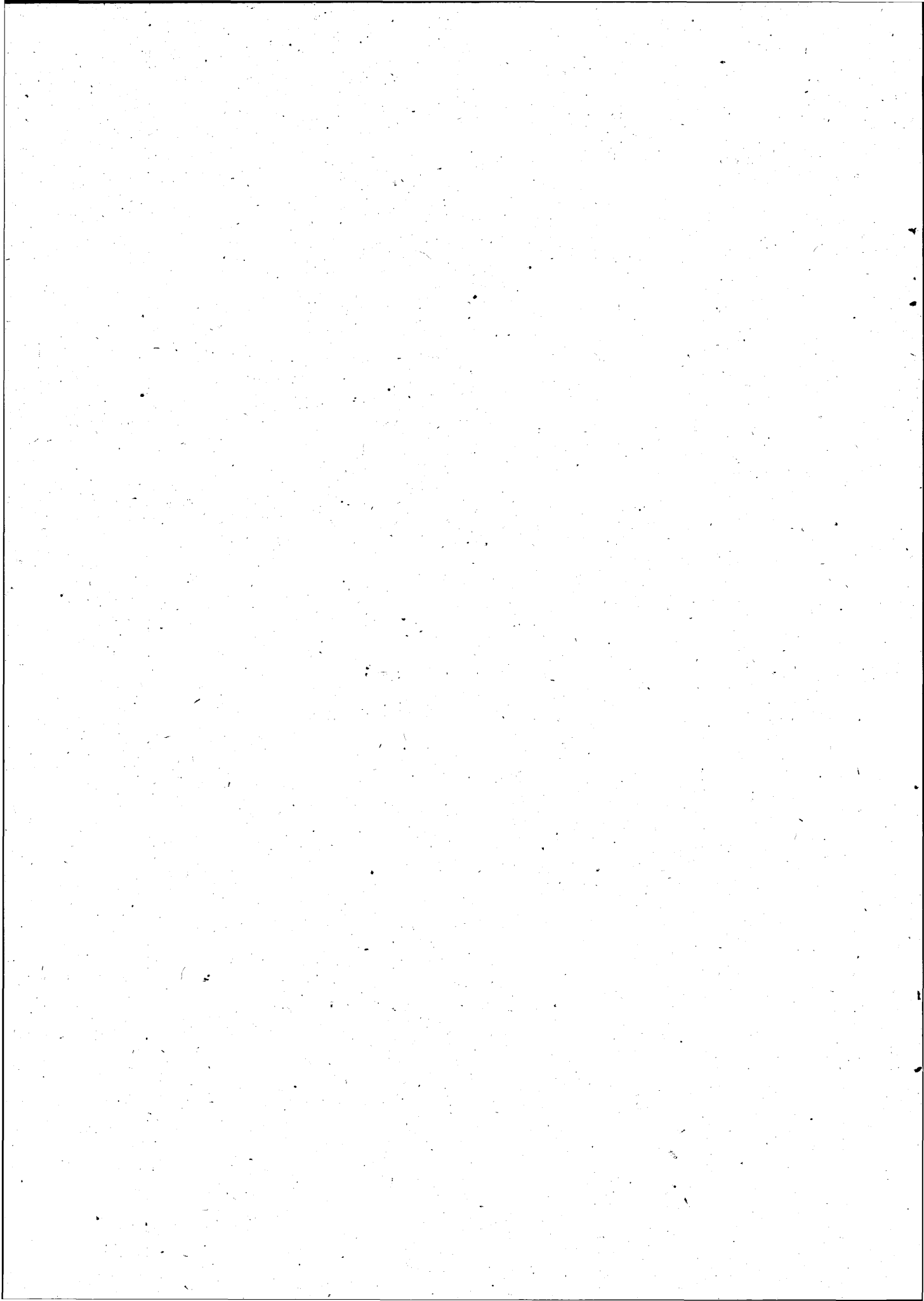
Madde 1. — Muhtarlığa seçilecek olanların Türkçe okur yazar olmaları şarttır. İhtiyar Meclisi âzası arasında okur yazar yok ise İhtiyar meclisi âzası köyde seçilme şartlarını haiz okuyup yazması olanlardan birini seçmeye mecburdurlar. Köyde okuyup yazması olan kimse yok ise âza arasından okur yazarlığa müstait birisi seçilir ve en yakın okulda kursa tâbi tutulur. Kurs masrafı köy sandığından ödenir.

MADDE 13. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 14. — Bu kanunun hükmünü icraya Dahiliye Vekili memurdur.

MADDE 8. — Tasarımın 12 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Tasarımın 13 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

İdare Heyetinin, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair 3656 sayılı kanuna bağlı cetvelin Cumhurbaşkanlığı kısmında değişiklik yapılması hakkındaki 4006 sayılı kanunun değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Bütçe Encümeni mazbatası (2/60)

T. B. M. M.

İdare Amirliği

Muhasebe Müdürlüğü

No. 320/29527

23 . III . 1945

Yüksek Başkanlığa

Gerek Cumhurbaşkanlığına ve gerekse daireye ait kütüphanelerin tanzim ve kayıtlarının muntazam bir halde yürütülmesi için bu işlerde bilgisi olan bir kütüphane memuruna ve dış memleketlerden gelen yabancı dillere ait evrak ve sairinin vaktinde tercümesi için birkaç lisana vâkıf bir mütercime ve daire müdürlüğü kadrosunda bir levazım memuruna lüzum hâsıl olduğundan Cumhurbaşkanlığı dairesi teşkilâtına dair olan 28 . VI . 1941 tarih ve 4006 sayılı kanunun birinci maddesiyle değiştirilmiş olan cetvel yerine bağlı olarak sunulan yeni teşkilât kadro cetvelinin kabulü için aşağıda yazılı kanun maddelerinin kabulünü arz ve teklif eyleriz.

İdare Amiri

İdare Amiri

İdare Amiri

H. Bayrak

M. Öker

Bütçe Encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Bütçe Encümeni

Esas No. 2/60

Karar No. 48

7 . IV . 1945

Yüksek Başkanlığa

Cumhurbaşkanlığı dairelerine mahsus teşkilât kadrosunda bazı değişiklikler yapılması hakkında İdare Amirliğinin 23 . III . 1945 tarihli kanun teklifi Encümenimize verilmekle Cumhurbaşkanlığı Umumi Kâtibi Kemal Gedeleş hazır olduğu halde incelenip görüşüldü.

Görülen lüzum üzerine Cumhurbaşkanlık dairesi teşkilâtına bir mütercimlik ile bir kütüphane ve bir levazım memurluğunun eklenmesi ve mevcut kadroda bazı memurluk derecelerinin yükseltilmesi maksadiyle teklif edildiği anlaşılan kanun tasarısı verilen izahlara göre esas itibariyle Encümenimizce de uygun görül-

müştür.

Ancak Devlet Memurlarının Tevhit ve Teadülü hakkındaki Kanunda değişiklik yapan 4598 sayılı kanunun koyduğu esaslar, bir memurun bulunduğu yerde bir terfi müddetini doldurupta kadrosuzluk yüzünden terfi edemezse bir derece yüksek maaşa geçirilmesini ve bunun aynı yerde iki kere tekrarını mümkün kıldığından kadrolarda derece yükseltme hakkındaki teklif uygun görülmemiş ve bunlar eskisi gibi muhafaza edilmiştir.

Bu değişiklikle kabul edilen tasarı yazı ile ilgili bazı düzeltmelerle yeniden yazılarak Kamutayın

onayına konmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Başkan	Başkan V.	M. M.
Katip	Edisne	Tokad
T. Çoşkun	M. N. Gündüzalp	H. N. Kaşmir
Katip	Aydın	Bitlis
İstanbul	Gl. R. Alpman	B. Osma
F. Öymen	Çanakkale	Diyarbakır
Bolu	S. F. Arcaç	H. Bekit
Dr. Z. Ülgen		

Diyarbakır	Giresun	Giresun
Ş. Uluğ	M. Akkaya	A. Sayar
Hatay	İstanbul	İzmir
H. Belçak	H. Körtel	M. Bırsal
Kayseri	Manisa	Muğla
F. Baysal	F. Kurdoğlu	H. Kitabcı
Rize	Samsun	Tokad
T. B. Balta	M. A. Yörüker	R. A. Sevensül
Urfa		Yozgad
E. Tekeli		A. Sangur

İDARE HEYETİNİN TEKLİFİ

MADDE 1. — 28. VI. 1941 tarih ve 4006 sayılı Cumhurbaşkanlığı dairesine ait teşkilât kadrosu yerine ilâhik cetvel konulmuş ve 4006 sayılı kanunla kabul edilmiş olan cetvel kaldırılmıştır.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinden yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun Büyük Millet Meclisi tarafından icra olunur.

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Cumhurbaşkanlığı kuruluşunda değişiklik yapan 4006 sayılı kanuna bağlı kadronun değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı

MADDE 1. — 28. VI. 1941 tarihli ve 4006 sayılı kanuna bağlı Cumhurbaşkanlığı kuruluş kadrosu kaldırılmış ve bunun yerine bu kanuna bağlı kadro konulmuştur.

MADDE 2. — Bu kanun yayım tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Büyük Millet Meclisi yürütür.

İdare Heyetinin teklifine bağli

CETVEL

D.	Memuriyetin nevi	Aded	Maaş
1	Umumî kâtip	1	150
4	Başhekim	1	90
3	Mütercim	1	100
8	Kütüphane memuru	1	50
<i>Hususi kalem</i>			
2	Müdür	1	125
5	Kâtip	1	80
6	»	1	70
<i>Yaz işleri</i>			
3	Müdür	1	100
5	Kâtip	1	80
6	»	1	70
7	»	1	60
8	»	2	50
<i>Daire Müdürlüğü</i>			
3	Müdür	1	100
5	Hesap memuru ve mutemet	1	80
7	Kâtip	1	60
8	»	1	50
9	Levazım memuru	1	40

Bütçe Encümeninin değiştirilmesine bağli

CETVEL

D.	Memuriyetin ne olduğu	Sayı	Aylık
1	Umumî kâtip	1	150
4	Başhekim	1	90
3	Mütercim	1	100
8	Kütüphane memuru	1	50
<i>Hususi kalem</i>			
3	Müdür	1	100
5	Kâtip	1	80
6	»	1	70
<i>Yaz işleri</i>			
3	Müdür	1	100
5	Kâtip	1	80
6	»	1	70
7	»	1	60
8	»	2	50
<i>Daire müdürlüğü</i>			
3	Müdür	1	100
6	Hesap memuru ve mutemet	1	70
7	Kâtip	1	60
8	»	1	50
9	Levazım memuru	1	40

